

"Fiecare Om sădește
un copac în viața lui,
căci el pleacă,
dar trăiește,
prin roadele copacului"
Viorel ȚURCANU

Universitatea
Ștefan cel Mare
Suceava

**COLOCVIU ȘTIINȚIFIC cu participare internațională
În memoriam Profesorului Viorel ȚURCANU, ediția II**

cu genericul:

“Învățământul superior contabil: provocări și soluții”

CULEGERE de TEZE ȘTIINȚIFICE

17 noiembrie 2023, Chișinău, ASEEM

COLOCVIU ȘTIINȚIFIC CU PARTICIPARE INTERNAȚIONALĂ
În memoriam Profesorului Viorel ȚURCANU, ediția II, 17 noiembrie 2023
Învățământul superior contabil: provocări și soluții
Teze

CZU: 378(478+498):657(082)

Î-59

Responsabilitatea pentru conținutul fiecărui articol aparține autorilor

DESCRIEREA CIP A CAMEREI NAȚIONALE A CĂRȚII DIN REPUBLICA MOLDOVA

"Învățământul superior contabil: provocări și soluții", colocviu științific (2 ; 2023 ; Chișinău). Colocviu științific cu participare internațională în memoriam profesorului Viorel Țurcanu, ediția a 2-a cu genericul: "Învățământul superior contabil: provocări și soluții" : Culegere de teze științifice, 17 noiembrie 2023, Chișinău / scientific committee: Lilia Grigoroii [et al.]. – Chișinău : SEP ASEM, 2023. – 61 p. : fig., tab.

Cerințe de sistem: PDF Reader.

Antetit.: Academia de Studii Economice din Moldova, Universitatea Ștefan cel Mare, Suceava, România. – Rez.: lb. rom., engl. – Referințe bibliogr. la sfârșitul art.

ISBN 978-9975-167-32-1 (PDF).

©ACADEMIA DE STUDII ECONOMICE DIN MOLDOVA, 2023
©UNIVERSITATEA ȘTEFAN CEL MARE, SUCEAVA, ROMÂNIA, 2023
© SEP al ASEM

ISBN 978-9975-167-32-1 (PDF)

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.10400991>

COLOCVIU ȘTIINȚIFIC CU PARTICIPARE INTERNAȚIONALĂ
În memoriam Profesorului Viorel ȚURCANU, ediția II, 17 noiembrie 2023
Învățământul superior contabil: provocări și soluții
Teze

SCIENTIFIC COMMITTEE:

Lilia GRIGOROI, dr, Academia de Studii Economice din Moldova, <https://orcid.org/0000-0002-9741-0932>

Liliana LAZARI, dr, Academia de Studii Economice din Moldova, <https://orcid.org/0000-0001-8310-2341>

Veronica GROSU, dr. hab., Stefan cel Mare University, Suceava, Romania, <https://orcid.org/0000-0003-2465-4722>

Svetlana MIHAILA, dr., Academia de Studii Economice din Moldova, <https://orcid.org/0000-0001-5289-8885>

Dan TOPOR, December 1, 1918 University, Alba Iulia, Romania, <https://orcid.org/0000-0002-9092-1449>

Elena HLACIUC, Stefan cel Mare University, Suceava, Romania, <https://orcid.org/0000-0003-0601-748X>

Cristina DOLGHI, Universitatea de Stat din Moldova

Anatolie IACHIMOVSKI dr., Academia de Studii Economice din Moldova, <https://orcid.org/0000-0002-5393-0100>

Camelia-Cătălina MIHALCIUC, Universitatea „Ștefan cel Mare” din Suceava, România,

<https://orcid.org/0000-0001-5598-5829>

Ruslan HAREA, Academy of Economic Studies of Moldova, <https://orcid.org/0000-0003-0098-6837>

Maia BAJAN, dr., Academia de Studii Economice din Moldova, <https://orcid.org/0000-0001-6903-8275>

Georgeta MELNIC, dr., Academia de Studii Economice din Moldova, <https://orcid.org/0000-0003-3876-5394>

ORGANIZING COMMITTEE:

Lilia GRIGOROI, PhD, Academy of Economic Studies of Moldova

Liliana LAZARI, PhD, Academy of Economic Studies of Moldova

Veronica GROSU, Dr. Habil., Stefan cel Mare University, Suceava, Romania

Svetlana MIHAILA, PhD, Academy of Economic Studies of Moldova

Anatolie IACHIMOVSKI, , Academy of Economic Studies of Moldova

COLOCVIU ȘTIINȚIFIC CU PARTICIPARE INTERNAȚIONALĂ
În memoriam Profesorului Viorel ȚURCANU, ediția II, 17 noiembrie 2023
Învățământul superior contabil: provocări și soluții
Teze

CONTENT/CUPRINS

PLENARY SESSION/ LUCRĂRI ÎN PLEN	
Lilia GRIGOROI, Academia de Studii Economice din Moldova Educația contabilă universitară: ce ne rezervă viitorul?	5
Liliana LAZARI, Academia de Studii Economice din Moldova Adaptarea educației contabile la tendințele în schimbare	8
Sofia CĂPĂȚĂNĂ, Universitatea Cooperatist-Comercială din Moldova Valorificarea contabilității în procesul de predare-învățare-evaluare	11
Svetlana MIHĂILĂ, Galina BĂDICU, Academia de Studii Economice din Moldova, Veronica GROSU, Ștefan cel Mare University of Suceava, România Relevanța formării profesionale continuă în cariera didactică a cadrelor din învățământul economic superior	14
Maria COJOCARU, Cristina DOLGHI, Universitatea de Stat din Moldova Raționamentul profesional și inteligența artificială: implicații asupra profesiei contabile	17
SESSION/ LUCRĂRI ÎN SECȚINE	
Veronica GROSU, Ștefan cel Mare University of Suceava, România, Maria COJOCARU, Universitatea de Stat din Moldova, Anatol MELEGA, Ștefan cel Mare University of Suceava, România, Simona Maria BRÂNZARU, Ștefan cel Mare University of Suceava, România Aspecte privind finanțarea învățământului superior din România: cazul universității Ștefan cel Mare din Suceava	20
Maia BAJAN, Academia de Studii Economice din Moldova Învățământul la distanță: oportunități și bariere de implementare	23
Elena HLACIUC, Gabriela COSMULESE, Florin-Ioan BRÎNZEI, Ștefan cel Mare University of Suceava, România Diagnosticul performanței instituțiilor de învățământ superior din România	26
Georgeta MELNIC, Academia de Studii Economice din Moldova Provocările învățământului superior la distanță în Republica Moldova	29
Marian SOCOLIUC, Ștefan cel Mare University of Suceava, România, Cristina DOLGHI, Universitatea de Stat din Moldova, Marius Sorin CIUBOTARIU, Ștefan cel Mare University of Suceava, România O retrospectivă a dezvoltării sistemului de învățământ superior din România	32
Anatol GRAUR, Academia de Studii Economice din Moldova Provocările etice în profesia contabilă	35
Anatolie IACHIMOVSCI, Academia de Studii Economice din Moldova Exigențele comportamentului auditorului în contextul actual al cadrului normativ și pieței serviciilor profesionale	38
Nelea CHIRILOV, Academia de Studii Economice din Moldova Strategii didactice moderne în procesul de predare – învățare - evaluare a disciplinei Analizei Economico-Financiare	41
Ludmila FRUMUSACHI, American University of Moldova Progresul tehnologic – provocare pentru profesia contabilă	44
Rodica FRUNZE, Academia de Studii Economice din Moldova Așteptările și realitățile mediului de afaceri de la absolvenții contabili	47
Liliana LAZARI, Academia de Studii Economice din Moldova Contribuția activității individuale a studentului în formarea sa profesională	50
Stela CARAMAN, Academia de Studii Economice din Moldova Învățarea pe tot parcursul vieții: o necesitate sau o obligație?	53
Maia BAJAN, Academia de Studii Economice din Moldova Probleme aferente predării disciplinelor contabile la specialitățile economice	56
Liliana ȚURCANU, Academia de Studii Economice din Moldova Autonomia financiară și calitatea educației: corelații și impacturi	59

PLENARY SESSIONS/ LUCRĂRI ÎN PLEN

EDUCAȚIA CONTABILĂ UNIVERSITARĂ: CE NE REZERVĂ VIITORUL?

UNIVERSITY ACCOUNTING EDUCATION: WHAT DOES THE FUTURE HOLD?

CZU: 657:[378.4:004.771]

DOI: <https://doi.org/10.53486/isc2023.01>

Lilia GRIGOROI,

dr., conf. univ., Academia de Studii Economice din Moldova, lilia.grigoroii@ase.md

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-9741-0932>

***Abstract.** The work represents a concern for the future of university accounting education, based on the assessment of the present situation. The research aims to contemplate and reconfigure accounting education, taking into account the existing challenges and context. For this purpose, the author carried out the documentary analysis and the field analysis of the situation in higher accounting education in the Republic of Moldova. Documentary analysis included the synthesis of information from educational policy documents, strategies, reports, regarding the main areas of reform for higher education in the Republic of Moldova, as well as information selected from the official pages of universities in the Republic of Moldova. The field analysis was carried out during the years 2022-2023 and focused on the efforts made by both universities, especially ASEM, to recruit students and align accounting education to international and regional best practices, as well as by employers on their way to - find a job. The conclusions represent a synthesis of the main concerns to remain competitive in the educational market.*

Keywords: university accounting education, digitization, distance learning, dual education

JEL Classification: M42

Introducere.

Organismele internaționale profesionale în domeniu [1] dezbate foarte intens provocările viitoare ale profesiei contabile, iar din dezbaterile lor se desprind două idei de bază pentru educația contabilă universitară: învățământul superior contabil trebuie să evolueze, iar programele de studii în contabilitate trebuie permanent să se adapteze la cerințele pieței.

Sistemul educațional universitar s-a confruntat cu mai multe perturbări în ultimii ani, printre care reducerea numărului de studenți, pandemia Covid-19, tehnologiile și digitalizarea, inteligența artificială, modul de finanțare a învățământului superior, motivația cadrelor didactice, etc. În plus la cele menționate, pentru educația universitară contabilă adăugăm prezența programelor de studii în contabilitate la majoritatea universităților din Republica Moldova și concurența acerbă. În același timp afacerile și tehnologia evoluează și se schimbă rapid, la fel și așteptările angajatorilor cu privire la abilitățile și competențele viitorilor absolvenți contabili. În aceste condiții, universitățile trebuie să găsească soluții inovatoare și răspunsuri empaticе pentru a rămâne competitive pe piața educațională. Deci, ce ne rezervă viitorul pentru educația contabilă universitară?

Conținut.

Pentru a proiecta viitorul educației universitare contabile, ar trebui să începem cu reconfigurarea prezentului. Au fost elaborate standarde de calificare pentru domeniul Contabilitate, se îmbunătățesc continuu planurile de învățământ, ținând cont de cele mai bune practici și solicitările pieței muncii, se ajustează în permanență conținuturile cursurilor, nu se admite dublarea conținuturilor între cursuri și cicluri de studii, se adaptează metodele de predare-învățare-evaluare la contextul existent, ameliorarea comunicării corporative, consolidarea platformelor educaționale și a canalelor de comunicare, internaționalizarea programelor de studii, sinergie între educație și cercetare, etc. Acțiunile enumerate nu sunt de o singură dată, cu siguranță sunt acțiuni permanente și continue. În același timp apar noi provocări.

Una dintre aceste provocări este digitalizarea și inteligența artificială. Amploarea, profunzimea și viteza digitalizării afacerilor, economiei și a societății aduc schimbări fundamentale în natura muncii profesiei contabile. Acest subiect este prezent pe agenda multor dezbateri [2, 3, 4, 5] și cercetări. De fapt, profesia contabilă a trecut mai multe valuri de automatizări îmbunătățind eficiența și eficacitatea muncii lor, însă nu a reușit să înlocuiască nevoia de cunoștințe de specialitate și de luare a deciziilor. În același timp „sistemele inteligente vor prelua din ce în ce mai multe sarcini de luare a deciziilor de la oameni” [5]. Dar credem că este „imposibil de precis în ce măsură calculatoarele vor înlocui luarea deciziilor umane în următorii 20 până la 30 de ani” [5]. Oricum, recomandarea este ca cadrele universitare în contabilitate să mențină cunoștințele contemporane despre cele mai recente tehnologii în educația și practica contabilă. Tehnologia schimbă modul în care studenții învață, cadrele universitare predau și profesia contabilă funcționează.

O altă provocare pe care ne o rezervă viitorul este învățământul dual în pregătirea universitară a contabililor. În țările europene reglementarea învățământului dual este diferit. Germania și Franța pot fi considerate locul de naștere al unui astfel de învățământ superior cu norme legale experimentate și dovedite (Usmonov 2022). În Republica Moldova de abia a început implementarea acestei forme de învățământ pentru câteva programe de studii. Referitor la învățământul universitar contabil, suntem într-un proces de analiză, pentru a răspunde la întrebările de genul: Cât de binevenită este această formă de organizare a studiilor pentru contabili licențiați? Care ar trebui să fie echilibrul dintre cunoștințele teoretice și cunoștințele practice? Care sunt beneficiile pentru studenți, universitate și entitate? Unele studii (Usmonov 2022, Shonaeva 2022) susțin că studenții care participă la procesul de învățământ dual au șanse mult mai mari de a găsi un loc de muncă. Din analizele noastre, problema găsirii unui loc de muncă pentru absolvenții licențiați în contabilitate nu mai este valabilă. Situația s-a inversat, entitățile autohtone sunt în căutare de specialiști contabili. Ce altceva ar câștiga studenții? Poate posibilitatea de a realiza stagii de practică remunerate și cu o durată mai lungă în comparație cu cele actuale de 15 % din durata studiilor. De ce nu? Este foarte important în planificarea și organizarea unui proces de studii duale să stabilim cât mai corect echilibrul între cunoștințele teoretice și cele practice. Oricum, este o perspectivă, la care trebuie să gândim repede și să acționăm prompt și determinanți. Or, atitudinea și acțiunile față de învățământul dual contabil a facultății Contabilitate ASEM, ca lider pe piața educațională în domeniul contabilității, vor servi drept temelie și pentru alte universități autohtone.

Contextul în care activează actualmente universitățile autohtone, presează reorientarea strategiilor acestora spre integrarea în piața globală a serviciilor educaționale. În acest context, devine prioritar dezideratul de a pătrunde în spațiul educațional și științific internațional. Sunt multe și variate modalități de realizare a acestui deziderat, printre care programe de studii în limbi de circulație internațională, învățământ la distanță, etc. Desigur, pentru implementarea învățământului la distanță, apare aceiași întrebare, ca și pentru învățământul dual: este compatibilă această formă de organizare a studiilor pentru domeniul contabilitate? De ce nu? În continuare urmează următoarea întrebare: suntem pregătiți pentru realizarea învățământului contabil la distanță? Înțelegem, că este un proces complex de pregătire, cu mulți și diferiți factori de influență, dar nu este imposibil de realizat. Or, pandemia Covid-19 ne-a dezvoltat competențe pe care le putem consolida și adapta pentru învățământul la distanță. Important este să înțelegem că trebuie să investim în conținuturile predate, în metodele și metodologiile de predare, oferirea de asistență și feedback în timp real, întreținerea platformelor educaționale, etc. Este imperativ ca noi profesorii să evoluăm în mod continuu în domeniul e-Learning pentru a răspunde stilurilor și nevoilor de învățare ale studenților noștri (Grigori, 2018). Cel mai dificil răspuns al nostru ar fi pentru întrebarea despre calitatea cunoștințelor și abilităților absolvenților.

Și nu în ultimul rând, o problemă majoră este calitatea și motivația personalului didactic din învățământul superior, inclusiv cel contabil. În ultimii ani se acordă atenție calității personalului didactic din învățământul superior, parțial datorită introducerii unui nou sistem de remunerare care

COLOCVIU ȘTIINȚIFIC CU PARTICIPARE INTERNAȚIONALĂ
În memoriam Profesorului Viorel ȚURCANU, ediția II, 17 noiembrie 2023
Învățământul superior contabil: provocări și soluții
Teze

include o componentă de stimulare. Cu toate acestea, modelele și sistemele de stimulare a muncii sunt încă destul de modeste în comparație cu rigurozitatea cerințelor față de calificările personalului didactic, nerespectându-se o proporționalitate între acești indicatori. Drept urmare se atestă un profil de îmbătrânire a cadrelor didactice și o cerere redusă pentru angajare în sistemul educațional.

Concluzii.

Înscrierea la studii contabile universitare este statică în ultimii 3-4 ani, după un declin foarte pronunțat pe parcursul ultimilor 10 ani. Se depun eforturi semnificative pentru a consolida și dezvolta programe universitare de contabilitate atractive și sustenabile, compatibile cu cele mai bune practici internaționale și regionale. Însă există o serie de provocări și așteptări cu care se confruntă prestatorii de programe universitare de contabilitate, dictate în mare parte de finanțarea insuficientă a universităților. În aceste condiții, prestatorii de programe de contabilitate se concentrează pe creșterea numărului de studenți, analizând beneficiile și inconvenientele programelor de studii la distanță și/sau programelor duale. De asemenea este dificil, de a ține pasul cu tehnologiile moderne și inteligența artificială.

Referințe bibliografice:

1. Prinsloo, A. Universities are adapting, so must accountancy education. IFAC, 2020. https://www-accountancyage-com.translate.goog/2020/09/23/universities-are-adapting-so-must-accountancy-education/?x_tr_sl=en&x_tr_tl=ro&x_tr_hl=ro&x_tr_pto=wapp&x_tr_hist=true
2. ICAEW, (2015), Providing Leadership in a Digital World, London: ICAEW. Disponibil: <https://www.icaew.com/-/media/corporate/files/technical/technology/thought-leadership/providing-leadership-in-a-digital-world-summary.ashx?la=en>
3. McKinsey Global Institute, (2017), A Future that Works: Automation, Employment, and Productivity, San Francisco: McKinsey & Company. Disponibil: <https://www.mckinsey.com/~media/mckinsey/featured%20insights/Digital%20Disruption/Harnessing%20Automation%20for%20a%20future%20that%20works/MGI-A-future-that-works-Executive-summary.ashx>
4. The Royal Society (2017), Machine learning: the power and promise of computers that learn by example, London: The Royal Society. Disponibil: <https://royalsociety.org/~media/policy/projects/machine-learning/publications/machine-learning-report.pdf>
5. Artificial intelligence and the future of accountancy. Copyright © ICAEW 2018 Disponibil: <https://www.icaew.com/-/media/corporate/files/technical/technology/thought-leadership/artificial-intelligence-report.ashx>
6. Churyk, N. T. Martin, N. Pearson, T. C. Fostering Professional Research Skills in the Undergraduate Accounting Curriculum. ACCOUNTING EDUCATION, 14 Dec 2023, pages 29 – 57. ISSN: 10854622. DOI: 10.1108/S1085-462220230000027002. Disponibil: <https://www.emerald.com/insight/content/doi/10.1108/S1085-462220230000027002/full/html>
7. Usmonov, B. Sh. Разработка и внедрение моделей кооперативного и дуального образования. In: Сборник статей: Первая региональная конференция «Региональные аспекты устойчивого развития профессионального образования: вызовы и перспективы» 27 – 28 октября 2022 года. Ташкент: Baktria press, 2022. 332 с. Disponibil: <https://www.giz.de/en/downloads/giz2023-ru-1st-regional-scientific-conference-publication.pdf>
8. Shonaeva, L. Zh. Dual education in the personnel training system in Kazakhstan. In: Сборник статей: Первая региональная конференция «Региональные аспекты устойчивого развития профессионального образования: вызовы и перспективы» 27 – 28 октября 2022 года. Ташкент: Baktria press, 2022. 332 с. Disponibil: <https://www.giz.de/en/downloads/giz2023-ru-1st-regional-scientific-conference-publication.pdf>
9. Grigoroî, L. Lazari, L. Educația universitară contabilă: avem nevoie de schimbare? În: Conferința Științifică Internațională Contabilitatea și auditul în condițiile globalizării: realități și perspective de dezvoltare". Culegere de articole științifice, aprilie 2018, p. 9-16. Disponibil: https://caae.ase.md/files/caae/conf/conf_con_20.04.18.pdf

ADAPTAREA EDUCAȚIEI CONTABILE LA TENDINȚELE ÎN SCHIMBARE
ADAPTING OF ACCOUNTING EDUCATION TO CHANGING TRENDS

CZU: 657:378.4(478)

DOI: <https://doi.org/10.53486/isc2023.02>

Liliana LAZARI,

dr., conf. univ., Academia de Studii Economice din Moldova, liliana.lazari@ase.md

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-8310-2341>

Abstract. *This research will address the challenges facing accounting education in higher education in the Republic of Moldova. The relevance of the research is determined by the continuous changes that are in the normative framework of: education in higher education in the Republic of Moldova, the organization of accounting and of the regulation of entities, and last but not least by the transformations of economic processes, the digitalization of accounting and reporting activities, cross-border activities, etc. The aim of this research is to examine how accounting education in higher education rapidly achieves and implements these transformations to provide the knowledge and skills of future accounting graduates. The following scientific research methods were used in the study: analysis of the normative framework governing the study, synthesis of information, comparison to identify distinctive features, deduction of challenges, through which it was possible to present accounting education in higher education.*

Keywords: învățământ superior, educația contabilă, provocările educației contabile.

JEL Classification: M40, M41, A22, A23

Introducere. Dezvoltarea sustenabilă reprezintă un obiectiv global datorită schimbărilor tot mai frecvente din mediul economic internațional. O etapă importantă pentru atingerea acestui obiectiv este organizarea educației durabile, care să asigure creșterea inserției profesionale a absolvenților. Formarea universitară durabilă impune revizuirea permanentă a planurilor de studii și a mediului educațional [5]. Lumea educației trebuie să anticipeze schimbările, astfel încât studenții să nu piardă oportunități sau procese de învățare. Educația contabilă are un rol important în dezvoltarea economică a țărilor. Prin urmare, personalul calificat al profesiei contabile ar trebui să primească o atenție deosebită și o calificare specială care să-i ajute să își îndeplinească sarcinile în mod eficient. De aceea pentru mediul universitar este important să își dezvolte planurile de învățământ și rezultatele învățării pentru a se alinia la cerințele piețelor muncii și a standardelor internaționale de educație contabilă.

S-a studiat cercetările existente utilizând datele Instrumentului Bibliometric Național și datele furnizate de Google Scholar prezentate în tabelul 1.

Tabelul 1. Strategia de căutare a articolelor științifice

Sursa de căutare	Instrumentul Bibliometric Național	Google scholar
Cuvinte cheie	Educație contabilă	Accounting education
Perioada	2016-2023	
Rezultate	6 articole științifice (autori din țară)	138 000 articole
Sursa de publicare	Articole în materialele conferințelor	Articole în reviste

Sursa: elaborat de autor în baza Instrumentului Bibliometric Național [1] și Google scholar [2]

Conform datelor prezentate în tabelul 1 se poate menționa că cercetările aferente educației contabile în Republica Moldova (RM) reprezintă studii ale mediului academic, iar la nivel internațional reprezintă preocupări importante determinate de numărul impunător de articole științifice. Conform studiului bibliometric al cercetărilor pe educația contabilă din 2020 „articolele sunt clasificate în cinci secțiuni corespunzător bazelor de cunoștințe tradiționale: curriculum și instruire, instruire pe arie de conținut, tehnologie educațională, studenți și profesori” [3]. Importanța prezentei cercetări este determinată și de studiul realizat de Centrul pentru Reforma Raportării Financiare din cadrul Băncii Mondiale în anul 2019 cu tema: Educația în domeniul Contabilității și Auditului în RM [4].

Metodologia cercetării. Obiectivul acestui studiu este de a cerceta modul de adaptare al educației contabile la trendul de schimbări și impactul asupra educației contabile universitare. După

COLOCVIU ȘTIINȚIFIC CU PATICIPARE INTERNAȚIONALĂ
În memoriam Profesorului Viorel ȚURCANU, ediția II, 17 noiembrie 2023
Învățământul superior contabil: provocări și soluții
Teze

scopul funcțional fiind o cercetare exploratorie care stabilește problemele pentru educația contabilă universitară în condițiile multiplelor schimbări existente pe domeniul educației dar și pe activitățile profesionale, din punct de vedere al modului de analiză a informațiilor supuse cercetării fiind o cercetare calitativă atât a cadrului normativ aferent studiului, cât și a cercetărilor existente. În baza cercetărilor realizate au fost stabilite următoarele întrebări: de ce este influențată și cum este influențată educația contabilă din învățământul superior în Republica Moldova?

Conținut. În prezent totul se află în continuă schimbare, inclusiv domeniul educației universitare în general și educația contabilă în particular. Cu toate acestea, standardele și bazele existente pentru educația contabilă reprezintă un fundament pentru a oferi o practică importantă.

Contabilitatea este bine cunoscută ca coloana vertebrală a afacerilor. Personalul contabil calificat trebuie să ajute entității să comunice în limbajul financiar și să ofere informații eficiente și în timp util, să fie capabil să se adapteze și să facă toate schimbările.

La întrebarea de ce este influențată educația contabilă din învățământul superior în Republica Moldova, au fost identificate următoarele provocări prezentate în figura 1:

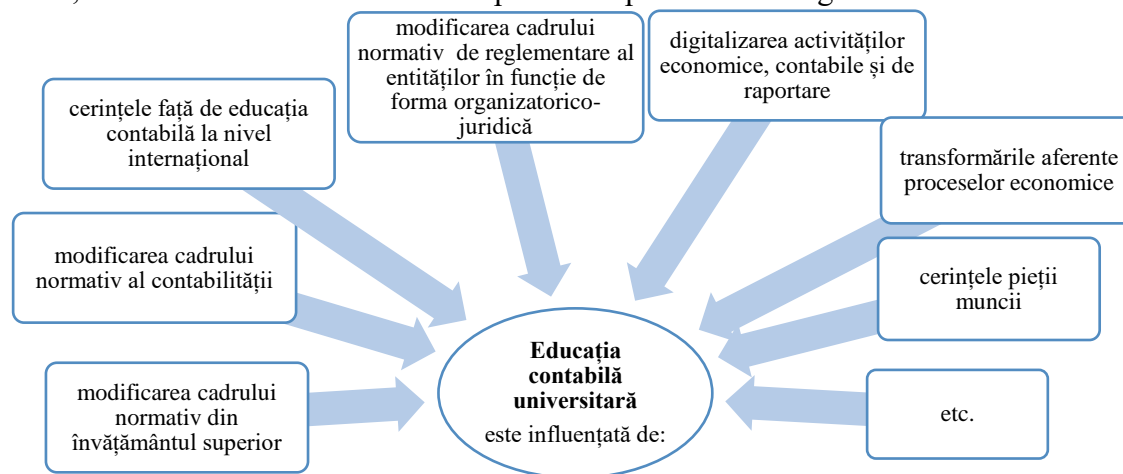

Figura 1. Factorii ce influențează educația contabilă universitară

Sursa: elaborat de autor în baza studiului realizat și a referințelor bibliografice consultate

Cu siguranță educația contabilă universitară este influențată de tendințele în schimbare, care determină următoarele modificări prezentate în tabelul 1.

Tabelul 1. Influența tendințelor de schimbare asupra organizării educației contabile

Criteriaul	Actele normative	Influența asupra educației contabile
Cadrul normativ de reglementare al educației în învățământul superior din Republica Moldova	Codul Educației, modificări intrate în vigoare din 2022, 2023 și 2024	Învățământ la distanță pentru ciclul III Doctorat, Doctorat industrial, Învățământ dual pentru pentru ciclul I Licență
	Plan-cadru pentru studii superioare de licență (ciclul I), de master (ciclul II) și integrate din 2020	Modificarea Planurilor de învățământ pentru ciclul I Licență și ciclul II Master
	Regulament de organizare a studiilor superioare de licență (ciclul I) și integrate nr. 1625 din 2019	Modificări pentru organizarea studiilor la ciclul I Licență
	Regulament-cadru de inițiere și organizare a programelor comune de studii superioare nr. 898 din 2020	Cerințe de organizare a studiilor superioare de Licență, Master și Doctorat în cadrul programelor comune
	Regulament cu privire la organizarea și desfășurarea studiilor superioare de master – ciclul II nr. 80 din 2022	Modificarea Planurilor de învățământ ciclul II Master
	Proiectul NOMENCLATORULUI domeniilor de studii și al specialităților în instituțiile de învățământ superior 2023	Unificarea Nomenclatorului pentru 3 cicluri de studii superioare, redenumirea domeniului de formare în Contabilitate și Fiscalitate, a domeniului pentru studii de Doctorat în Finanțe și Contabilitate
	Regulament-cadru de organizare și desfășurare a evaluării finale a studiilor superioare de licență (ciclul I) și integrate nr. 1175 din 2023	Modificări în modul de desfășurare a evaluării studiilor superioare de licență

COLOCVIU ȘTIINȚIFIC CU PARTICIPARE INTERNAȚIONALĂ
În memoriam Profesorului Viorel ȚURCANU, ediția II, 17 noiembrie 2023
Învățământul superior contabil: provocări și soluții
Teze

	Standardele de Calificare și Standardele de competență pe domeniul 0411. Contabilitate la ciclul de studii I Licență (6 CNC), II Master (7 CNC), III Doctorat (8 CNC), 2023	Stabilirea competențelor pe cicluri de studii pe domeniul 0411. Contabilitate. Modificarea Planurilor de învățământ și Curriculelor pentru unitățile de curs
Cerințele internaționale	Manualul de reglementări Internaționale de educație, ediția 2019 Standarde Internaționale de Educație (IES)	Prezintă o nouă abordare pentru dezvoltarea educației contabile la nivel global Revizuirea și actualizarea IES
Cadrul normativ contabil	Legea contabilității și raportării financiare, Modificarea Standardelor Naționale de Contabilitate, Planului general de conturi contabile aplicat din 2020	Actualizarea Curriculei unităților de curs și conținutului unităților de curs
Cadrul normativ de reglementare al entităților	Codul Civil, Codul Fiscal, Legea privind societățile pe acțiuni, Legea privind societățile cu răspundere limitată, etc.	Actualizarea conținuturilor unităților de curs
Digitalizarea	Softuri și aplicații noi, modalități de muncă noi	Noi unități de curs și modificarea conținuturilor

Sursa: elaborat de autor în baza studiului aferent educației contabile

Organismele profesionale internaționale de contabilitate acordă o atenție deosebită educației contabile, IFAC (International Federation of Accountants) stabilește: susținem dezvoltarea, adoptarea și implementarea standardelor internaționale de înaltă calitate; lucrăm pentru a pregăti o profesie contabilă pentru viitor. IAESB (International Accounting Education Standards Board) a revizuit IES 2 “DPI (dezvoltarea profesională inițială) – competențe tehnice”, 3 “DPI – aptitudini profesionale”, 4 “DPI – valori, etică și atitudini profesionale” și 8 „Competența profesională pentru partenerii de misiune responsabili pentru auditurile situațiilor financiare”, intrate în vigoare de la 1 ianuarie 2021, completările obiectivelor educaționale legate de TIC și scepticismul profesional din IES 2, 3, 4 și 8 sprijină profesia contabilă în furnizarea unor servicii de raportare financiară, audit sau altor servicii financiar-contabile conexe de înaltă calitate în era digitală. [7, p.117]

Concluzii. Acest studiu prezintă situația actuală cu privire la trendul de schimbări care au o influență semnificativă asupra educației contabile universitare în RM. Conștientizarea necesității de efectuare continuă de ajustări în educația contabilă este realizată constant. În acest context, trebuie să menținem educația contabilă pe care o oferim publicului relevantă și actuală pentru nevoile societății. Existența unui sistem educațional performant în domeniul contabilității, bazat pe bunele practici internaționale ar contribui la îmbunătățirea competențelor profesionale ale contabililor și auditorilor și, respectiv, la creșterea încrederii publicului în calitatea și utilitatea serviciilor prestate de aceștia. Aspectul educației contabile nu ține doar de RM dar și cel internațional, IFAC și IAESB au anunțat o nouă soluție pentru dezvoltarea viitoare a educației contabile la nivel global [7, p.4]. Educația contabilă universitară trebuie să fie capabilă să formeze absolvenți care să poată supraviețui și să facă cariere bune pe termen lung.

Referințe bibliografice.

1. Instrumentul Bibliometric Național. Disponibil: https://ibn.idsi.md/ro/analyze_results_page?filter_id=1
2. Google scholar. https://scholar.google.com/scholar?q=accounting+education&hl=ro&as_sdt=0.5&as_ylo=2016&as_yhi=2023&as_rr=1
3. Barbara APOSTOLOU, Jack W. DORMINEY, John M. HASSELL. Accounting education literature review (2020). In: *Journal of Accounting Education*, Volume 55, June 2021. Disponibil: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0748575121000129>
4. Accounting and Auditing Education, strategies for improvement MOLDOVA, Centre for Financial Reporting Reform WORLD BANK GROUP, 2019. <https://www.acap.md/fckeditorfiles/docs/20190129-moldova-concept-final-1201679101-763940210.pdf>
5. STANCIU V., RINDASU S-M. Formarea profesională sustenabilă – provocări și soluții în țările europene emergente. În: *Audit Financiar* Volum: 18, nr. 160/2020, pp. 641-654. http://revista.cafr.ro/RevistaDetalii_RO?Cod=1096
6. Codul Educației Republicii Moldova nr. 152 din 17.04.2014. https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=138917&lang=ro#; Plan-cadru pentru studii superioare de licență (ciclul I), de master (ciclul II) și integrate din 10.02.2020. https://mecc.gov.md/sites/default/files/ordin_8.pdf; Regulament de organizare a studiilor superioare de licență (ciclul I) și integrate nr. 1625 din 12.12.2019. https://mecc.gov.md/sites/default/files/ordinul_nr_1625_din_12.12.2019.pdf; Regulament-cadru de inițiere și organizare a programelor comune de studii superioare nr. 898 din 26.08.2020. https://mecc.gov.md/sites/default/files/ord.898_programe_comune_1.pdf; Regulament cu privire la organizarea și desfășurarea studiilor superioare de master – ciclul II nr. 80 din 16.02.2022. https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=130035&lang=ro; Proiectul NOMENCLATORULUI domeniilor de studii și al specialităților n instituțiile de învățământ superior, Regulament-cadru de organizare și desfășurare a evaluării finale a studiilor superioare de licență (ciclul I) și integrate nr. 1175 din 19.09.2023. https://mecc.gov.md/sites/default/files/ordinul_1175_din_19.09.2023_evaluare_finala.pdf; Standardele de Calificare și Standardele de competență pe domeniul 0411. Contabilitate la ciclul de studii I Licență (6 CNC), II Master (7 CNC), III Doctorat (8 CNC), 2023
7. Manualul de reglementări Internaționale de educație, ediția 2019. International Accounting Education Standards Board. Disponibil: <https://ceccar.ro/ro/wp-content/uploads/2021/01/HANDBOOK-OF-INTERNATIONAL-EDUCATION-PRONOUNCEMENTS-RO.pdf>
8. Standarde Internaționale de Educație (IES). <https://www.iaesb.org/publications/manual-de-standarde-interna-ionale-de-educa-ie-2019>
9. GRIGOROI L., LAZARI, L. Educația universitară contabilă: avem nevoie de schimbare. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/9-16_16.pdf
10. APOSTOL, C. Repere actuale în formarea viitorului specialist în contabilitate. Disponibil: https://caae.ase.md/files/conferinte/isca/Culegere_ISCA_2023.pdf
11. GRIGOROI L., LAZARI, L. Digitalizarea – mijloc sau scop al educației universitare contabile. Disponibil: https://caae.ase.md/files/caae/conf/conf_con_05.04.19.pdf
12. BUNGET, O. C., FARCANE, N., BLIDIȘEL, R. G., DUMITRESCU, A. C. Provocări și perspective în educația contabilă. Disponibil: https://caae.ase.md/files/caae/conf/conf_con_05.04.19.pdf
13. LAZARI, L., GRIGOROI, L. Compatibilitatea curriculumului universitar contabil cu cerințele profesiei contabile pe piața muncii și mediul IT: realități, nevoi și așteptări. Disponibil: https://caae.ase.md/files/caae/conf/conf_aprilie_2021.pdf

**VALORIFICAREA CONTABILITĂȚII ÎN PROCESUL DE
PREDARE-ÎNVĂȚARE-EVALUARE**

**CAPITALISATION OF ACCOUNTING IN THE
TEACHUNG-LEARNING-EVALUATION PROCESS**

CZU: 657:378.4(478)

DOI: <https://doi.org/10.53486/isc2023.03>

Sofia CĂPĂȚĂNĂ,

dr., conf. univ., Universitatea Cooperatist-Comercială din Moldova, capasofia@yahoo.com

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-4614-3387>

Abstract. *Activitatea didactică în învățământul universitar este mai mult decât o problemă de predare a unor conținuturi, cu precădere în cazul disciplinelor economice care impune, prin însăși condiția lor științifică, formarea la studenți a unor deprinderi intelectuale și de participare (ex: identificarea unor concepte economice, cum ar fi: piață, întreprinzător, acțiune antreprenorială, comportament economic etc.), alături de cunoștințe și deprinderi specifice domeniului abordat, se urmărește și raportarea critică a studentului la valori și norme instituite în societate, așa încât să manifeste atitudini pozitive față de valori și să se implice în viața reală. Pentru realizarea unor asemenea deziderate, didactica modernă propune metodologii didactice interactive, instruirea în mediul virtual, învățarea prin descoperire, studiul de caz, toate destinate eficientizării formării inițiale a contabilului.*

Cuvinte-cheie: strategie, predare, învățare, evaluare, teoria comunicării, cercetare.

JEL Classification: A20

Introducere

Conținutul învățământului constă într-un sistem de valori – cunoștințe, abilități, capacități, competențe, strategii, aptitudini, modele atitudinale și comportamentale, conduite etc., proiectate în documente oficiale: planuri de învățământ, programe, manuale și transmise în cadrul procesului de învățământ, desfășurat în instituții de învățământ de diferite grade [1, p. 179].

Psihologia cognitivă actuală insistă pe rolul proceselor mentale a informațiilor și organizarea lor în structuri, rețele cognitive pentru a înțelege, a interpreta, a păstra în memorie de lungă durată. Constructivismul, însă, explică cum sunt utilizate, integrate acestea, progresivitatea reprezentărilor, experiențelor cognitive în mod propriu.

Instruirea interactivă, asociată tipului superior de învățare *interactivă, constructivă și creativă*, implică conjugarea eforturilor ambilor agenți educaționali în construirea cunoașterii. Relația profesor – student se redimensionează. Educatul își asumă rolul de subiect, de agent al propriei formări, iar profesorul este ghidul său în demersurile întreprinse [2, p. 97].

Conținut

Constructivismul este o teoria a educației și reprezintă, înțelegerea unui concept, problemă, situație căutând propriu, rezolvând conflictul cognitiv apărut, câștigând experiența cunoașterii. De aceea sunt importante procedurile și instrumentele, care s-o faciliteze, sprijine, îndrume, organizeze, valorifice, dezvolte. Și cum înțelegerea este mai întâi proprie, subiectivă, în baza experienței anterioare și prezente, a particularităților proceselor mentale, procedurile constructiviste le valorifică, dacă este pregătit în context favorabil: sarcina formulată în acest stil, materiale-suport variate, instrumente care să vizualizeze și să susțină căile construcției mentale. Pe acest fond, se afirmă și căutarea proprie, prelucrarea mentală, interpretarea, formularea de ipoteze, luarea decizie de soluționare, reflecția, metacogniția, dar și rolurile profesorului constructivist ca facilitator, promotor, stimulator, ghid, îndrumător, moderator, manager, evaluator [3, p. 14].

A preda înseamnă:

- ◆ a prezenta fapte, exemple, modele din contabilitate;
- ◆ a propune studenților o activitate asupra acestora, adică a-i conduce să le analizeze, să le compare, etc. pentru formarea capacităților;
- ◆ a extrage apoi esențialul care să se condenseze în definiții, legi, principii, reguli, ce țin de contabilitate;
- ◆ a organiza și îndruma actul de învățare, pentru a forma abilități de interpretare;
- ◆ a face operante cunoștințele în exerciții, activități aplicative de însușire conștientă.

Mijloacele de transmitere a informației studenților sunt: exemplul, definiția, regula, studiul de caz. Pe scurt, oferta de informație a predării cuprinde date concrete și verbale, spre valorificarea fenomenelor contabilității.

Specifice predării-învățării contabilității sunt *strategiile inductivă, deductivă și analogică*. Ca tip special de abordare a noțiunii de contabilitate, profesorul utilizează definiția cu exemple, iar studentul gândește analitic și prin probe ajunge la o concluzie. Acest tip de activitate constituie o premisă a construirii ulterioare a raționamentului specific evidenței contabile [1, p. 62-63].

Modernizarea pedagogiei, în special din perspectiva apropierei formării gândirii logice a studenților, impune organizarea și desfășurarea acesteia într-o manieră nouă:

- conștientizarea complexității actului de predare-învățare;
- metode active și participativ - colaborative;
- diferențierea individuală a învățământului;
- cultivarea interesului pentru studiu, etc.

Procesul de predare-învățare poate fi considerat ca formă specifică de comunicare și în consecință poate fi examinat prin prisma modelelor oferite de *teoria comunicării*: notăm că reușita actului pedagogic. Reușita actului pedagogic este dată în bună măsură de succesul actului de comunicare, ceea ce presupune anumite cerințe precise pentru lecția orală, pentru dezbaterile sau convorbirea etică, pentru elaborarea manualului, etc. [1, p. 64].

Strict pedagogic, instrumentele concepute și utilizate de către studenți pot alcătui o categorie specială a mijloacelor didactice, ca resurse informaționale și procedurale, pe care le au la dispoziție pentru a cunoaște și rezolva o problemă cognitivă și aplicativă, alături de materiale-suport (în principal, texte), produse informatice, chiar alte reprezentări grafice sau imagistice sau audio-vizuale sau mijloace logico-raționale.

Formularea de întrebări în învățarea unei teme sau rezolvarea unei sarcini poate sprijini înțelegerea diferitelor aspecte și realizarea de corelații intra și interdisciplinare.

Instrumentul *Cascada întrebărilor* valorifică valențele formative și constructive ale întrebării de tip didactic. Specificul instrumentului constă în formularea de către studenți a unor întrebări în raport cu o temă din contabilitate, întrebări diferențiate în funcție de diferite criterii: scop și obiective, adresabilitate, rol, etc.

Scopurile urmărite prin intermediul acestui instrument, se referă la:

- ◆ angajarea studenților în demersul de constituire a întrebărilor despre problematica domeniului contabil;
- ◆ susținerea și conducerea activității de învățare prin provocarea studenților în demersul de exprimare a propriilor idei;
- ◆ verificarea nivelului de înțelegere în abordarea unei teme privind procesualitatea educației;
- ◆ încurajarea studenților pentru a formula cât mai multe întrebări și argumente, pentru a corela cu alte teme;
- ◆ construirea unei rețele de idei ale temei, ca bază pentru analiză, interpretare;
- ◆ stimularea progresului cognitiv prin invitația la reflecție și interogarea permanentă [3, p. 236].

COLOCVIU ȘTIINȚIFIC CU PARTICIPARE INTERNAȚIONALĂ
În memoriam Profesorului Viorel ȚURCANU, ediția II, 17 noiembrie 2023
Învățământul superior contabil: provocări și soluții
Teze

Studentii-economiști, ar trebui să fie inițiați și în *cercetare*. Ei trebuie să o înțeleagă, să aplice principiile, metodologia, organizarea, proiectarea ei, pentru aprofundarea cunoașterii domeniului contabil și din perspectivă practică sau pentru dezvoltare profesională sau ca cercetător.

Figura 1. Piramida proiectării unei cercetări [3, p. 278].

În **concluzie**, menționăm, că studenții sunt antrenați la construirea cunoașterii prin modul de punere a problemelor de învățat, de organizare a condițiilor necesare căutării individuale și în grup, prin atenționarea asupra procesărilor necesare, prin oferirea unor puncte de sprijin pentru prelucrări și interpretări, prin asigurarea condițiilor de reflecție, stimulează procesarea personalizată a informațiilor.

De asemenea, studenții se orientează, potrivit experienței lor anterioare preponderent către metodele care dau posibilitatea activizării lor: munca cu manualul, conversația, problematizarea, explicația, exercițiul, care rezolvă mai obiective formative, pot fi incluse în strategii euristice sau pot fi combinate între ele.

Referințe bibliografice

1. Ionescu, M., Bocoș M. *Tratat de didactică modernă*. Pitești: Editura Paralela 45, 2017. 455p.
2. *Interacțiunea metodelor în învățământul superior*. Ghid metodologic. Chișinău: Editura UST, 2010. 170 p.
3. Joița, E. (coord), Vali, I., Frăsineanu, E. *Formarea pedagogică a profesorului*. Instrumente de învățare cognitiv-constructivistă. București: Editura Didactică și pedagogică, 2008. 400 p.

**RELEVANȚA FORMĂRII PROFESIONALE CONTINUĂ ÎN CARIERA DIDACTICĂ A
CADRELOR DIN ÎNVĂȚĂMÂNTUL ECONOMIC SUPERIOR**

**THE RELEVANCE OF CONTINUING PROFESSIONAL DEVELOPMENT IN THE
TEACHING CAREER OF HIGHER ECONOMIC EDUCATION STAFF**

CZU: 378.046.4:33(478+498)

DOI: <https://doi.org/10.53486/isc2023.04>

Svetlana MIHAILA,

dr., conf. univ., Academia de Studii Economice din Moldova, svetlana.mihaila@ase.md

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5289-8885>

Galina BĂDICU,

dr., conf. univ., Academia de Studii Economice din Moldova, badicu.galina@ase.md

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9429-3654>

Veronica GROSU,

dr. hab., prof. univ., Universitatea Ștefan cel Mare, România, veronica.grosu@usm.ro

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-2465-4722>

Abstract. *Articolul se referă la conceptul de formare profesională continuă, abordat ca oportunitate importantă pentru dezvoltarea profesională a cadrelor didactice din învățământul superior, pentru îmbunătățirea activității procesului didactic și pentru o mai bună funcționare a școlii academice. În acest scop, am efectuat o cercetare pe bază de chestionar în vederea determinării gradului de relevanță a formării profesionale continuă în cariera cadrelor didactice din învățământul superior cu profil economic atât din Republica Moldova, cât și din România.*

Keywords: formare profesională continuă; învățământ superior; relevanță; cadre didactice.

JEL Classification: I22

Introducere. Etapa actuală aflată în continuă dezvoltare și evoluție nu doar a tehnologiilor informaționale, cunoștințele și cerințele locurilor de muncă se schimbă rapid, iar formarea profesională continuă te ajută să rămâi la curent cu noile dezvoltări și să-ți adaptezi abilități pentru a rămâne competitiv pe piața muncii. Prin urmare, apare necesitatea de adaptare la schimbare unde, „în toate domeniile, dezvoltarea resurselor umane reprezintă o necesitate, unde fiecare individ trebuie să-și actualizeze competențele profesionale, pentru a se adapta schimbărilor (sociale, economice, politice, culturale etc.)” [3]. Dacă să ne referim la formarea profesională continuă în cariera didactică a cadrelor didactice are o importanță crucială și multiple beneficii, având în vedere rolul lor semnificativ în educația viitoarelor generații.

Dezvoltarea profesională continuă, în calitate de acțiune continuă, formativă, este mai puțin abordată de către specialiștii în formare, deși această activitate are scopul să lărgască domeniul de învățare a cadrelor didactice universitare, fiind un concept cu o anumită încărcătură definitorie, cu un sens mereu nou, care stimulează noi modalități de reflecție [2, p. 55].

Scopul cercetării constă în aprecierea gradului de relevanță a formării profesionale continuă în cariera cadrelor didactice din învățământul superior cu profil economic atât din Republica Moldova, cât și din România. *Importanța și actualitatea temei de cercetare* derivă din accentuarea tot mai multă, la nivel internațional a pregătirii aprofundate a cunoștințelor de specialitate și dobândirea de noi competențe profesionale.

Abordarea metodologică a cercetării este dimensionată de abordarea teoretică și practică. Drept urmare, în demersul științific întreprins a fost utilizat instrumentarul metodologic caracteristic

COLOCVIU ȘTIINȚIFIC CU PARTICIPARE INTERNAȚIONALĂ
În memoriam Profesorului Viorel ȚURCANU, ediția II, 17 noiembrie 2023
Învățământul superior contabil: provocări și soluții
Teze

științelor sociale, aplicându-se mai multe metode de cercetare, printre care: metoda analitică, metoda comparației, metoda sistemică, metoda sintezei, metoda inducției și metoda deducției, unde a fost aplicat și chestionarul în rândurile cadrelor didactice din diverse instituții de învățământ superior din RM și România.

Analiza literaturii de specialitate a permis să conchidem că, în perimetrul temei „formării profesionale continuă a cadrelor didactice din învățământul superior economic” la nivel național și internațional nu prea au fost identificate și efectuate cercetări.

Conținut. În ultimele decenii, tot mai frecvent se evidențiază rolul formării profesionale continuă, având ca motiv schimbările rapide în toate domeniile de activitate. Deoarece lumea pentru care profesorii îi pregătesc pe tineri este în continuă schimbare, iar competențele profesorilor trebuie să țină pasul cu aceste schimbări și să evolueze și ele pentru a acoperi nevoile de educație ale discipolilor, nici o formare inițială nu este suficientă în a pregăti un profesor. Dezvoltarea profesională continuă a cadrelor didactice reprezintă modalitatea prin care calitatea educației furnizate este păstrată la standardele impuse de societate, și în același timp, o modalitate prin care profesorul își dezvoltă cunoștințele, abilitățile și competențele [6].

Prin formarea profesională se urmărește dezvoltarea unor capacități noi, în timp ce prin perfecționare profesională se urmărește îmbunătățirea capacităților existente, aceasta din urmă fiind văzută uneori ca un stadiu în formarea profesională, cel al acumulării de cunoștințe profesionale suplimentare formării de bază [5].

După Andrițchi, formarea profesională continuă a cadrelor didactice trebuie să corespundă unor criterii de calitate precum: eficiență, eficacitate, relevanță, sustenabilitate și impact [1].

Ținând cont de *importanța și actualitatea temei de cercetare*, am considerat importantă o analiză a formării profesionale continuă din perspectiva cadrelor didactice. Pentru a atinge scopul enunțat anterior, a fost aplicat un chestionar online (formular Google) ce a fost transmis spre completare cadrelor didactice din domeniul învățământului superior cu profil economic atât din Republica Moldova, cât și din România. În acest sens, s-au formulat 15 de întrebări, având mai multe opțiuni de răspunsuri. Proiectarea chestionarului și formularea întrebărilor au vizat respectarea obiectivului principal al lucrării cu privire la formarea profesională continuă a cadrelor didactice din învățământul superior economic din RM și România în contextul actual. Chestionarul a vizat măsurarea percepțiilor cadrelor didactice în domeniu asupra formării profesionale continuă. Printr-un număr de 15 întrebări cu răspunsuri unice, multiple și mixte am formulat puncte de referință privind relevanța formării profesionale continuă în cariera didactică a cadrelor din învățământul economic superior, în vederea formulării unor propuneri coerente de perfecționare a activității de formarea profesională continuă.

În ceea ce privește chestionarul online, acesta a beneficiat de 60 de răspunsuri (28 din România și 32 din RM) din 7 universități (2 din RM și 5 din România). La nivelul datelor empirice colectate în cadrul acestui studiu, respondenții îmbrățișează ipoteza importanței formării profesionale continuă în cariera didactică a cadrelor din învățământul economic superior (80%). În contextul asumării primei ipoteze a importanței, se pot desprinde câteva concluzii relevante:

1. Cadrele didactice urmăresc să dezvolte în cadrul programelor de formare profesională continuă competențe de predare-învățare-evaluare (60%), competențe de comunicare și relaționare (56,7%), competențe digitale (53,3%).
2. Cadrele didactice consideră că cele mai relevante forme de instruire, care asigură un nivel înalt de formare-dezvoltare a cadrelor didactice din învățământul superior sunt: trainingurile (50%) și atelierele de lucru (46,7%).
3. Rezultatele chestionării demonstrează că instruirile de formare continuă au fost finanțate de către instituția în care activează (43,3%), din cont propriu (41,7%) sau gratuit (41,7%).
4. Cadrele didactice sunt de părerea că formare profesională continuă în cariera didactică este utilă pe tot parcursul profesional în mare măsură (48,3%) și potrivit (36,7%).

5. Scopul urmărit prin participarea la programele de formare profesională continuă a fost: dezvoltarea profesională în sine (68,3%), dobândirea de noi cunoștințe și competențe didactico-științifice (56,7%), schimb de experiență profesională (36,7%).
6. Participarea la programele de formare profesională continuă asigură următoarele beneficii: sporește nivelul de profesionalism (68,3%), constituie un suport didactic în exercitarea profesiei (51,7%), sporește indicatorul de performanță (45%).

Concluzii. În concluzie, putem afirma că importanța formării profesionale continuă este dictată de necesitățile de menținere, de adaptare la schimbare, de reîmprospătare a cunoștințelor, de creșterea calității procesului didactic, și nu în ultimul rând, din perspectiva cerințelor pieței muncii. Învățarea pe tot parcursul vieții devine un imperativ al unei economii și societăți bazate pe cunoaștere, iar formarea profesională continuă este destinată să contribuie la creșterea ocupării, a adaptabilității și mobilității forței de muncă în consens cu cerințele de calificare ale economiei și ale entităților. Formarea profesională continuă este esențială în cariera didactică a cadrelor didactice, deoarece îi ajută să rămână relevanți, să ofere o educație de calitate și să se adapteze la schimbările continue din domeniu, iar această contribuie în mod semnificativ la succesul studenților și la dezvoltarea continuă a sistemului de învățământ.

Astfel, apare necesitatea permanentă de actualizare a cunoștințelor și competențelor, unde în domeniul educației, schimbările sunt frecvente, noi metode de predare și tehnologii, actualizări ale conținutului curriculumului, iar formarea continuă vine în ajutor cadrelor didactice să rămână la aceste evoluții și să actualizeze cunoștințele și abilitățile.

Totodată prin formare continuă, cadrele didactice pot învăța noi strategii de predare și evaluare, cum să gestioneze diferite tipuri de studenți și cum să creeze un mediu de învățare eficient, rezumând o mai bună calitate a predării și învățării.

Având în vedere că societatea devine tot mai diversă, iar cadrele didactice trebuie să fie pregătite să lucreze cu studenți cu nevoi speciale, provenind din medii culturale diferite sau cu stiluri de învățare variate, formarea continuă îi ajută să dezvolte abilități necesare pentru a face față acestor diversități.

Un rol esențial în predare îl are și abilitățile de comunicare eficientă, unde formarea continuă poate ajuta cadrele didactice să îmbunătățească abilitățile de comunicare, să dezvolte empatie și să interacționeze mai eficient cu studenții, colegii și toți cei implicați în procesul de studii. Nu în ultimul rând, formarea continuă poate include și dezvoltarea abilităților de gestionare a stresului și a epuizării profesionale, ajutându-i pe profesori să-și mențină sănătatea mintală și să-și continue cariera cu succes. Deopotrivă, formarea continuă contribuie în general la dezvoltarea personală a cadrelor didactice, oferindu-le satisfacție și realizarea carierei și consolidării încrederii în propriile abilități. Astfel, Virgil Mândăcanu, menționează că „dacă nu vom stabili asupra căror valori e necesar să-și concentreze eforturile un sistem educativ performant, nu vom izbuti să creăm un ideal educativ modern” [4].

Referințe bibliografice

1. Andrițchi, V. (2015). Asigurarea calității formării profesionale continuă a cadrelor didactice: valori, principii, acțiuni. În Materialele Conferinței Științifice Internaționale Școala modernă: provocări și oportunități. Chișinău: ISE, 2015. 174-180. ISBN: 978-9975-48-1400-7.
2. Callo T. (2007). O pedagogie a integralității: Teorie și practică. Chișinău: CEP USM.
3. Landsheere, G. (1992). L'education et la formation. PUF, Paris.
4. Mândăcanu, V. (2001). Etica pedagogică. Chișinău: Liceum
5. Ticu, C., Formarea și dezvoltarea profesională. Disponibil.
https://www.academia.edu/7983090/Formarea_si_dezvoltarea_profesionala_-_Ticu_Constantin
6. Țurcan, N. Actualitatea și importanța programelor de formare continuă a cadrelor didactice. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/225-229_8.pdf

**RAȚIONAMENTUL PROFESIONAL ȘI INTELIGENȚA ARTIFICIALĂ: IMPLICAȚII
ASUPRA PROFESIEI CONTABILE**

**PROFESSIONAL JUDGMENT AND ARTIFICIAL INTELLIGENCE: IMPLICATIONS
FOR THE ACCOUNTING PROFESSION**

CZU: 657:004.8

DOI: <https://doi.org/10.53486/isc2023.05>

Maria COJOCARU,

dr., conf. univ., Universitatea de Stat din Moldova, maria.cojocar@usm.md

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0357-5689>

Cristina DOLGHI,

dr., prof. univ., Universitatea de Stat din Moldova, cristina.dolghi@usm.md

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8836-7576>

Abstract. *The authors of this paper address the issue of professional judgement in the accounting profession, without neglecting the role of information technology and artificial intelligence in the professional practice. Applying the method of analysis and synthesis of the latest research and achievements in the development of information technologies, applied in particular by the Big Four accounting firms, allowed the authors to test the hypothesis that the use of professional judgment in the accounting profession cannot be completely replaced by the artificial intelligence. The research led to the conclusion that in the near future the information technologies will greatly affect the requirements of the labour market, and thus, the providers of accounting education must anticipate these changes in order for the skills of graduates of the programmes to meet these expectations.*

Keywords: contabilitate, raționament profesional, inteligența artificială, profesia contabilă

JEL Classification: M41

Introducere. Raționamentul profesional este conceptul care definește un program de educație profesională contabilă [1, p.24]. Cu toate că profesia contabilă continuă să se bazeze pe regulile, metodele și principiile contabile stabilite cu mult timp în urmă, factori precum globalizarea afacerilor, reglementările mai stricte, numeroasele soluții tehnologice, au influențat foarte mult competențele profesioniștilor contabili. Provocările cheie care deja manifestă un impact semnificativ asupra profesiei contabile o constituie evoluția accelerată a progresului tehnologic, și anume: Big Data în contabilitate și raportare, calculele în cloud și contabilitatea continuă, inteligența artificială (IA), tehnologia blockchain [2, 3] etc. Aceste schimbări influențează și vor influența și mai mult modul în care contabilii își desfășoară activitatea, fiind necesare noi competențe, în special în domeniul digitalizării, înaintând noi cerințe față de atribuțiile profesioniștilor contabili.

Având în vedere aceste aspecte, profesioniștilor contabili li se solicită să dețină abilități de programare, să fie competenți în analiza datelor, să fie capabili să înțeleagă instrumente emergente, să gestioneze tehnici de raportare și să interpreteze rapoartele pentru a oferi răspunsuri diferitor categorii de părți interesate.

Conținut. O cercetare a ACCA privind factorii schimbării profesiei contabile demonstrează că contabilii profesioniști constientizează faptul că 5 factori de bază le vor afecta activitățile în următorii 3-10 ani [4]. O atenție sporită trebuie acordată gestionării riscurilor, în special în situațiile când software-ul de contabilitate cu IA efectuează o mare parte din activități. Astfel, pentru a se asigura că deciziile adoptate sunt relevante, un contabil profesionist trebuie să se asigure că proiectarea algoritmului este corectă (nu este manipulată în mod intenționat sau dezvoltată cu erori). Riscurile pot fi minimizate, în condițiile aplicării raționamentului profesional, în special riscurile de identificare a fraudei [5, p.128]. Un lucru este cert, că în viitorul apropiat, roboții financiari vor înlocui oamenii

în îndeplinirea sarcinilor contabile de bază, întrucât aceștia deja reprezintă o componentă importantă a procesului contabil. În acest context, este important ca contabilii să își îmbunătățească în permanență cunoștințele și competențele profesionale, inclusiv în domeniul digitalizării, pentru a executa sarcini mai dificile și mai complexe, care necesită exercitarea raționamentului profesional.

În activitatea profesională există multiple situații când este necesară aplicarea raționamentului profesional, condiție necesară pentru asigurarea calității auditului [6], precum și în contextul interpretării și aplicării standardelor internaționale de raportare financiară [7, p. 1127] sau circumstanțe specifice (contabilitatea activelor ecosistemice; evaluarea capitalului intelectual etc.) [8]. Astfel, raționamentul profesional al unui contabil poate fi considerat un element al metodei modelării contabile. Un contabil profesionist trebuie să fie capabil să construiască modele contabile de diferite niveluri de complexitate. Prin prisma modelelor, contabilii proiectează soluții potențial posibile pentru o anumită problemă contabilă, stabilesc constrângeri și criterii, selectează o soluție considerată optimă pentru a rezolva probleme complexe din practica contabilă, elaborează politici contabile, iau decizii.

Cele mi multe cercetări au ca obiect înțelegerea raționamentului profesional în raport cu aplicarea standardelor de contabilitate și a rolului pe care acesta îl joacă în explicarea situațiilor financiare. Aplicarea raționamentului profesional este recunoscută în toate standardele pentru misiunile de audit și asigurare, însă acestea nu conțin îndrumări generale privind aplicarea acestuia [8].

O altă problemă actuală a aplicării raționamentului profesional este influența IA. Evoluțiile recente în domeniul automatizării inteligente au introdus schimbări dramatice în practica multor profesii tradiționale. Contabilii și auditorii au accelerat implementarea pe larg a tehnologiei în procesul decizional în efortul de a standardiza și a controla fluxul de informații, ca răspuns la globalizarea crescută a clienților lor, dar și pentru a realiza economii de costuri de personal. Inițial, tehnologiile au fost adoptate de companii pentru a spori eficiența și acuratețea procesului decizional în domeniul contabilității. Adoptarea tehnologiei ca executor pentru sarcinile de rutină, ca suport decizional și utilizarea IA în domeniile auditului, fiscalității și contabilității de gestiune pot înlocui unele dintre aspectele profesionale și etice ale rolului profesionistului contabil. Întrebarea care survine este în ce măsură IA este capabilă să înțeleagă complexitatea mai bine decât contabilul profesionist? În care situații profesioniștii contabili vor fi capabili să înțeleagă complexitatea mai bine decât IA? La întrebarea, dacă IA este o amenințare pentru contabili, ca profesioniști, cele mai multe opinii neagă această afirmație, întrucât deciziile nu pot fi luate de mașină, deci nu va provoca un șomaj în masă. „Roboții vin... dar nu sunt încă aici” [9].

Există, desigur beneficii ale IA, însă și preocupări, în special modul în care tehnologia va influența aspectele etice, a căror ignorare este deosebit de alarmantă. În raport cu aceste preocupări a fost introdus conceptul „lacune (deficit) de responsabilitate”, care semnifică atribuirea responsabilității pentru daunele cauzate de computere. Acest concept este analizat în contextul diferitelor domenii (militar, medicină, drept), inclusiv în activitatea contabilă [10]. Se constată că, din cauza faptului că este imposibil să se atribuie vina pentru daunele provocate unei mașini (IA), apare deficitul de responsabilitate. Ideea de bază este că lacunele (deficitul) de responsabilitate apar atunci când ființele umane renunță la executarea unor sarcini, delegându-le IA. Astfel, contabilul profesionist nu poate fi învinuit pentru eroarea comisă de un robot. Ca direcție de cercetare viitoare identificată sunt limitele și responsabilitățile care pot fi dezvoltate în utilizarea și explorarea beneficiilor IA, în luarea în considerare a implicațiilor etice ale utilizării acestei tehnologii emergente în procesul de exercitare a profesiei contabile. Iar, în situația în care mașinile își asumă un rol mai mare, cum arată viitorul profesiei contabile odată cu creșterea inteligenței artificiale?

Integrarea profundă a tehnologiilor emergente a produs schimbări radicale în profesia contabilă, deschizând noi perspective cu privire la ceea ce urmează să întreprindă universitățile pentru a adopta astfel de schimbări. Având în vedere creșterea numărului de aplicații ale IA în profesia contabilă este

COLOCVIU ȘTIINȚIFIC CU PARTICIPARE INTERNAȚIONALĂ
În memoriam Profesorului Viorel ȚURCANU, ediția II, 17 noiembrie 2023
Învățământul superior contabil: provocări și soluții
Teze

esențial să se stabilească dacă educația universitară ar trebui să fie orientată către o educație liberală sau către o pregătire profesională. În prezent, se așteaptă ca contabilii să îndeplinească mai multe sarcini cu valoare adăugată, cum ar fi gestiunea financiară și luarea deciziilor bazate pe analiza datelor, să înțeleagă modul de gestionare a afacerii și să contribuie la guvernanta corporativă. În opinia noastră, contabilitatea este mai mult decât un loc de muncă. În condițiile în care contabilitatea „devine mai managerială”, universitățile ar trebui să meargă pe calea educației liberale, misiunea profesorului fiind: „transmiterea cunoștințelor, discutarea eticii, educarea profesiei și risipirea (clarificarea) confuziilor” (Han Yu din dinastia Tang (618-907) [11]. Astfel, universitățile vor forma profesioniști contabili pentru o carieră profesională. Adoptarea unui sistem educațional bazat pe IA face posibilă utilizarea pe larg a tutorialelor, care înlocuiesc transmiterea informațiilor, pentru a spori eficiența studiilor pentru studenți. Astfel, personalul academic va avea posibilitatea să petreacă mai mult timp în discuții cu studenții, să le împărtășească propria experiență profesională. În plus, cadrele didactice pot folosi acest timp suplimentar pentru a concepe studii de caz, proiecte educaționale pentru a stimula studenții să aplice raționamentul profesional pentru a rezolva probleme practice complexe de contabilitate, audit, management financiar, guvernanta corporativă și dileme etice ș.a.

Concluzii.

La întrebarea „Este IA o amenințare cu privire la pierderea locului de muncă pentru contabilii profesioniști?” am constatat că, la etapa actuală, nu dăunează, ci mai degrabă este utilă, eliberându-i pe contabili de efectuarea unor sarcini mărunte și repetitive. Folosind IA, registrele contabile sunt gestionate mult mai eficient, se analizează date mari la o viteză atât de mare încât sunt foarte precise, ceea ce evită fraudă contabilă, generând un impact pozitiv asupra calității informațiilor contabile, Totodată, constatăm că IA nu poate înlocui în totalitate raționamentul profesional al contabilului, însă aplicarea acestuia în combinație cu IA poate spori calitatea și eficiența deciziilor adoptate.

Referințe

1. IESBA. Manualul Codului Etic Internațional pentru Profesioniștii Contabili, inclusive Standardele Internaționale privind Independența. Ediția 2021. – București, 2022
2. Slezac, J. Artificial Intelligence, Big Data, Blockchain and Cloud Computing – Future Accounting? In: *Trendy v podnikání - Business Trends*. 2023, 13(1), p.16-33.
3. Kommunuri, J. Artificial intelligence and the changing landscape of accounting: a viewpoint. In: *Pacific Accounting Review*. 2022, Vol. 34 No. 4, pp. 585-594.
4. ACCA. Professional Insights. Professional accountant – the future. <https://www.accaglobal.com/gb/en/professional-insights/pro-accountants-the-future.html>
5. West, A., Buckby, S. Professional judgement in accounting and Aristotelian practical wisdom. In: *Accounting, Auditing & Accountability Journal*. 2023, Vol. 36 No. 1, pp. 120-145.
6. IAASB. Supliment la Manualul de reglementări Internaționale de Control a Calității, Audit, revizuire, Alte Servicii de Asigurare și Servicii Conexe. Ediția 2020. Vol. III. – București, 2022
7. Ivan Io. The importance of professional judgement applied in the context of the International Financial Reporting Standards. In: *The Audit Financiar journal*. 2016, vol. 14(142), pages 1127, October. <https://ideas.repec.org/a/aud/audfin/v14y2016i142p1127.html>
8. Office of the Auditor General of Canada. 1000 Key Audit Principles. 1042 Applying Professional Judgement. Apr., 2018. [1042 Applying Professional Judgement \(oag-bvg.gc.ca\)](https://www.oag-bvg.gc.ca)
9. Kathleen M. Bakarich, Patrick E. O'Brien. The Robots are Coming ... But Aren't Here Yet: The Use of Artificial Intelligence Technologies in the Public Accounting Profession. In: *Journal of Emerging Technologies in Accounting*. 1 March 2021; 18 (1): 27–43.
10. Heine, K., & Quintavalla, A. Bridging the accountability gap of artificial intelligence – what can be learned from Roman law? In: *Legal Studies*, 2023, 1-16. doi:10.1017/lst.2022.51
11. Kin-Yu, Lau. New moral standards needed for Hong Kong teachers in the new era. May 04, 2023. <https://www.chinadailyhk.com/article/a/328979>

SESSION/ LUCRĂRI ÎN SECȚINE

**ASPECTE PRIVIND FINANȚAREA ÎNVĂȚĂMÂNTULUI SUPERIOR DIN ROMÂNIA:
CAZUL UNIVERSITĂȚII ȘTEFAN CE MARE DIN SUCEAVA**

**ASPECTS REGARDING THE FUNDING OF HIGHER EDUCATION IN ROMANIA: THE
CASE OF "ȘTEFAN CEL MARE" UNIVERSITY OF SUCEAVA**

CZU: 378.31(498)

DOI: <https://doi.org/10.53486/isc2023.06>

Veronica GROSU,

Universitatea Ștefan cel Mare, România, veronica.grosu@usm.ro

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2465-4722>

Maria COJOCARU,

Universitatea de Stat din Moldova, cojocaruum@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0357-5689>

Anatol MELEGA,

Universitatea Ștefan cel Mare, România, melega.anatol@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4763-0520>

Simona Maria BRÂNZARU,

Universitatea Ștefan cel Mare, România, tanasa_simona19@yahoo.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4777-6589>

Abstract. *Finanțarea învățământului superior reprezintă un element critic pentru asigurarea calității educației superioare și pentru dezvoltarea sustenabilă a instituțiilor academice. O abordare adecvată a finanțării este esențială pentru a sprijini excelența academică, pentru a promova cercetarea și inovarea, dar și pentru a asigura accesibilitatea la educație pentru toți studenții interesați de a-și dezvolta cunoștințele și abilitățile. Scopul acestui studiu este de a analiza în profunzime modul în care este gestionată și alocată finanțarea învățământului superior în România, având ca studiu de caz Universitatea "Ștefan cel Mare" din Suceava. Rezultatele cercetării aduc în prim plan o serie de concluzii importante legate de eficiența și transparența utilizării fondurilor alocate pentru învățământul superior, identificând atât aspecte de îmbunătățire, cât și puncte forte ale gestionării financiare la nivel instituțional*

Keywords: finanțarea învățământului superior; gestionarea resurselor; politici de finanțare

JEL Classification: I22

Introducere. Într-un mediu globalizat și într-o economie bazată pe cunoaștere, investițiile adecvate în educația superioară sunt esențiale pentru dezvoltarea unei forțe de muncă calificate, capabile să răspundă cerințelor din ce în ce mai complexe ale pieței globale. În același timp, asigurarea unui acces echitabil la educație pentru toți tinerii talentați și dornici de a-și construi un viitor profesional solid reprezintă un pilon fundamental al dezvoltării sociale și economice durabile.

Astfel, în lumina acestor provocări și oportunități, o analiză detaliată a modului în care sunt alocate și gestionate resursele financiare în cadrul instituțiilor de învățământ superior din România devine crucială pentru identificarea de soluții viabile și pentru promovarea unui cadru sustenabil care să sprijine dezvoltarea continuă a sistemului educațional superior. În acest sens, analiza detaliată a finanțării învățământului superior în contextul specific al Universității "Ștefan cel Mare" din Suceava capătă o importanță deosebită, oferind o perspectivă relevantă asupra provocărilor și oportunităților actuale în domeniul educației superioare din România.

Prin investigarea detaliată a politicilor de finanțare, a resurselor alocate și a modului în care acestea sunt utilizate în cadrul instituției, se urmărește înțelegerea mai profundă a factorilor care

influențează calitatea și sustenabilitatea sistemului de învățământ superior din țară. De asemenea, cercetarea oferă recomandări concrete pentru optimizarea proceselor de finanțare, în vederea asigurării unei distribuiri echitabile și eficiente a resurselor, care să sprijine în mod sustenabil dezvoltarea continuă a calității educației superioare la nivel național. În ansamblu, această cercetare aduce o contribuție semnificativă în ceea ce privește înțelegerea complexității sistemului de finanțare învățământului superior din România. Totodată, cercetarea oferă astfel o perspectivă valoroasă asupra modului în care resursele financiare sunt alocate, gestionate și utilizate în cadrul instituțiilor academice, subliniind importanța unei planificări strategice și a unei administrări eficiente a fondurilor destinate educației superioare.

Conținut. Într-un context în continuă evoluție, investițiile în sistemul de învățământ superior rămân un element esențial pentru dezvoltarea durabilă a societății și pentru promovarea excelenței academice. În decursul istoriei, instituțiile academice au fost susținute financiar prin diverse modalități, variind de la finanțarea predominant publică la cea predominant privată, cu o tendință frecventă către finanțarea mixtă (public-privată). În România, sistemul de finanțare a învățământului superior se bazează pe o combinație de fonduri publice și resurse proprii ale instituțiilor de învățământ. Învățământul superior de stat românesc este finanțat, în principal, din fonduri publice, cu contribuții semnificative provenite din bugetul de stat și din bugetele locale. Această finanțare publică are drept scop asigurarea accesului la educație de calitate și menținerea unui standard ridicat al educației superioare în țară.

Alocarea bugetară pentru educație în România a rămas sub nivelul mediu european, ceea ce a generat preocupări în ceea ce privește sustenabilitatea și calitatea sistemului educațional. În ultimii ani, România a alocat aproximativ 3-4% din PIB pentru învățământ, în timp ce alte țări din Uniunea Europeană au alocat în medie între 4-7% din PIB pentru acest sector. În ciuda prevederilor legislative clare, conform cărora minim 6% din PIB trebuie alocat sistemului educațional [1], datele relevante pentru perioada 2016-2020 evidențiază faptul că procentul efectiv alocat educației în România a fost sub această valoare. De la 2,58% din PIB înregistrat în anul 2016, până la 3,16% în 2019, alocarea bugetară pentru educație a rămas sub nivelul indicat de Legea educației naționale, sugerând un decalaj semnificativ între prevederile legale și practica financiară reală. Acest contrast subliniază necesitatea unor măsuri urgente și coerente pentru a asigura respectarea prevederilor legale în ceea ce privește alocarea bugetară către sistemul educațional. Neconformitatea dintre prevederile legale și practica financiară are un impact negativ asupra dezvoltării și calității sistemului educațional, punând în pericol formarea și pregătirea adecvată a viitoarei forțe de muncă și compromițând potențialul de inovare și competitivitate al țării. Cu toate acestea învățământul universitar românesc reușește să performeze, fapt dovedit de Universitatea Ștefan cel Mare din Suceava, care în pofida tuturor șocurilor economice, aceasta reușește să exceleze sub toate aspectele academice, dovedind un exemplu de bune practici în gestionarea resurselor financiare.

În cadrul analizei bugetului Universității "Ștefan cel Mare" din Suceava, pentru anul 2022, se conturează o imagine complexă asupra surselor de finanțare care susțin activitățile academice și de cercetare desfășurate în cadrul instituției. Diversele categorii de venituri reflectă atât susținerea financiară din surse publice, cât și o serie de resurse complementare, care contribuie în mod semnificativ la dezvoltarea și funcționarea universității. Analiza detaliată a structurii bugetare relevă faptul că, în anul 2022, Universitatea "Ștefan cel Mare" din Suceava a obținut cea mai mare parte a veniturilor din Finanțarea de bază, cu o pondere semnificativă de 59,23% din totalul veniturilor, sursă de finanțare ce reprezintă un element esențial pentru asigurarea funcționării de bază a instituției, cuprinzând fondurile alocate de către autoritățile competente pentru acoperirea cheltuielilor curente și a celor operaționale [2].

În același timp, Universitatea a atras o parte semnificativă a resurselor sale din proiecte finanțate din fonduri nerambursabile, cu o pondere de 19,66% [2]. Această categorie de venituri evidențiază angajamentul instituției față de cercetare, inovare și dezvoltare, reflectând participarea activă a

COLOCVIU ȘTIINȚIFIC CU PARTICIPARE INTERNAȚIONALĂ
În memoriam Profesorului Viorel ȚURCANU, ediția II, 17 noiembrie 2023
Învățământul superior contabil: provocări și soluții
Teze

Universității "Ștefan cel Mare" din Suceava în proiecte academice de anvergură și în parteneriate strategice la nivel național și internațional. De asemenea, analiza bugetului relevă importanța veniturilor încasate de la Ministerul Educației Naționale (M.E.N.) pentru finanțarea complementară, cu o pondere de 10,59%, și a veniturilor încasate de la M.E.N. pentru activitatea de cercetare, cu o pondere de 6,49% [2]. Aceste surse de finanțare suplimentare evidențiază sprijinul și recunoașterea acordate de către autoritățile naționale în promovarea excelenței academice și a cercetării de înaltă calitate la nivelul Universității.

În ansamblu, analiza detaliată a structurii veniturilor relevă angajamentul puternic al Universității "Ștefan cel Mare" din Suceava în asigurarea unui mediu academic propice dezvoltării de înaltă calitate, a cercetării inovatoare și a excelenței în domeniul educației superioare. Aceste surse de finanțare multiple reflectă preocuparea instituției pentru diversificarea și sustenabilitatea financiară, contribuind astfel la consolidarea poziției sale ca unul dintre principalele piloni academici din regiune.

Dacă analizăm cheltuielilor plătite efectiv din bugetul instituției de învățământ superior, aferente anului universitar 2021/2022, se obține o perspectivă clară asupra modului în care instituția își administrează resursele financiare, evidențiind prioritățile și investițiile semnificative în diferite domenii ale activității sale. Cea mai semnificativă pondere a cheltuielilor o reprezintă Cheltuielile de personal, cu un procent de 58,64% [2], subliniind importanța acordată resursei umane și investiția în dezvoltarea și menținerea unui corp academic calificat și dedicat.

Această alocație majoră a fondurilor pentru personal evidențiază angajamentul Universității "Ștefan cel Mare" din Suceava față de excelență academică și susținerea unei comunități academice puternice și bine pregătite. În același timp, plățile aferente Cheltuielilor cu bunuri și servicii reprezintă o altă componentă semnificativă, având o pondere de 14,99% [2], indicând investițiile necesare pentru asigurarea infrastructurii adecvate și a resurselor materiale esențiale pentru desfășurarea activităților academice și de cercetare în cadrul instituției. De asemenea, plățile efectuate pentru Proiecte finanțate din fonduri externe nerambursabile ocupă o pondere semnificativă de 12,98% [2], evidențiind angajamentul Universității în promovarea și susținerea cercetării de înaltă calitate și a inovării în diferite domenii academice. Cheltuielile cu bursele și facilitățile acordate studenților, în valoare de 7,33% [2], reflectă eforturile susținute ale Universității în sprijinirea accesului la educație și în promovarea performanței academice și a excelenței în rândul studenților săi.

Această analiză detaliată a cheltuielilor evidențiază abordarea echilibrată și strategică a Universității "Ștefan cel Mare" din Suceava în utilizarea și gestionarea eficientă a resurselor financiare, subliniind angajamentul său continuu față de excelență academică, cercetare de înaltă calitate și dezvoltare durabilă în domeniul educației superioare.

Concluzii. După analiza finanțării învățământului superior în România, se observă o subfinanțare în raport cu procentul recomandat din PIB. Diversificarea surselor de finanțare, cum ar fi proiectele din fonduri externe nerambursabile, prezintă o oportunitate crucială pentru învățământul superior românesc. În ciuda provocărilor, angajamentul față de cercetare și excelență rămâne prioritar, remarcându-se necesitatea unei abordări integrate și politici coerente pentru asigurarea unei finanțări adecvate și promovarea calității și inovării în învățământul superior românesc.

Referințe bibliografice

1. Raport privind starea Universității "Ștefan cel Mare" din Suceava, 2022, disponibil la: <https://usv.ro/informatii-publice/rapoarte-anuale/rapoarte-de-activitate/>
2. Legea educației naționale nr. 1/2011, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, Nr.18 din 10 ianuarie 2011, cu modificările și completările ulterioare

ÎNVĂȚĂMÂNTUL LA DISTANȚĂ: OPORTUNITĂȚI ȘI BARIERE DE IMPLEMENTARE
DISTANCE EDUCATION: OPPORTUNITIES AND IMPLEMENTATION BARRIERS

CZU: 378.018.43(478)

DOI: <https://doi.org/10.53486/isc2023.07>

Maia BAJAN,

dr., conf. univ., Academia de Studii Economice din Moldova, bajan.maia@ase.md

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6903-8275>

Abstract. *The use of communication technologies in higher education emphasizes the transition from a teacher-centered learning environment to a student-centered one, in which teachers are no longer just a source of information transmission, but become collaborators of students, and the latter do not there are still those passive receivers of information, but on the contrary they are actively involved in their own education. The purpose of the given paper is based on the determination of the opportunities and barriers to the implementation of the form of distance education for the first cycle - Bachelor's degree for the Accounting specialty within AESM. Various research methods were used to establish the opportunities and barriers that may appear when implementing distance education: analysis, synthesis, comparison and questioning. The success of the implementation of distance education will depend on: the effectiveness of the institution, the quality of digital educational resources, the degree of training of teaching staff and the motivation of students in the self-learning process.*

Keywords: distance learning, e-Learning, tutors, educational resources, virtual environment.

JEL Classification: A22, D83, I23

Introducere. Pornind de la ceea ce civilizația modernă este caracterizată de o viteză în continuă creștere a schimbării [1], studenții și cadrele didactice devin din ce în ce mai preocupați să învețe cum să folosească pe deplin potențialul TIC pentru a se adapta atât diverselor forme de învățământ, cât și cerințelor actuale de pe piața muncii. În acest context, utilizarea TIC în învățământul superior pune accentul pe trecerea de la un mediu de învățare centrat pe profesor la unul centrat pe student, în care profesorii nu mai reprezintă doar o sursă de transmitere a informației, ci devin colaboratori ai studenților, iar aceștia din urmă nu mai sunt acei receptori pasivi de informație, ci dimpotrivă se implică activ în propria lor educație.

În prezent, sistemul și procesul de învățământ din RM, ca și în alte țări, constituie o tendință de trecere/adaptare de la învățământul tradițional la cel la distanță. Or, trecerea de la învățământul tradițional la cel la distanță presupune introducerea unui sistem de învățământ complementar de tip e-Learning [2], care trebuie proiectat și dirijat de cadrele didactice prin utilizarea resurselor digitale, specifice activității de autoînvățare și autoevaluare, completate de activități de mentorat și tutorat.

Scopul lucrării constă în determinarea oportunităților și barierelor de implementare a formei de învățământ la distanță (ÎD) pentru ciclul I – Licență, specialitatea Contabilitate din cadrul ASEM. Pentru stabilirea punctelor forte și a lacunelor ce pot apărea la implementarea ÎD au fost utilizate diverse metode de cercetare, precum: analiza, sinteza, comparația chestionarea studenților și profesorilor din cadrul ASEM, determinarea oportunităților și barierelor de implementare a ÎD.

Conținut. Dacă facem referință la definiția adusă încă din secolul XX, anii '80-'90 de Asociația Americană pentru Învățământ la Distanță (USDLA), *învățământul la distanță* se prezintă ca „obținerea de cunoștințe și abilități prin informații și instrucțiuni distribuite, aplicând diverse tehnologii și alte forme de învățământ la distanță”[3]. În raport cu legislația națională, art. 78 din Codul Educației al RM (2014) pentru studiile superioare de licență și masterat se prevede ca formă de organizare a învățământului superior – *învățământul la distanță*, mai mult ca atât, deja începând cu anul 2022, această formă de învățământ a fost inclusă și pentru studiile superioare de doctorat.

COLOCVIU ȘTIINȚIFIC CU PARTICIPARE INTERNAȚIONALĂ
În memoriam Profesorului Viorel ȚURCANU, ediția II, 17 noiembrie 2023
Învățământul superior contabil: provocări și soluții
Teze

Astfel, în conformitate cu art. 2 din Regulamentul-cadru privind organizarea și desfășurarea învățământului superior la distanță în RM (2015), precum și art. 3 din Regulamentul privind organizarea și desfășurarea învățământului superior la distanță în ASEM (2021), *învățământul la distanță* se definește ca o „formă flexibilă instituționalizată de învățământ, realizată preponderent în mediul virtual de învățare cu ajutorul tehnologiilor de instruire la distanță”.

În ultimul timp, în special după perioada pandemiei COVID-19 care a avut un impact fără precedent asupra educației din întreaga lume, specialiștii din domeniul învățământului superior din RM, consideră că universitățile pot aplica forma de învățământ cu instruirea la distanță, prin utilizarea tehnologiilor informaționale, drept alternative privind [4, 5, 6]: (a) satisfacerea preferințelor beneficiarilor, precum și cerințele pieței muncii prin flexibilitatea procesului de învățământ superior; (b) accesibilitatea și asigurarea șanselor egale la educație a diverselor categorii sociale în contextul formării profesionale; (c) valorificarea tehnologiilor informaționale și comunicațiilor în procesul de predare-învățare-evaluare, precum și monitorizarea acestuia pe platforme educaționale e-Learning; (d) sporirea calității și eficienței procesului educațional prin comunicarea sincronă și asincronă.

Prin urmare, în baza celor menționate, apare necesitatea de revizuit curricula universitară [7] nu pentru a reduce numărul de ore sau discipline, ci pentru a le organiza astfel, încât să fie interesante și accesibile studenților de la forma de ÎD. Totodată, este necesar să fie stabilite sarcini și cerințe clare pentru a dezvolta abilități și competențe aferente programului de studiu, precum și numirea responsabililor de realizare a acestui proces. Or, ar trebui să fie aplicate noi metode de instruire la distanță prin interacțiunea directă și/sau indirectă a tutorilor (cadrelor didactice) cu studenții asigurând accesul la toate componentele (resurse educaționale digitale, mijloace de instruire, forme de evaluare) necesare procesului de instruire într-un mediul virtual.

În urma cercetărilor efectuate (la nivel național și experiența internațională) asupra modului de organizare a ÎD comparativ cu educația tradițională, se poate reliefa câteva oportunități (avantaje) și bariere (dezavantaje) privind implementarea acestuia la nivelul învățământului universitar. Avantajele și dezavantajele cu referire la implementarea ÎD sunt prezentate în tabelul 1.

Tabelul 1. Avantaje și dezavantaje privind implementarea învățământului la distanță

Avantaje (oportunități)	Dezavantaje (bariere)
Toate resursele educaționale care fac parte din curricula universitară pot fi accesibile în permanență	Costuri mari privind dezvoltarea și întreținerea sistemului e-Learning, precum și instruirea tutorelor și cadrelor didactice cu particularitățile ÎD
Audiența cuprinde studenți din diferite categorii sociale și cu experiențe variate	Dificultatea susținerii cu suport tehnic a participanților la ÎD
Conținutul suportului de curs trebuie prezentat într-un mod mai detaliat oferind multiple exemple și studii de caz rezolvate	Dezvoltarea de cursuri la distanță pe cont propriu sau prin implicarea specialiștilor din alte instituții
Abordare individuală și personalizarea procesului educațional printr-un ritm/stil personal, parcurgerea sau audierea treptată/repetată a cursurilor	Studenții trebuie să fie extrem de motivați pentru participare la forma de ÎD, deoarece rata de abandon poate fi una extrem de mare
Interacțiuni sincrone și asincrone ale cadrelor didactice cu studenții, care pot fi complementarizate cu un grup teaching pentru transmiterea cunoștințelor într-un anumit domeniu	Pregătirea Raportului de evaluare externă pentru obținerea Autorizației provizorii de la ANACEC sau de la o altă agenție înscrisă în Registrul European pentru Asigurarea Calității în Învățământul Superior
Tehnologiile sunt interactive și permit un feedback total, în timp real, precum și evaluări curente și finale	
Extinderea limitelor și reducerea costurilor componentelor procesului educațional	

Sursa: elaborat de autor în baza [5, 6, 8, 9, 10]

În scopul evidențierii oportunităților și determinării barierelor de implementare a învățământului la distanță în cadrul ASEM a fost organizat un sondaj atât în rândul studenților, cât și a profesorilor instituției vizate. La general, efectuând o analiză cantitativă, observăm că au participat 786 de studenți respondenți, adică aproximativ 15% din numărul total de studenți actuali ai ASEM.

COLOCVIU ȘTIINȚIFIC CU PARTICIPARE INTERNAȚIONALĂ
În memoriam Profesorului Viorel ȚURCANU, ediția II, 17 noiembrie 2023
Învățământul superior contabil: provocări și soluții
Teze

În particular, din cadrul specialității Contabilitate, asupra sondajului s-au expus 170 studenți, ceea ce constituie ¼ din numărul total de studenți care la moment își fac studiile la specialitatea Contabilitate. Rezultatele sondajului, ne oferă posibilitatea să evidențiem că 69% dintre respondenții specialității Contabilitate susțin implementarea ÎD la specialitatea dată, ceea ce ne trezește încredere de formare a grupei academice la această formă de învățământ. În același timp, este necesar de menționat că la subiectul privind comunicarea cu tutorele și/sau cadrele didactice, 83% dintre respondenți susțin importanța comunicarea cu profesorii, asigurându-ne că între studenți și profesori se va forma o comunicare eficientă, iar ca rezultat aceasta va contribui la reducerea ratei de abandon.

Ca urmare a chestionării profesorilor observăm despre deschiderea acestora către noi provocări, adaptabilitatea cursurilor plasate pe platforma Moodle (e-Learning ASEM) la cerințe prevăzute pentru ÎD într-un timp restrâns, precum și încurajarea ASEM pentru a implementa forma de ÎD. Comentariile aduse de către profesorii respondenți privind implementarea ÎD în cadrul ASEM ne îndeamnă și ne susțin de a introduce această formă de învățământ la specialitatea Contabilitate, citez comentariul „*Se merita de încercat, Programul Contabilitate ar putea fi program pilot. Succese!*”.

Concluzii. Reieșind din oportunitățile și barierele implementării ÎD (tabelul 1), educația la distanță oferă numeroase beneficii instituțiilor care doresc să ofere programe eficiente de educație și instruire. Prin termenul *învățământ la distanță* se presupune organizarea procesului de învățământ, în care profesorul elaborează un program special bazat pe autoînvățare, iar organizarea unui mediu virtual de învățare presupune separarea studenților de profesori în timp și spațiu lăsând deschis feedback-ul prin utilizarea mijloacelor tehnice moderne de comunicare.

Cu toate cele menționate, implementarea programelor la forma de ÎD e adesea limitată de un șir de bariere, printre care: atitudini negative (teama de a nu forma grupe academice, precum și lipsa personalului didactic pregătit pentru ÎD), constrângeri tehnologice (lipsa unui soft e-Learning capabil să facă față cerințelor ÎD), proceduri instituționale (simulări pe platforma educațională a instituției) și naționale (Autorizarea provizorie a programului de studii de către ANACEC) etc.

În scopul depășirii barierelor descrise, implementarea și organizarea învățământului la distanță în cadrul instituțiilor de învățământ superior poate crea subdiviziuni responsabile de ÎD pentru monitorizarea întregului proces, dezvoltarea metode de predare la distanță și asigurarea accesului nelimitat la suportul educațional, precum și forma/instrui personalul didactic implicat în procesul ÎD. Ținând cont că procurarea echipamentelor software și de comunicare reprezintă o problemă majoră în calea implementării ÎD, instituțiile de învățământ superior trebuie să adopte strategii de finanțare a infrastructurii tehnologice necesare pentru a asigura servicii eficiente.

Succesul implementării ÎD și calitatea studiilor acestuia va depinde, în mare măsură, de eficacitatea instituției de învățământ superior, de calitatea metodologică a resurselor educaționale digitale utilizate, de gradul de pregătire și atitudinea cadrelor didactice implicate în acest proces, precum și de motivația studenților de a se încadra în procesul de autoînvățare.

Referințe bibliografice

1. https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/37.-p.207-211_Promovarea%20e-Learning-ului%20in%20institutiile%20de%20invatamant%20superior.pdf
2. https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/107-112_9.pdf
3. <https://www.link-academy.com/afla-mai-multe-despre-invatamantul-la-distanța>
4. Codul Educației al RM nr. 152 din 17.07.2014. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=110112&lang=ro
5. Regulamentul-cadru privind organizarea și desfășurarea învățământului superior la distanță în RM. Disponibil: https://mecc.gov.md/sites/default/files/ordin_474_sin_24.05.2016.pdf
6. Regulamentul privind organizarea și desfășurarea învățământului superior la distanță în ASEM. Disponibil: https://ase.md/files/legal/interne/3.18_Regulament_invatamant_la_distanța.pdf
7. https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/Constituirea%20unei%20societati%20bazate%20pe%20cunostinte.pdf
8. <https://www.upet.ro/proiecte/122596/2019/eBook%20IACPEO.pdf>
9. <https://goaravetisyan.ru/ro/organizaciya-distancionnogo-obucheniya-obrazovatelnom/>
10. E-Learning. Aria problematică. <https://www.elearning-forum.ro/resurse/index.html>

**DIAGNOSTICUL PERFORMANȚEI INSTITUȚIILOR DE ÎNVĂȚĂMÂNT SUPERIOR
DIN ROMÂNIA**

**THE DIAGNOSIS OF PERFORMANCE IN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS IN
ROMANIA**

CZU: [005.52:005.332.1]:378.4(498)

DOI: <https://doi.org/10.53486/isc2023.08>

Elena HLACIUC,

Universitatea Ștefan cel Mare, România, elena.hlaciuc@usm.ro

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0601-748X>

Gabriela COSMULESE,

Universitatea Ștefan cel Mare, România, gabriela.cosmulese@usm.ro,

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8406-7004>

Florin-Ioan BRÎNZEI,

Universitatea Ștefan cel Mare, România, brinzeif@gmail.com

Abstract. *În contextul unui peisaj educațional în continuă schimbare, evaluarea performanței instituțiilor de învățământ superior a devenit un punct critic de focalizare pentru factorii de decizie și părțile interesate din mediul academic din România. Acest studiu își propune să ofere un diagnostic al performanței sistemului de învățământ superior românesc. Prin analiza unei game diverse de indicatori de calitate, alocări de resurse și rezultate academice, studiul își propune să ofere o imagine de ansamblu asupra punctelor forte și slabe a acestor instituții, cu accent pe identificarea domeniilor ce necesită îmbunătățiri. Studiul contribuie la o înțelegere a complexității care modelează peisajul educațional, oferind astfel orientări valoroase pentru luarea deciziilor informate și formularea de politici menite să îmbunătățească performanța generală și competitivitatea sistemului de învățământ superior din România.*

Keywords: învățământ superior; analiza diagnostic; performanță; dezvoltare durabilă.

JEL Classification: I22.

Introducere. Într-o epocă caracterizată de schimbări rapide și evoluție constantă, sistemul de învățământ superior joacă un rol crucial în modelarea viitorului societății noastre. Într-o lume tot mai interconectată și în continuă transformare, calitatea și eficiența învățământului superior reprezintă piloni esențiali pentru dezvoltarea durabilă, inovarea continuă și competitivitatea pe piața globală. În acest context, o evaluare exhaustivă a performanței instituțiilor de învățământ superior devine imperativă pentru a înțelege mai bine provocările și oportunitățile care modelează acest domeniu vital al dezvoltării umane și sociale.

În specificul său, sistemul de învățământ superior din România se bucură de o tradiție istorică bogată, care se împletește armonios cu cerințele și standardele moderne ale educației superioare. Cu toate acestea, în fața provocărilor aduse de o lume în perpetuă schimbare, este crucial să evaluăm în mod riguros starea actuală a acestui sistem, evidențiind atât punctele sale puternice, cât și vulnerabilitățile critice. Prin urmare, acest articol își propune să ofere o perspectivă asupra diagnosticului performanței instituțiilor de învățământ superior din România, cu accent pe identificarea aspectelor cheie care necesită atenție și îmbunătățire continuă. Prin analiza profundă a diferitelor indicatori de calitate, resurse disponibile și rezultate academice, ne propunem să aducem în prim-plan atât aspectele pozitive care trebuie consolidate, cât și zonele critice care necesită intervenții urgente.

În lumina acestor considerații, articolul explorează provocările și oportunitățile esențiale care stau în fața sistemului de învățământ superior din România, oferind astfel un cadru relevant pentru

formularea de politici și strategii care să sprijine dezvoltarea durabilă, excelența academică și adaptabilitatea la schimbările socio-economice la nivel global.

Conținut. Analiza indicatorilor de performanță în învățământul superior din România relevă o imagine complexă a stării actuale a sistemului educațional și a impactului acestuia asupra absolvenților și pieței muncii. Printre acești indicatori cheie se regăsește rata brută de cuprindere în instituțiile de învățământ superior, care ilustrează accesibilitatea și disponibilitatea educației superioare pentru populație, oferind indicii importante despre gradul de inclusivitate al sistemului de învățământ superior și despre evoluția accesului la învățământul superior.

Analizând rata brută de cuprindere în învățământul superior în România, am observat că, în anul universitar 2020/2021, această rată a înregistrat o valoare de 38,5% [1]. Un aspect semnificativ îl reprezintă evoluția sa în timp, cu o scădere constantă în prima parte a intervalului analizat, urmată de o ușoară creștere în cea de-a doua parte a perioadei. În ciuda acestei creșteri, diferența față de anul precedent a fost de doar 1,1 puncte procentuale. Pentru a înțelege mai bine dinamica acestei rate, am analizat diferențele în funcție de gen, constatând un decalaj semnificativ între bărbați și femei. În perioada 2011-2019, diferența în favoarea femeilor a fost de aproximativ 7 puncte procentuale, iar în anul universitar 2020/2021, această discrepanță a crescut la aproape 10 puncte procentuale [1]. Aceste constatări subliniază nevoia de a aborda în mod activ problemele de gen în ceea ce privește accesul la învățământul superior și de a promova egalitatea de șanse în acest domeniu crucial. Evoluția recentă a acestui indicator relevă importanța implementării unor politici eficiente pe termen scurt și mediu, care să sprijine creșterea accesului la învățământul superior, în special pentru grupurile vulnerabile și comunitățile din mediul rural. În același timp, adaptarea programelor de studii universitare pentru a răspunde mai bine nevoilor pieței muncii și a societății în schimbare este esențială pentru atragerea și menținerea unui număr mai mare de studenți. Astfel, aceste constatări subliniază importanța continuării eforturilor de a asigura accesul echitabil la învățământul superior și de a îmbunătăți calitatea și relevanța acestuia în România.

În ceea ce privește rata de absolvire a învățământului superior – ciclul licență, în anul universitar 2020/2021, un număr total de 85.665 persoane au finalizat cu succes ciclul de licență în cadrul învățământului superior din România [1]. Acest indicator semnificativ reflectă importanța crucială acordată formării academice de bază și pregătirii profesionale a tinerilor din diverse domenii de studiu. În paralel, rata de absolvire a învățământului superior – ciclul master în același an universitar a însemnat un număr de 43.305 persoane, subliniind astfel impactul semnificativ al programelor de masterat în dezvoltarea competențelor specializate și avansate ale absolvenților [1]. Regiunea BUCUREȘTI – ILFOV s-a evidențiat ca fiind zona cu cea mai mare pondere a absolvenților de ciclu licență și master, întrucât găzduiește un număr considerabil de universități publice și private. Datorită prestigiului și diversității instituțiilor de învățământ superior, Bucureștiul reprezintă cel mai important centru academic din țară, atrăgând studenți din diverse medii și regiuni ale României în căutarea unei educații superioare de calitate. Conform datelor furnizate opiniei publice de Ministerul Educației Naționale, în anul universitar analizat, un număr de 2.564 persoane au absolvit învățământul superior – ciclul doctorat [1], semnificând astfel contribuția esențială a programelor de doctorat în dezvoltarea cercetării și inovării în diverse domenii științifice și academice. Referitor la distribuția specializărilor, cei mai mulți absolvenți au terminat specializarea Afaceri, administrație și drept, reprezentând 30,7%, respectiv 29,4% [1]. Ponderea cea mai mică a absolvenților de licență se găsește în grupa Științele educației (3,5%), iar cea mai mică pondere a absolvenților de master se regăsește în specializarea Agricultură, silvicultură, piscicultură și științe veterinare (3%) [1]. În ceea ce privește absolvenții de doctorat, ponderea cea mai ridicată se găsește în specializările Inginerie, prelucrare și construcții cu 22,7%, Sănătate și asistență socială (19,4%) și Arte și științe umaniste (14,75%) [1]. Aceste date subliniază importanța vitală a programelor de licență, masterat și doctorat în dezvoltarea și specializarea profesională a absolvenților, evidențiind, în același timp, contribuția semnificativă a instituțiilor de învățământ superior de stat la pregătirea și formarea specialiștilor în diverse domenii

COLOCVIU ȘTIINȚIFIC CU PARTICIPARE INTERNAȚIONALĂ
În memoriam Profesorului Viorel ȚURCANU, ediția II, 17 noiembrie 2023
Învățământul superior contabil: provocări și soluții
Teze

Șansele de angajare ale absolvenților de învățământ superior din România sunt influențate de mai mulți factori, inclusiv de piața muncii din diverse domenii, de specializarea academică a absolvenților, de nivelul de competențe și abilități dobândite pe parcursul studiilor și de adaptabilitatea la cerințele schimbătoare ale mediului profesional. Absolvenții cu specializări în domenii care se bucură de o cerere ridicată pe piața muncii, cum ar fi IT, inginerie, sănătate, afaceri, sau domenii tehnice, adesea beneficiază de oportunități mai mari de angajare imediată și de perspective de carieră atractive. În același timp, cererea pentru profesioniști în domenii precum științele sociale, umaniste, educație, și arte poate varia în funcție de nevoile economiei și de dezvoltările sociale și culturale.

Conform datelor prezentate de Deaconu și Hâj (2021), rata generală de ocupare a forței de muncă pentru absolvenții de învățământ superior în anul 2021 a atins aproximativ 88%. [2] Analiza detaliată a discrepanțelor în ratele de ocupare între regiunile de dezvoltare a țării și rata de ocupare a absolvenților din aceleași regiuni dezvăluie o imagine complexă a situației pe piața muncii. Din perspectiva acestor diferențe, regiunile care au înregistrat cele mai mari progrese în ceea ce privește integrarea absolvenților de învățământ superior pe piața muncii au fost București-Ilfov, înregistrând o creștere impresionantă de 277,1%, urmată de regiunile Nord-Vest (cu o creștere de 183,3%) și Nord-Est (cu o creștere de 92,9%). În contrast, regiunile Sud-Vest (cu o creștere de 48,3%) și Vest (cu o creștere de 37,8%) au înregistrat cele mai mici niveluri de progres în privința ratei de ocupare a absolvenților [2].

Analiza datelor referitoare la rata de ocupare a absolvenților de învățământ superior în diverse regiuni din România dezvăluie o imagine complexă a situației de pe piața muncii. În timp ce unele regiuni, cum ar fi București-Ilfov, Nord-Vest și Nord-Est, au înregistrat progrese semnificative în integrarea absolvenților, altele, cum ar fi Sud-Vest și Vest, au avut progrese mai reduse în acest sens. Aceste constatări subliniază importanța implementării unor politici de dezvoltare regională care să sprijine absorbția forței de muncă calificate în toate zonele țării. Mai mult decât atât, este crucial ca universitățile și instituțiile de învățământ superior să coopereze strâns cu mediul de afaceri pentru a dezvolta programe de stagii, traininguri și practici profesionale care să sporească șansele de angajare pentru absolvenți. Prin monitorizarea continuă a acestor tendințe și prin implementarea unor strategii adaptate la specificul fiecărei regiuni, se poate urmări o reducere a discrepanțelor și o asigurare a unei distribuții echitabile a oportunităților de angajare în întreaga țară.

Concluzii. Performanțele sistemului de învățământ superior din România reflectă progrese semnificative în formarea academică a tinerilor, însă există încă provocări considerabile în ceea ce privește integrarea acestora pe piața muncii. Datele referitoare la rata generală de ocupare a forței de muncă pentru absolvenții de învățământ superior au scos în evidență diferențe semnificative între regiuni, subliniind necesitatea unei abordări regionale cuprinzătoare pentru îmbunătățirea situației ocupării forței de muncă. Mai mult, analiza șanselor de angajare ale absolvenților de învățământ superior a arătat că integrarea acestora în câmpul muncii poate reprezenta o provocare inițială, ceea ce indică necesitatea implementării unor strategii de punere în aplicare a cunoștințelor și competențelor dobândite în timpul studiilor.

Referințe bibliografice

1. Ministerul Educației Naționale, Raport privind starea învățământului superior din România 2021–2022. Pag. 9 din 92, disponibil la: https://www.edu.ro/sites/default/files/fi%C8%99iere/Minister/2022/Transparenta/Starea_invatamantului/Raport-Starea-Invatamantului-superior-2021-2022.pdf
2. Deaconu, Ș. M., & Hâj, C. M. (2021). *Studiu privind angajabilitatea absolvenților de învățământ superior din România*. Publishing House, București.

PROVOCĂRILE ÎNVĂȚĂMÂNTULUI SUPERIOR LA DISTANȚĂ ÎN REPUBLICA MOLDOVA
THE CHALLENGES OF REMOTE HIGHER EDUCATION IN THE REPUBLIC OF MOLDOVA

CZU: 378.018.43(478)

DOI: <https://doi.org/10.53486/isc2023.09>

Georgeta MELNIC,

dr., conf. univ., Academia de Studii Economice din Moldova, melnic.georgeta@ase.md

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3876-5394>

Abstract. *În prezentul articol sunt examinate aspectele organizării și desfășurării învățământului superior la distanță în Republica Moldova, care se referă în principal la: caracteristica învățământului superior la distanță, durata studiilor, formele și sursele de finanțare ale învățământului superior la distanță, avantajele și dezavantajele acestuia, descrierea modului de organizare și desfășurare a învățământului superior la distanță în ASEM.*

Keywords: învățământ superior la distanță, surse de finanțare ale învățământului superior la distanță, resurse educaționale digitale, echipamente de stocare a resurselor educaționale digitale

JEL Classification: I20, I21, I23

Introducere. Societatea contemporană se află în mijlocul unor transformări rapide și semnificative, cu apariția necontenită a produselor și serviciilor inovatoare, în timp ce cercetările se dezvoltă în mod surprinzător, generând rezultate care păreau utopice cu puțin timp în urmă. În această realitate, în care unicul element constant este schimbarea, sistemul educațional trebuie să se asimileze și să-și ajusteze propunerile pentru a susține tinerii de azi, menținându-și în permanență actualizate scopurile și mijloacele, astfel încât să se adapteze noilor provocări și să furnizeze studenților competențe și unelte de lucru eficiente.

Învățământul la distanță a devenit posibil ca urmare a progresului tehnologic în domeniul informaticii. Această modalitate de educație reprezintă un beneficiu suplimentar acordat celor interesați să-și dezvolte cunoștințele în mod constant. Având la bază materialele multimedia și oferind posibilitatea individului sau a grupurilor de indivizi să-și dezvolte competențele de la propriul lor calculator, învățământul la distanță se evidențiază ca un model contemporan și adaptabil de a face studii. Resursele multimedia pot să îmbine textul cu elemente grafice, materiale video, imagini, sunet și animație. Trebuie subliniat faptul că învățământul la distanță oferă oportunitatea persoanelor active profesional să depășească constrângerile legate de necesitatea prezenței fizice la cursuri și să-și configureze propriile lor căi de studiu.

Conținut. *Învățământul superior la distanță* constituie un proces de predare-învățare care este organizat de o instituție superioară de învățământ, care furnizează materiale pentru studiu într-o anumită ordine logică, pentru a fi asimilate de studenți în manieră proprie, misiunea acestuia este de a asigura continuitatea pregătirii profesionale de-a lungul întregii vieți active și dezvoltarea competențelor de acțiune a absolvenților învățământului superior la distanță.

Conform Codului Educației din Republica Moldova nr. 152 din 17.07.2014, învățământul superior are drept misiune formarea specialiștilor de înaltă calificare, competitivi pe piața națională și internațională a muncii [1, art.75,2 b] și competențele necesare pot fi obținute prin diferite forme de învățământ: cu frecvență, cu frecvență redusă și la distanță [1, art.78,1 c]. Primele două forme de învățământ sunt cunoscute, însă învățământul la distanță este o nouă provocare pentru Republica Moldova.

COLOCVIU ȘTIINȚIFIC CU PARTICIPARE INTERNAȚIONALĂ
În memoriam Profesorului Viorel ȚURCANU, ediția II, 17 noiembrie 2023
Învățământul superior contabil: provocări și soluții
Teze

Ministerul Educației și Cercetării din Republica Moldova a validat Regulamentul general referitor la organizarea și desfășurarea învățământului superior la distanță (ISD) în instituțiile de învățământ superior, după o consultare publică și aprobarea sa de către Colegiul Ministerului. Implementarea învățământului superior la distanță permite extinderea și îmbogățirea ofertei de programe educaționale prin intermediul tehnologiilor informaționale și de comunicație, contribuind astfel la asigurarea unei formări continue a specialiștilor din Republica Moldova.

Conform dispozițiilor Regulamentului, instituțiile de învățământ superior acreditate sunt responsabile de implementarea învățământului superior la distanță. Pentru a face acest lucru, ele trebuie să depună cereri de autorizare la Agenția Națională de Asigurare a Calității în Învățământul Profesional [2]. Disciplinele din cadrul învățământului superior la distanță pot fi predate folosind o varietate de metode de instruire, inclusiv cursuri tradiționale, cursuri online, ședințe, sesiuni online, teleconferințe, teste online, autoevaluări pe calculator, precum și alte metode obișnuite de predare. Perioada de studii în învățământul superior la distanță va fi prelungită cu un an în cazul ciclului I (licență) și cu un semestru în cazul ciclului II (master), comparativ cu învățământul tradițional.

Învățământul la distanță atrage în mod deosebit populația activă din punct de vedere profesional, fiind proiectat și adaptat pentru a răspunde exigențelor profesionale, sociale și educaționale exprimate pe piața muncii. Învățământul superior la distanță nu impune restricții de program, locație sau ritm de învățare, oferind posibilități de dezvoltare profesională continuă de-a lungul întregii vieți. Învățământul superior la distanță oferă studenților o modalitate flexibilă de a-și obține studiile necesare, adaptându-se direct la cerințele lor de studii și posibilitățile de angajare. Impactul pozitiv asupra economiei provine din posibilitatea învățământului la distanță de a furniza pe piața muncii profesioniști pregătiți în concordanță cu noile necesități ale societății în evoluție.

Reprezentanții Ministerului Educației consideră că Republica Moldova dispune de condițiile adecvate pentru implementarea cu succes a învățământului la distanță. Multe universități au acumulat o anumită experiență în acest domeniu, având resurse umane cu pregătire inițială în învățământul online și sunt dotate cu infrastructura esențială pentru desfășurarea acestui tip de educație.

În continuare vom prezenta avantajele și dezavantajele educației la distanță, așadar:

Tabelul 1

Avantajele și dezavantajele învățământului la distanță

Avantajele învățământului la distanță	
Posibilitatea de acces oriunde în lume	Orice persoană posedă oportunitatea să aleagă un curs la universitatea visurilor sale, să cunoască alte metode de predare și diverse nuanțe atâta timp... cât este conectat la rețea.
Libertatea și flexibilitatea programului procesului educațional	Fiecare persoană poate în mod independent să-și creeze condițiile și mediul de învățământ confortabil și preferabil, acesta depinde în întregime de student și dorința lui de a obține noi cunoștințe.
Ritmul individual de învățare.	Abordarea individuală, personală în învățământ reprezintă o adevărată salvare pentru oricare student, acesta având posibilitatea să asculte înregistrarea prelegerii de atâtea ori, de câte este necesar sau poate opri înregistrarea pentru a face notițe, astfel are posibilitatea să se axeze independent la teme care îi sunt mai interesante și să omită subiectele care deja le cunoaște destul de bine.
Învățământul la distanță este deschis tuturor	Creșterea numărului studenților care preferă învățământul la distanță se dovedește faptului că această formă de studii este convenabilă nu numai pentru studenți obișnuiți, ci și pentru non-tradiționali – persoane care deja lucrează, femeile însărcinate sau cu un copil mic, persoane în vârstă, etc.
Preț rezonabil	Învățământul la distanță, ca regulă, este destul de accesibil și din punct de vedere financiar. Costul instruirii, desigur, depinde de universitate, dar oricum sumele pot concura cu cele la învățământ de zi sau fără frecvență, având taxe mai mici cu 10-30%.
Dezavantajele învățământului la distanță:	

COLOCVIU ȘTIINȚIFIC CU PARTICIPARE INTERNAȚIONALĂ
În memoria Profesorului Viorel ȚURCANU, ediția II, 17 noiembrie 2023
Învățământul superior contabil: provocări și soluții
Teze

Lipsa influenței asupra studentului.	În pofida faptului că există avantaje evidente ale învățământului la distanță, acesta este mai potrivit doar pentru studenți responsabili, disciplinați, motivați.
Dependența de acces la rețea.	Un neajuns destul de serios. Accesul permanent la Internet – una dintre cele mai importante condiții pentru studenți care s-au decis să învețe la distanță.
Lipsa comunicării cu profesori și colegi.	Insuficiență de timp și posibilități pentru comunicare cu profesorii și colegii are ca urmare mai puține răspunsuri la întrebări spontane, neajuns de informații suplimentare sau sfaturi practice; lipsa lucrului în echipă, absența altor nuanțe plăcute care sunt specifice învățământului cu prezență fizică.
Lipsa de pregătire practică.	Cursul este prezentat în mare parte sub formă de prelegeri, astfel studenții pot afla despre tot la nivel teoretic, dar nu vor putea să aplice aceste cunoștințe în ateliere sau seminare.

Sursa: *Elaborat de autor în baza datelor din [3]*

Academia de Studii Economice din Moldova (ASEM) a aprobat Regulamentul privind organizarea și desfășurarea învățământului la distanță în ASEM la ședința Senatului ASEM, din 31.03.2021, unde sunt descrise principalele noțiuni, principii, obiective ale organizării și desfășurării învățământului la distanță în ASEM și sursele de finanțare a acestuia, cum ar fi: taxe de studii, surse bugetare prevăzute pentru învățământul la distanță, surse bugetare din fondul de șomaj, surse financiare alocate de agenți economici și destinate învățământului la distanță, mijloace provenite din proiecte internaționale, donații și alte surse de venituri în actele de normative în vigoare [4].

Este necesar de menționat că ASEM dispune de o bază tehnico-materială bogată destinată învățământului la distanță ca: Platforma MOODLE ASEM; software specializat în desfășurarea învățământului la distanță, echipamente de stocare a resurselor educaționale digitale; subdiviziuni didactice, laboratoare, ateliere, centre de stimulare, etc.; mijloace tehnico-materiale: echipament audio/video, tehnică de calcul și alte material specific, prevăzute pentru crearea resurselor educaționale digitale; mijloace de comunicații electronice pentru accesarea cursurilor în format electronic; săli cu calculatoare, etc.

Strategia de dezvoltare a ASEM pentru anii 2023-2027 [5] cuprinde obiectivul general 4.1 ”Reconceptualizarea și diversificarea ofertei educaționale la toate ciclurile de instruire din perspectiva solicitărilor actuale și viitoare ale pieței muncii”, obiectivul specific 4.1.1 ”Consolidarea ofertei educaționale la toate ciclurile de instruire”, care este desfășurat în Planul de acțiuni pentru anul 2023 [6], în cadrul căruia este specificat, în p.4.1.1.4, necesitatea dezvoltării programelor de studii cu forma de învățământ la distanță.

Concluzii. În prezent, învățământul la distanță câștigă din ce în ce mai multă notorietate și interes. Opțiunea de a obține nu doar cunoștințe noi, ci și un titlu universitar, de oriunde din lume, pare a fi extrem de tentantă și captivantă. Astăzi, astfel de oportunități nu numai că sunt disponibile, dar sunt și foarte răspândite și folosite. Învățământul la distanță reprezintă o paradigmă revoluționară pentru indivizii contemporani, care încearcă să integreze toate aspectele vieții lor într-o singură zi, de la comunicare simplă până la progresul în carieră.

Referințe bibliografice

1. Codul Educației al Republicii Moldova nr.152 din 17.07.2014.
https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=138917&lang=ro
2. Regulamentul-cadru privind organizarea și desfășurarea învățământului superior la distanță.
https://mecc.gov.md/sites/default/files/ordin_474_sin_24.05.2016.pdf
3. <https://studentus.md/educatie/studiu-Invatamintul-la-distanța/>
4. Regulamentul privind organizarea și desfășurarea învățământului la distanță în ASEM.
https://ase.md/files/legal/interne/3.18_Regulament_invatamant_la_distanța.pdf
5. Strategia de dezvoltare a ASEM pentru anii 2023-2027.
[https://ase.md/files/legal/interne/plan_stragic_2023-27.pdf](https://ase.md/files/legal/interne/plan_strategic_2023-27.pdf)
6. Planul de acțiuni ASEM pentru anul 2023. https://ase.md/files/legal/interne/Plan_actiuni_2023_r2.pdf

O RETROSPECTIVĂ A DEZVOLTĂRII SISTEMULUI DE ÎNVĂȚĂMÂNT SUPERIOR DIN ROMÂNIA

AN OVERVIEW OF THE DEVELOPMENT OF THE HIGHER EDUCATION SYSTEM IN ROMANIA

CZU: 378.014.3+378.014.5(498)

DOI: <https://doi.org/10.53486/isc2023.10>

Marian SOCOLIUC,

Universitatea Ștefan cel Mare, România, mariansocoliuc@yahoo.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6378-6686>

Cristina DOLGHI,

Universitatea de Stat din Moldova, c.dolghi@cie.md

ORCID: <https://orcid.org/0009-0008-8480-7720>

Marius Sorin CIUBOTARIU,

Universitatea Ștefan cel Mare, România, ciubotariumarius@yahoo.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8560-9223>

Abstract. *Studiul scoate în evidență principalele schimbări de paradigmă și reforme instituționale care au modelat traiectoria învățământului superior, examinând în același timp provocările și oportunitățile întâmpinate în procesul de modernizare, inclusiv aspecte legate de acces, asigurarea calității, dezvoltarea curriculară și internaționalizare. Prin această analiză cuprinzătoare, articolul își propune să ofere perspective valoroase asupra complexității dezvoltării învățământului superior în contextul economiilor aflate în tranziție, contribuind la o înțelegere mai amplă a provocărilor și posibilităților în peisajul educațional din Europa de Est.*

Keywords: învățământ superior; schimbări de paradigmă; evoluție

JEL Classification: I2; I22

Introducere. O importanță deosebită în evoluția societății o are educația academică, deoarece aceasta are efect pe termen lung în ceea ce privește dezvoltarea resurelor umane și un rol esențial în răspândirea cunoașterii. De-a lungul timpului, învățământul superior a fost supus unor reforme constante, fie pentru a răspunde cerințelor sociale și economice, fie pentru a îmbunătăți calitatea educației superioare și a facilita adaptarea la schimbările din societate. Aceste reforme s-au concentrat adesea pe o gamă largă de aspecte, incluzând conținutul programelor de studiu, metodele de predare, accesibilitatea educației, calitatea instituțiilor și orientarea către nevoile pieței de muncă. Astfel, obiectivele reformelor în învățământul superior au vizat adesea echilibrul între tradiție și inovație, între cunoștințele academice și aptitudinile practice, pentru a pregăti studenții pentru provocările și oportunitățile actuale. În acest fel, evoluția învățământului superior a reprezentat o reflectare fidelă a schimbărilor societale și tehnologice majore, încercând mereu să ofere o educație superioară relevantă și de calitate, adaptată la cerințele unei lumi în perpetuu transformare.

Astfel, scopul acestui studiu este de a face o incursiune istorică a sistemului de învățământ din România, evidențiind principalele schimbări de paradigmă și reforme instituționale care au modelat traiectoria învățământului superior în perioada 1989-2022. De la căderea regimului comunist în 1989, România a trecut printr-o serie de schimbări semnificative atât la nivel social, politic, cât și economic. În ceea ce privește învățământul superior, această perioadă a fost marcată de tranziții complexe, caracterizate de încercarea de a alinia sistemele educaționale la standardele internaționale, de a promova diversitatea academică și de a dezvolta capacitățile de cercetare și inovare. Printre principalele subiecte de analiză se numără restructurarea curriculei, modernizarea infrastructurii universitare, creșterea accesibilității la învățământul superior, adaptarea la cerințele pieței muncii, promovarea colaborării internaționale și abordarea provocărilor specifice perioadei de tranziție către o societate bazată pe cunoaștere și tehnologie. Prin urmare, această analiză istorică a sistemului de învățământ din România în perioada menționată nu doar

că va evidenția transformările majore, ci va oferi și o perspectivă complexă asupra contextului în care au avut loc aceste schimbări și a efectelor acestora asupra societății și economiei românești.

Conținut. Tranziția prin diverse contexte politice, de la regimuri autoritare la adoptarea principiilor democratice, a condus la modelarea structurii instituționale, a conținutului curricular și a priorităților de finanțare a învățământului superior românesc.

Înainte de anul 1989, sistemul educațional era sub controlul strict al autorităților de stat, cu restricții impuse asupra numărului de instituții de învățământ superior și a numărului de studenți, sub o structură centralizată. Conform datelor Consiliului Național de Formare și Perfecționare a Personalului Didactic din Învățământul Superior (CNFIS), în 1989, existau 46 de universități publice, cu un total de 164.507 studenți înregistrați[1].

Conform lui Damian (2012), înainte de 1989, sistemul de învățământ superior era considerat unul dintre cele mai funcționale din Europa de Sud-Est și cel mai apropiat de sistemele de învățământ occidentale. Autorul menționează că, deși existau deficiențe în sistemul de educație, cum ar fi limitarea mobilității ascendente a personalului și lipsa mobilității externe a elevilor și a personalului în cadrul învățământului superior european, prestigiul studiilor universitare era foarte înalt [2].

Perioada ulterioară a fost caracterizată de schimbări semnificative, anii 1990-1992 marcând o perioadă de transformări radicale, urmată de modificări legislative în 1993-1994, care au avut ca scop îmbunătățirea sistemului de învățământ superior pentru a răspunde noilor cerințe generate de tranziția către o economie de piață și o societate democratică. Potrivit lui Birzea (1994), procesul de dezvoltare și implementare a reformei educaționale în învățământul superior a fost unul lent [3]. Reforma învățământului universitar românesc viza în principal "*dezvoltarea unui cadru coerent pentru politica educațională, atragerea de parteneri străini pentru cofinanțarea reformei educaționale, promulgarea unei noi legislații educaționale și a regulamentelor conexe, restructurarea sistemului de învățământ superior pentru a răspunde noilor nevoi economice, sociale și politice*"[4, p.76].

Această perioadă a fost caracterizată de o expansiune considerabilă a numărului de universități, programe de studiu, studenți și cadre didactice, datorită creșterii semnificative a numărului de universități private. În urma adoptării unor reforme radicale, au avut loc ajustări semnificative în structura instituțională, în filosofia academică și în prioritățile de finanțare. În această perioadă, sistemul de învățământ superior românesc a trecut de la un model centralizat, care punea accentul pe ideologia comunistă și pe controlul strict al informațiilor, la un sistem mai deschis, bazat pe principiile democratice și pe valorile unei societăți deschise. Au fost implementate reforme care au avut drept scop îmbunătățirea calității educației, restructurarea curriculei pentru a se alinia la standardele internaționale și promovarea cercetării științifice. Au fost făcute eforturi considerabile pentru a promova accesul la învățământul superior pentru o gamă mai largă de studenți, astfel încât s-au extins oportunitățile de admitere și s-au dezvoltat programe de burse și împrumuturi pentru a sprijini studenții cu resurse financiare limitate. Totuși, sistemul de învățământ superior a fost în continuare afectat de o serie de provocări, cum ar fi subfinanțarea, corupția și lipsa de infrastructură adecvată. Aceste probleme au rămas obstacole majore în calea dezvoltării optime a învățământului superior în România în această perioadă.

Totodată, în perioada 1990-1996, s-a observat o creștere a numărului de universități de la 46 la 58, iar numărul de studenți a crescut de la 192.810 în 1990 la 250.836 în 1996, reprezentând o creștere procentuală de 23%. Până în 2006, numărul de studenți a atins 628.878, în creștere cu 60% față de 1996, în ciuda scăderii populației. Totuși, în 2016, numărul de studenți a înregistrat o scădere la 535.218, urmată de o creștere la 554.007 în 2022.

La nivel internațional, semnarea tratatelor de la Lisabona în 1997 și de la Sorbona în 1998 a promovat armonizarea sistemelor de învățământ superior în Europa, subliniind importanța recunoașterii internaționale a calificărilor și promovarea standardelor de calitate. În ceea ce privește finanțarea, deși s-au observat modificări semnificative în diversificarea surselor și împărțirea costurilor pentru educație, alocațiile bugetare au continuat să reprezinte principala sursă de finanțare pentru învățământul public superior românesc[5].

COLOCVIU ȘTIINȚIFIC CU PARTICIPARE INTERNAȚIONALĂ
În memoriam Profesorului Viorel ȚURCANU, ediția II, 17 noiembrie 2023
Învățământul superior contabil: provocări și soluții
Teze

În perioada 2000-2021, sistemul de învățământ universitar din România a suferit o serie de schimbări semnificative. Universitățile și facultățile și-au ajustat programele de studiu pentru a răspunde mai bine nevoilor pieței muncii, asigurând astfel ca absolvenții să fie mai bine pregătiți pentru piața muncii. În același timp, s-a pus un accent deosebit pe modernizarea infrastructurii educaționale, cu eforturi sporite pentru îmbunătățirea sălilor de clasă, laboratoarelor și facilităților de cercetare. Pentru a spori accesibilitatea la învățământul superior, s-au oferit burse și ajutoare financiare pentru studenții cu venituri reduse, încurajând astfel o mai mare diversitate socială în mediul academic.

În ceea ce privește internaționalizarea, universitățile au încurajat schimburile academice și colaborările cu instituții de învățământ superior din străinătate, ceea ce a facilitat schimbul de idei și perspective la nivel global. De asemenea, s-a observat o tendință crescândă de implementare a tehnologiei moderne în procesul de predare și învățare, cu introducerea unor metode inovatoare și a e-learning-ului pentru a spori accesibilitatea la materiale educaționale și a îmbunătăți experiența studenților. În ansamblu, această perioadă a fost caracterizată de eforturi susținute pentru a aduce învățământul superior românesc la standardele europene și internaționale, îmbunătățind calitatea educației și promovând cercetarea și inovarea în rândul instituțiilor academice.

În ultimul deceniu numărul total de instituții de învățământ superior a înregistrat un trend descendent, situație determinată de scăderea numărului de universități private, concomitent cu păstrarea, în aproximativ aceiași parametri, a rețelei de învățământ superior public. Numărul de facultăți a scăzut constant în perioada 2011-2018, ulterior înregistrându-se fluctuații reduse. La nivelul anului universitar 2020-2021, în România funcționau 541 de facultăți. Trendul descrescător înregistrat de instituțiile de învățământ superior se corelează cu tendințele înregistrate la nivelul efectivelor de studenți. Astfel, efectivele de studenți înscriși în învățământul superior de licență au scăzut semnificativ în perioada 2011-2016, pentru ca să crească ușor în 2017-2018, apoi iar să scadă în anul universitar 2018-2019. În ultimii doi ani, trendul a devenit ascendent, la nivelul anului 2020/2021 înregistrându-se 418,3 mii de studenți înscriși în învățământul de licență. Conform HG nr. 403/883 septembrie 2021, structura sistemului de învățământ universitar în anul 2021/2022 cuprinde: 6 domenii fundamentale, cu 36 ramuri de știință, cărora le corespund 79 domenii de masterat/doctorat, și 85 de domenii de licență cu 368 de specializări de licență, din care 65 de specializări cu predare într-o limbă străină [6].

Concluzii. Evoluția istorică a învățământului universitar din România a reprezentat un proces de transformare profundă, desfășurat într-o perioadă marcată de schimbări sociale, economice și politice. Această evoluție a demonstrat capacitatea sistemului educațional de a se adapta la cerințele din ce în ce mai diverse ale societății contemporane, evidențiind totodată importanța constantă acordată îmbunătățirii calității educației și a promovării inovației în procesul de învățare. Printre aspectele semnificative ale evoluției istorice a învățământului universitar din România s-au numărat adaptarea programelor de studiu la cerințele pieței muncii, modernizarea infrastructurii universitare pentru a crea un mediu propice învățării și cercetării, și eforturile pentru a spori accesibilitatea la educație prin oferirea de burse și ajutoare financiare. În plus, integrarea globală a învățământului superior românesc s-a consolidat prin promovarea colaborărilor internaționale și a schimburilor academice, încurajând astfel diversitatea culturală și schimbul de cunoștințe la nivel global.

Referințe bibliografice

1. *Finanțarea învățământului superior în România*, document informativ emis de CNFIS, p. 6, Disponibil pe : <https://vechi.cnfis.ro/documente/FinantareIS.pdf>
2. Damian, R. M. (2012). The Bologna process as a reform initiative in higher education in the Balkan countries: the case of Romania. *European Education*, 43(3), 56-69.
3. Birzea, C. (1993). *The reform of education in Romania: conditions and prospects*. Bucharest: Ministry of Education.
4. Reisz, D. R. (2006). Romania is oscillating between centralism and autonomy. *European Education Journal*, 31(1), 73-84
5. Drăgușin C.(2016), *Managementul financiar-contabil în instituțiile publice de educație academică*. Ed Econ
6. HG nr. 403/883 septembrie 2021 *Nomenclatorul domeniilor și al specializărilor.... 2021-2022*

PROVOCĂRILE ETICE ÎN PROFESIA CONTABILĂ
ETHICAL CHALLENGES IN THE ACCOUNTING PROFESSION

CZU: 174.4:[657:331.543]

DOI: <https://doi.org/10.53486/isc2023.11>

Anatol GRAUR,

dr., conf. univ., Academia de Studii Economice din Moldova, graur.anatol@ase.md

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0466-5627>

Abstract. *This paper describes the types of transactions that occur within condominium owners' associations. In the process of property management, the condominium owners' association involves various economic relationships related to the provision of communal housing and non-residential services, repair and maintenance services of the housing block, landscaping, leasing of commercial spaces, etc. All of these allow the condominium owners' association to generate both income and expenses that must be accounted for correctly. The article characterizes aspects related to the calculation and payment of contributions by the members of the condominium owners' association. The paper presents some examples and schemes related to the formation of association funds. The author presented the way of accounting for the condominium owners' association's transactions with third parties and its members.*

Keywords: accounting, transactions, condominium owners' association, condominium, common property, real estate cadastre, communal housing and non-residential services

JEL classification: M41

Introducere. În lumea complexă și în continuă schimbare a afacerilor, rolul contabililor este esențial în asigurarea transparenței financiare și a conformității cu standardele contabile. Cu toate acestea, ceea ce face un contabil dincolo de numere este adesea la fel de esențial ca și ceea ce raportează. *Etica joacă un rol esențial în contabilitate, asigurând că informațiile financiare sunt corecte, transparente și în concordanță cu regulamentele și standardele contabile. Înțelegerea și respectarea principiilor etice în contabilitate nu doar că îmbunătățesc credibilitatea profesiei, ci și contribuie la promovarea transparenței financiare și a încrederii în informațiile financiare raportate de entități.* Diversitatea culturală și etica în contabilitate sunt subiecte complexe și sensibile, dar recunoașterea și abordarea adecvată a acestor diferențe pot contribui la consolidarea integrității și a responsabilității în practica contabilă globală. Este esențial ca contabilii și entitățile să fie conștienți de provocările etice potențiale și să adopte politici și practici etice solide pentru a proteja integritatea profesiei contabile și pentru a asigura transparența și încrederea în informațiile financiare.

Etica în contabilitate se referă la principiile și normele de conduită care ghidează acțiunile și deciziile contabililor în cadrul activităților lor profesionale. Aceasta depășește simpla aplicare a regulilor contabile și se extinde în domeniul responsabilității morale și sociale. Importanța eticii în contabilitate nu poate fi subestimată, deoarece are un impact direct asupra tuturor aspectelor profesiei contabile și a entităților în care aceștia activează. Un aspect esențial al eticii în contabilitate este asigurarea că toate informațiile financiare sunt prezentate într-un mod corect, complet și relevant. Eficacitatea și integritatea contabililor depind în mare măsură de practicarea unei etici solide și a principiilor morale în fiecare aspect al activității lor.

Conținut. Etică este un domeniu filosofic care se ocupă de studiul moralității și al regulilor de conduită. În cadrul contabilității, etica se referă la ansamblul valorilor, principiilor și normelor care ghidează comportamentul și deciziile contabililor în exercitarea funcțiilor lor profesionale. Aceste reguli etice sunt concepute pentru a asigura integritatea, obiectivitatea și transparența în procesul de înregistrare financiară și raportare.

Există mai multe **principii etice** cheie care guvernează practica contabilă:

1. **Integritatea.** Contabilii trebuie să fie cinstiți și onești în toate interacțiunile lor profesionale. Ei nu trebuie să se angajeze în comportamente frauduloase sau să manipuleze înregistrările financiare pentru a obține avantaje personale sau pentru a ascunde informații relevante.
2. **Obiectivitatea.** Contabilii trebuie să-și îndeplinească datoria cu obiectivitate și fără a lăsa influențe personale sau de afaceri să le afecteze judecata. Ei trebuie să evite orice conflicte de interese și să furnizeze informații imparțiale și precise.
3. **Confidențialitatea.** Contabilii au responsabilitatea de a păstra confidențialitatea informațiilor financiare ale entității sau clienților lor. Aceștia nu trebuie să dezvăluie informații sensibile sau să le utilizeze în beneficiul propriu sau al altora fără acordul adecvat.
4. **Competența și educația continuă.** Contabilii trebuie să-și mențină competența profesională și să fie la curent cu noile reglementări și tehnologii în domeniul contabilității. Educația continuă și dezvoltarea abilităților sunt esențiale pentru a oferi servicii de calitate clienților și entităților.

Profesia contabilă impune o serie de reguli și norme etice riguroase, menite să asigure integritatea, imparțialitatea și transparența în practica contabilă. Aceste reguli și norme servesc drept ghiduri fundamentale pentru comportamentul și deciziile contabililor și sunt esențiale pentru menținerea încrederii publicului în informațiile financiare.

Motivele pentru apariția provocărilor etice pot fi următoarele: *presiunea performanței financiare, cultura organizațională, lipsa de educație etică.*

În practica contabilă, se pot ivi provocări etice complexe, care pot submina integritatea și credibilitatea procesului financiar. Printre acestea pot fi menționate următoarele.

Managementul provizioanelor/rezervelor poate fi defectuos. Astfel, unele entități pot fi tentate să folosească metode contabile discutabile pentru a gestiona provizioanelor/rezervele, ascunzând adevăratele lor condiții financiare. De exemplu, pot să subestimeze deprecierea activelor pentru a-și îmbunătăți aparența financiară.

Manipularea veniturilor și cheltuielilor. Unele entități pot fi tentate să manipuleze cifrele din rapoartele lor financiare pentru a obține un aspect mai favorabil din punct de vedere financiar. Acest lucru poate include recunoașterea prematură a veniturilor sau subestimarea cheltuielilor pentru a crește profitabilitatea.

Falsificarea documentelor financiare, conflicte de interese. Contabilii pot intra în conflicte de interese atunci când sunt implicați în tranzacții financiare sau în raportarea financiară a entității lor și au interese personale sau financiare în joc, ceea ce poate duce la decizii neetice.

Ascunderea datoriilor. Pentru a reduce datoriile și pentru a obține finanțări mai ușor, unele entități pot încerca să ascundă sau să minimizeze prezentarea detaliată a acestora în situațiile financiare.

Provocările etice în contabilitate pot avea consecințe serioase pentru entități și pentru profesia contabilă în ansamblu. Acestea pot duce la pierderea încrederii deoarece rapoartele financiare manipulate sau lipsa de transparență pot duce la pierderea încrederii investitorilor, a clienților și a publicului larg, riscuri juridice și financiare semnificative pentru entități, inclusiv amenzi și daune, eroziunea integrității profesionale, afectând credibilitatea și respectul publicului pentru contabili.

Într-o lume globalizată și interconectată, diferențele culturale joacă un rol semnificativ în percepția și practica eticii în contabilitate.

Diferențele culturale au influență asupra percepției eticii în contabilitate. Diferite culturi au sisteme distincte de valori și norme, iar ceea ce este considerat etic într-o cultură poate fi diferit de percepția eticii într-o altă cultură. De exemplu, practicile de afaceri care implică dăruirea de cadouri sau relații personale strânse pot fi considerate normale și etice în unele culturi, dar discutabile în altele.

Gradul de importanță acordat confidențialității poate varia în funcție de cultură. În unele culturi, deschiderea totală poate fi văzută ca un semn de onestitate, în timp ce în altele, protejarea informațiilor

COLOCVIU ȘTIINȚIFIC CU PARTICIPARE INTERNAȚIONALĂ
În memoriam Profesorului Viorel ȚURCANU, ediția II, 17 noiembrie 2023
Învățământul superior contabil: provocări și soluții
Teze

personale poate fi prioritară. Diferite culturi pot avea atitudini diferite față de modul în care trebuie să fie prezentate informațiile financiare. Unele culturi pot considera raportarea conservatoare ca fiind etică, în timp ce altele pot favoriza raportarea mai agresivă.

Astfel, este esențial să se transmită studenților și viitorilor contabili nu doar cunoștințe tehnice solide, ci și o înțelegere profundă a responsabilităților etice care însoțesc această profesie. Iată câteva moduri în care etica este promovată în învățământul superior și în practica profesională a contabililor:

- a) organizarea de cursuri și curriculum axat pe etică,
- b) dezvoltarea conștiinței etice prin faptul că studenții sunt încurajați să gândească critic și să evalueze impactul eticii în luarea deciziilor de afaceri,
- c) respectarea codurilor de conduită profesională, cum ar fi cele dezvoltate de entități, precum AICPA (American Institute of Certified Public Accountants) sau IFAC (International Federation of Accountants),
- d) efectuarea unor practici monitorizate și orientate în entități contabile sau în departamente financiare ale companiilor, unde sunt supervizați și orientați de contabili experimentați, care le pot transmite învățămintele lor legate de etică și de comportamentul corect în practica contabilă.

Promovarea eticii în învățământul superior și în practica profesională a contabililor nu doar consolidează integritatea profesiei, ci și contribuie la menținerea încrederii publicului în informațiile financiare și în serviciile contabile. În final, aceasta asigură că contabilii vor continua să fie văzuți ca profesioniști de încredere și responsabili în lumea afacerilor.

Concluzie. În concluzie, etica în contabilitate nu este doar un aspect opțional al profesiei, ci reprezintă o fundație solidă pe care se construiește încrederea în informațiile financiare și în contabilii care le pregătesc. Atunci când contabilii acționează în mod etic, ei contribuie la menținerea credibilității profesiei și la reducerea riscului de scandaluri financiare sau fraudă.

Referințe bibliografice.

1. Manualul privind Codul etic internațional pentru profesioniștii contabili, inclusiv Standardele Internaționale privind Independența. IFAC, Ediția 2018, ISBN: 978-1-60815-369-5
<https://mf.gov.md/sites/default/files/legislatie/Codul-etic-2018.pdf>
2. Ciobanu V. Competența și etica profesională a contabilului. <https://www.contabilsef.md/competenta-si-etica-profesionala-a-contabilului/>
3. Edi Edia, Irin Enzelin, Analyzing the Effect of Accounting Ethics Toward the Quality of Financial Report [https://jafas.org/articles/2022-8-2/2 FULL TEXT.pdf](https://jafas.org/articles/2022-8-2/2_FULL_TEXT.pdf)
4. LAZARI, Liliana, GRIGOROI, Lilia, BAJAN, Maia. Profesia contabilă: principii de etică și angajamentul față de interesul public. În: International Scientific Conference on Accounting - ISCA 2022, 1-2 aprilie 2022, Chisinau, 2022, pp. 8-17, ISBN 978-9975-155-92-2 (PDF) Disponibil: https://caae.ase.md/files/conferinte/isca/ISCA2022_CZU_DOI.pdf

**EXIGENȚELE COMPORTAMENTULUI AUDITORULUI ÎN CONTEXTUL ACTUAL AL
CADRULUI NORMATIV ȘI PIETEI SERVICIILOR PROFESIONALE**

**THE REQUIREMENTS OF THE AUDITOR'S BEHAVIOR IN THE CURRENT
CONTEXT OF THE REGULATORY FRAMEWORK AND THE PROFESSIONAL
SERVICES MARKET**

CZU: [657.6:174.4]:005.6(478)

DOI: <https://doi.org/10.53486/isc2023.12>

Ana IACHIMOVSCI,

dr., conf. univ., Academia de Studii Economice din Moldova,

iachimovschi.anatolie.constantin@ase.md

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5393-0100>

Abstract. *The problem of auditors' professional behavior is increasingly addressed in scientific publications, being a basic topic in the current reform of the audit quality management system. The professional opinion of an audit involves issuing it on the basis of independently and professionally accumulated evidence. In recent years, on the market of audit services in the Republic of Moldova, there has been an increase in the activities performed by auditors, while the number of audit subjects has not changed essentially. This situation requires a multifactorial analysis of the capacities of audit firms to cope with professional demands. The current situation of the audit and related services market indicates a more modest presence of audit firms that only practice audit activity. For these reasons, it is important to pay more attention to the measures taken by the management of audit entities regarding meeting the requirements of professional standards. Taking into account the challenges faced in practice by the subjects of the audit activity, in the present work the norms of behavior for auditors are examined. The results of the present work consist in the elucidation of the need to deal with ethical aspects specific to the audit.*

Keywords: audit, conduct, audit market, standards, related services

JEL Classification: M42

Introducere. Problema comportamentului profesional al auditorilor este abordată tot mai frecvent în publicațiile științifice fiind un subiect de bază în actuala reformă a sistemului de management al calității în audit. Opinia profesională a unui audit presupune emiterea ei pe bază de probe acumulate în mod independent și profesional. Ținând cont de provocările cu care se confruntă în practică subiecții activității de audit în lucrarea de față sunt examinate normele de comportament pentru auditori. Rezultatele lucrării de față constă în elucidarea necesității de a trata aspecte etice specifice auditului, inclusiv:

- exigențe și principii de etică în exercitarea misiunilor de audit;
- definirea sistemului de monitorizare a comportamentului auditorilor;
- tangențele dintre etică și profesionalism în practicarea auditului.

Totodată, studiul facilitează percepția principiilor fundamentale aferente comportamentului auditorului în contextul cerințelor actuală de funcționare a sistemului de management al calității.

Conținut. Utilizatorii situațiilor financiare acordă importanță relevanței informațiilor oferite de auditorii independenți. Totodată Ardelean consideră că există mai mulți factori care caracterizează dilemele eticii în audit [1]. Încrederea în auditori în opinia lui Cheffers și alții este determinată de respectarea valorilor etice și modul de acțiune profesional în acumularea probelor de audit [2].

Comportamentul profesional este obiectul investigațiilor științifice ca urmare a scandalurilor financiare. Popescu și colegii săi efectuează o investigație a eticii în condiții de criză la nivel global fiind identificate unele lacune ale comportamentului profesioniștilor contabili [3].

Nevoia de a aborda în mod activ problema comportamentului profesional al auditorului este determinată de necesitatea de a accentua importanța implementării unor politici în cadrul entităților de audit privind monitorizarea procesului de racordare la prevederile ISQM 1 „Managementul calității pentru firmele care efectuează audituri sau revizuirile ale situațiilor financiare ori alte misiuni de asigurare sau de servicii conexe”, ISQM 2 „Revizuirea calității misiunilor”, Standardului Internațional de Audit 220 (Revizuit) „Managementul calității pentru un audit al situațiilor financiare” [6, 7, 8].

În ultimii ani pe piața serviciilor de audit din Republica Moldova se atestă o creștere a activităților realizate de auditori, în timp ce numărul subiecților de audit nu s-a modificat esențial. Această situație necesită o analiză multifactorială a capacităților firmelor de audit de a face față exigențelor profesionale.

Conform informației din registrul public al entităților de audit, care este ținut și actualizat de Consiliul de supraveghere publică a auditului, în ultimii ani se observă același număr de subiecți prezenți pe piața serviciilor de audit. Date mai detaliate privind situația activităților de audit și altor activități realizate de entitățile autohtone sunt prezentate în figura 1.

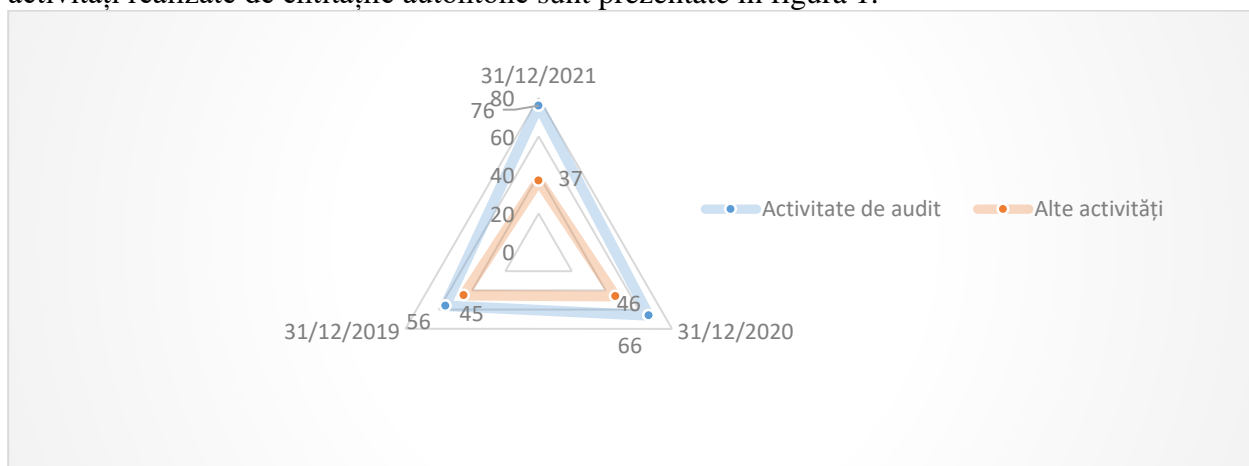

Fig. 1. Prezența entităților pe piața auditului și serviciilor conexe

Sursa: elaborat de autor în baza informației CSPĂ [9]

Comparativ cu anul precedent în a.2021 se constată o creștere cu circa 15% a entităților de audit care au realizat misiuni de audit și au efectuat alte misiuni de asigurare. În timp ce entitățile care au desfășurat exclusiv activitate de audit s-au redus esențial de la 13 entități în anul precedent până la 3 entități anul de referință.

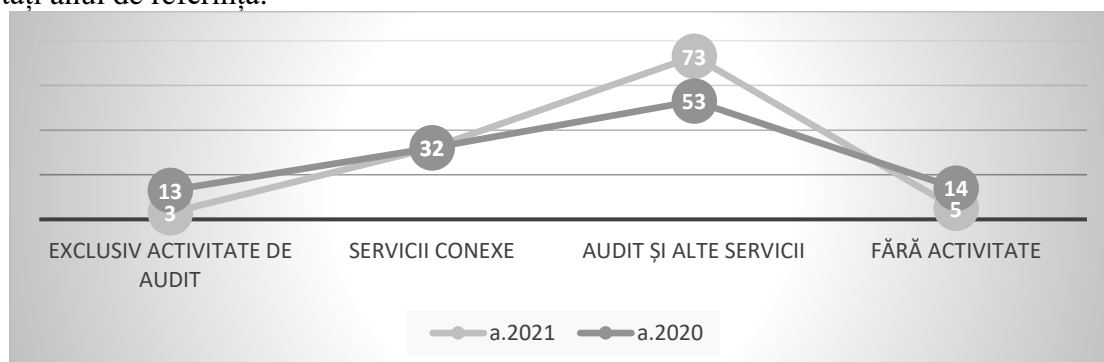

Fig. 2. Conjunctura serviciilor profesionale în practica auditului autohton

Sursa: elaborat de autor în baza informației CSPĂ [9]

COLOCVIU ȘTIINȚIFIC CU PARTICIPARE INTERNAȚIONALĂ
În memoriam Profesorului Viorel ȚURCANU, ediția II, 17 noiembrie 2023
Învățământul superior contabil: provocări și soluții
Teze

Situația actuală a pieței auditului și serviciilor conexe denotă o prezență mai modestă a firmelor de audit care practică exclusiv activitate de audit. Doar 3 firme de audit nu oferă alte servicii fiind preocupate exclusiv de activitatea de audit. În unele țări, firmele de audit nu au dreptul să practice și alte activități considerându-se că nu este corect din punct de vedere al eticii și al moralității profesiei întrucât pot apărea situații de conflict al intereselor.

Din aceste considerente este important să fie acordată o atenție sporită măsurilor întreprinse de managementul entităților de audit în privința întrunirii normelor de comportament profesional, inclusiv și în privința respectării demersurilor procedurale prevăzute de ISQM 1 și ISQM 2.

Legea 271/15.12.2017 privind auditul situațiilor financiare nu admite ca unul și același auditor să realizeze misiuni de audit în decurs de mai mult de șapte ani consecutivi [art.21, 4]. Imixtiunea în exercitarea activității de audit, alte influențe asupra auditului este interzisă de cadrul legal

Concluzii. Politicile și procedurile de asigurare a comportamentului profesional al auditorilor reprezintă elemente indispensabile ale unui sistem modern de management al calității în cadrul entităților de audit. Însă, există unele dificultăți în percepția acestora la etapa racordării la bunele practici internaționale inclusiv implementarea standardelor profesionale de management a calității, precum:

- stabilirea și respectarea perioadei de rotație pentru toți partenerii de misiune, indiferent dacă aceștia sunt implicați sau nu în alte misiuni de asigurare sau servicii conexe;
- emiterea dispozițiilor privind independența și încurajarea clarificării eventualelor situații care pot afecta normele de comportament profesional;
- desemnarea persoanei responsabile de monitorizarea aspectelor legate de asigurarea unui comportament profesional adecvat;
- implementarea aplicațiilor IT la documentarea și păstrarea informațiilor legate de respectarea deontologiei în audit;
- respectarea normelor de etică, inclusiv conformarea la dispozițiile de etică de către firmele din rețea sau angajaților acestor firme, precum și alte persoane din afară implicate în misiune.

Referințe bibliografice

1. Ardelean, A. (2015). Percepții asupra calității în audit fundamentate pe conduita etică a auditorilor. *Audit financiar*, XIII, nr. 3(123).
2. Cheffers, M., Pakaluk, M. (2007). *Understanding Accounting Ethics*, Sutton: Allen David Press.
3. Popescu, V.A., Lepădatu, G., Popescu, G. (2009). Studiu privind etica profesionistului contabil în condițiile crizei financiar-economice globale. *Audit financiar*, 11.
4. Legea privind auditul situațiilor financiare nr.271 din 15.12.2017 (data intrării în vigoare 01.01.2019). În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova* nr. 7-17 din 12.01.2018.
5. Manual de Standarde Internaționale de Audit și Control de Calitate. Codul Etic al Profesioniștilor Contabili [online]. Disponibil: <https://mf.gov.md/ro/lex/contabilitate-%C8%99i-audit>.
6. ISQM 1 „Quality Management for Firms that Perform Audits or Reviews of Financial Statements, or Other Assurance or Related Services Engagements” [online]. Disponibil: [http // www. iaasb.org](http://www.iaasb.org).
7. ISQM 2 „Engagement Quality Reviews” [online]. Disponibil: <http // www. iaasb.org>.
8. ISA 220 (Revised) „Quality Management for an Audit of Financial Statements” [online]. Disponibil: <http // www. iaasb.org>.
9. Informația privind piața serviciilor de audit [online]. Disponibil: <https://cspa.md/>

**STRATEGII DIDACTICE MODERNE ÎN PROCESUL DE PREDARE – ÎNVĂȚARE -
EVALUARE A DISCIPLINEI ANALIZEI ECONOMICO-FINANCIARE**

**MODERN TEACHING STRATEGIES IN THE PROCESS OF TEACHING - LEARNING -
EVALUATION OF THE DISCIPLINE OF ECONOMIC-FINANCIAL ANALYSIS**

CZU: 378.147:005.52(478)

DOI: <https://doi.org/10.53486/isc2023.13>

Nelea CHIRILOV,

dr., conf. univ., Academia de Studii Economice din Moldova, chirilov.nelea.vladimir@ase.md

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4979-4633>

Abstract. *Actualmente, evoluția și dezvoltarea societății în ansamblul nu putea avea loc fără schimbări în științele educației economice. Drept urmare, știința și arta de a învăța pe alții, de a-i învăța să învețe dar mai ales de a insufla dragoste pentru cunoașterea disciplinei analizei economico-financiare, a determinat cercetarea problemelor și strategiilor didactice moderne în procesul de predare – învățare - evaluare. Creșterea calității în procesul predării disciplinei analizei economico-financiare obligă profesorul să cunoască și să folosească strategii didactice bazate pe acțiune, aplicare, cercetare și experimentare. Astfel, li se va crea studenților ocazia de a practica o învățare de calitate, de a beneficia de o îndrumare competentă, de a acumula cunoștințe durabile, susceptibile de a fi utilizate și în practica economică.*

Keywords: didactică, predare, învățare, evaluare, metode interactive

JEL Classification: I21, M40

Introducere. Strategia didactică este o modalitate eficientă prin care profesorul îi ajută pe studenți la cunoașterea și dezvoltarea capacităților intelectuale, priceperile, deprinderile și aptitudinile în domeniul economic. Ea se constituie dintr-un ansamblu complex de metode, tehnici, mijloace de învățământ și forme de organizare a activității, pe baza cărora profesorul elaborează un plan de lucru cu studenții, în vederea realizării cu eficiență a învățării disciplinei analizei economico-financiare. Astfel, strategia didactică este colaborarea desfășurată de profesor împreună cu studenții, aceștia completând planul de lucru cu propriile interese, dorințe de a învăța în echipă sau individual, de a utiliza anumite materiale didactice, metode, tehnici sau procedee de lucru.

Probleme în cadrul procesului de predare – învățare – evaluare

În opinia autorului, procesul de predare – învățare - evaluare a disciplinei analizei economico-financiare are la bază diferite probleme care influențează strategia didactică aplicată, și anume:

- *Probleme legate de procesul de predare*, care țin nemijlocit de factorul uman – profesorul: nivelul de pregătire a acestuia, perfecționarea continuă, cunoașterea practicii contabile și analizei economice, contactul și modul de comunicare cu auditoriul, cunoașterea metodelor moderne de predare etc.
- *Probleme legate de procesul de învățare*, care țin de instituția de învățământ: dotarea spațiilor de învățământ și cercetare, nivelul de satisfacție și asigurare materială, sistemul de stimulare materială, dotarea și accesul la informație etc.
- *Probleme de natură mixtă*, care sunt legate nemijlocit de procesul de predare-învățare: pregătirea preuniversitară, cultura învățării, cunoașterea altor discipline economice, asigurarea didactică cu manuale etc.

Fiecare din problemele menționate are impact asupra strategiei de desfășurare a procesului de predare – învățare – evaluare, iar pentru îmbunătățirea calității studiilor este necesar soluționarea acestora. În acest context, conferențiarul universitar Lilia Grigori, susține că „Procesul final de dotare a tinerilor specialiști contabili cu abilitățile specifice este în continuu proces de îmbunătățire. Acest aspect este dictat atât de procesele firești de schimbare în societate (ne referim și la schimbări

intercomunitare, dar și la schimbări informaționale), cât și de procesele de schimbare în domeniul contabilității” [2, p.7-8].

Metodologia didactică între tradiție și inovație. Premisele utilizării metodelor didactice în cadrul predării disciplinei analizei economico-financiare trebuie raportate la didactica post-modernă care subliniază legătura dintre cele trei componente ale procesului de învățământ: predare – învățare - evaluare. În cele ce urmează, vom cerceta și compara două metode didactice utilizate în procesul predării disciplinei analizei economico-financiare, și anume, metoda expozitivă și metoda interactivă.

Metodele expozitive (de exemplu: povestirea, descrierea, explicația, prelegerea etc.) au avantajul prezentării conținuturilor unui număr mare de auditori, într-un timp relativ scurt, cu accent pe elementele esențiale. Rolul profesorului în acest caz se rezumă la cel de transmițător al mesajului educațional. Esențială este însă modalitatea în care reușește să capteze și să mențină interesul și atenția studenților pe parcursul expunerii disciplinei analizei economico-financiare.

În cazul folosirii unei metodologii interactive, rolul cadrului didactic se diversifică, astfel că el devine moderator și participant alături de studenții săi la soluționarea problemelor disciplinei analizei economico-financiare. Prin urmare, crește gradul de activism și de implicare a studentului la activitate. Interactivitatea presupune și o atitudine pozitivă față de importanța muncii în echipă, față de cooperare, față de susținerea ideilor apărute prin colaborarea cu ceilalți. Specifică metodelor didactice interactive în procesul predării disciplinei analizei economico-financiare este:

- multirelaționalitatea între profesor și studenți, precum și, între student și colegii săi;
- dezvoltarea capacităților de comunicare, stimularea încrederii în sine etc.

De remarcat, că învățământul modern pune accent pe poziția studentului ca subiect activ al propriei formări, pe descoperire și cercetare, pe creație etc., însă de multe ori, acestea necesită un timp mai îndelungat care nu se suprapune cu timpul universitar disponibil. Valențele informative ale metodelor expozitive le conferă acestora o poziție viabilă în ansamblul metodelor didactice, deoarece, într-un timp relativ scurt, un singur profesor poate transmite o cantitate mare de date. Acest lucru apare ca o necesitate mai ales în condițiile volumului sporit de cunoștințe cuprins în curriculum.

Pe de altă parte, comunicarea de tip expozitiv, prin însăși faptul că oferă o cale mai scurtă de învățare, poate avea dezavantajul formalismului, al lipsei operaționalității, studentul acumulând un bogat bagaj de cunoștințe ce nu-și găsesc corespondentul în practica economică sau pe care nu știe cum să le folosească. Nu metoda în sine este criticată, ci modul în care este aplicată și maniera în care este solicitat studentul să răspundă cerințelor și sarcinilor de învățare. În situațiile în care cadrul didactic alege să transmită studenților săi cunoștințe „*de-a gata elaborate*” și combină acest fapt cu un stil autoritar prin care impune reproducerea acestora în aceeași manieră în care ele au fost predate, intervine *învățământul bazat pe memorizare și reproducere, lipsit de stimularea gândirii analitice (analiza, sinteza, abstractizarea, generalizarea, concretizarea), a imaginației, a creativității etc.*

În același timp, metodele interactive accentuează latura formativ-educativă de dezvoltare a studentului atât prin oferirea de ocazii de a descoperi și a valida în practică cunoștințele teoretice, cât și prin oportunitățile sociale de dezvoltarea a trăsăturilor de caracter, de voință și perseverență.

Una dintre cele mai sigure metode de stimulare și de generare de idei noi pentru a soluționa diferite situații practice în domeniul analizei economico-financiare, este organizarea lucrului în echipe și interacțiunea între studenți. În continuare, în tabelul 1, pot fi remarcate argumente în favoarea activității în echipe și raporturile acesteia cu activitatea individuală.

Tabelul 1. Comparabilitatea activității individuale și activității în echipe

Nr. crt.	Activitatea individuală (creativitatea individuală)	Activitatea în echipă (creativitatea de grup)
1	Operativitate în abordarea problemelor simple;	Operativitate în rezolvarea problemelor complexe;
2	Judecată independentă, dar comunicare limitată de cunoștințele și experiența individuală;	Judecată independentă, dar și dependentă de ideile și cunoștințele celorlalți membri ai grupului; acționează principiul comunicării nelimitate;

COLOCVIU ȘTIINȚIFIC CU PARTICIPARE INTERNAȚIONALĂ
În memoriam Profesorului Viorel ȚURCANU, ediția II, 17 noiembrie 2023
Învățământul superior contabil: provocări și soluții
Teze

3	Gândire unilateral-explorativă, uneori marcată de prejudecăți și prea puțin disciplinată;	Gândire sistemică, multilateral-explorativă, dirijată flexibil și fără prejudecăți;
4	Capacitate limitată în producția de idei, de potențialul creativ individual;	Capacitate mărită în producția de idei, stimulată de acțiunea convergentă a mai multor indivizi cu potențial creativ;
5	Sistem de evaluare a ideilor dependent de nivelul competenței individuale, cu mare risipă de energie pentru recunoașterea lor socială și valorificare;	Sistem multicriterial de evaluare și clasificare a ideilor și forță în aplicarea și valorificarea noului;
6	Desfășurarea întregului proces este marcată de riscuri și teama eșecului	Grupurile tolerează riscul, având capacitate mărită de a evita eșecul, datorită șansei mărite de a găsi o soluție acceptabilă;
7	Dezvoltarea în perspectiva potențialului creator se realizează prin forțe proprii; șansa perfecționării este limitată.	Este o sursă inepuizabilă de stimulare a potențialului creator individual și colectiv; „spațiul de căutare a noului” se extinde continuu.

Sursă: http://www.anc.edu.ro/wp-content/uploads/2020/09/Investeste_in_oameni_PROGRAMUL_DE_FORMAR.pdf

În opinia autorului, specificul metodelor interactive de grup este faptul că ele promovează interacțiunea dintre mințile studenților, ducând la o învățare mai activă și cu rezultate evidente. De remarcat, că interacțiunea stimulează efortul și productivitatea studentului și este importantă pentru autodescoperirea propriilor capacități și pentru autoevaluare. Studenții care lucrează în echipă la disciplina analizei economico-financiare sunt capabili să aplice și să sintetizeze cunoștințele, învățând în același timp mai temeinic decât în cazul lucrului individual. În acest fel se dezvoltă capacitățile studenților de a lucra împreună ceea ce este important pentru viață și pentru activitatea lor profesională viitoare. Echipa dă un sentiment de încredere, de siguranță și de antrenare reciprocă a membrilor ce duce la dispariția fricii de eșec și curajul de a-și asuma riscul. Lucrul în echipă oferă studenților posibilitatea de a-și împărtăși părerile, experiența, ideile, strategiile personale de lucru, informațiile; sporește interesul pentru o temă sau o sarcină dată, motivând studenții pentru învățare.

Concluzii. În concluzie, dorim să menționăm că metodele didactice interactive solicită:

- timp mai îndelungat față de metodele expositive (de exemplu: timp de gândire acordat studenților, timp de interrelaționare, timp de expunerea a ideilor, timp de evaluare etc.);
- anumite aptitudini ale studenților de lucru în colaborare, dorință de socializare, capacități de comunicare și interrelaționare, precum și anumite resurse materiale adecvate.
- din partea profesorului, metodele interactive necesită mai mult efort de organizare a studenților, pentru a menține constant și pentru mai mult timp interesul studenților pentru activitate.

Considerăm, că în lipsa interesului de participare din partea studenților pentru a colabora și a lucra împreună, metodele interactive nu-și satisfac condițiile de eficiență și de eficacitate dorite. De asemenea, se renunță la folosirea metodelor interactive și în lipsa resurselor materiale adecvate, deoarece aceasta poate conduce la disconfort cu efecte nedorite asupra învățării.

Ținând cont de cele menționate, conchidem că, prin felul în care solicită răspunsuri la o problemă, prin felul în care organizează activitățile studenților, *profesorul* influențează comportamentul activ și creativ al studentului. Prin urmare, atitudinea activă și creatoare a studenților este o consecință atât a stilului de predare al profesorului, cât și a dorinței studentului de a cunoaște.

Referințe bibliografice

1. Crenguța Oprea, Programul de formare metode interactive de predare, învățare, evaluare. Editor: Inspectoratul Școlar al Județului Teleorman. Iunie, 2012. Disponibil: http://www.anc.edu.ro/wp-content/uploads/2020/09/Investeste_in_oameni_PROGRAMUL_DE_FORMAR.pdf
2. Lilia Grigoroș, Situația actuală și posibilități de modernizare a învățământului universitar contabil. Disponibil: <https://irek.ase.md/xmlui/handle/123456789/1678>

PROGRESUL TEHNOLOGIC – PROVOCARE PENTRU PROFESIA CONTABILĂ
TECHNOLOGICAL PROGRESS – CHALLENGE FOR THE ACCOUNTING
PROFESSION

CZU: [657:331.542]:004(478)

DOI: <https://doi.org/10.53486/isc2023.14>

Ludmila FRUMUSACHI,
dr., American University of Moldova, lfrumusachi10@gmail.com
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7881-9049>

Abstract. *Progresul tehnologic din ultimul deceniu a făcut ca tehnologia informațională să devină parte din activitatea curentă a contabilului. Schimbările care au loc ca urmare a fenomenului digitalizării reprezintă o oportunitate în vederea redefinirii rolurilor profesiei contabile și măsurii în care aceasta este implicat în luarea deciziilor. Beneficiile digitalizării au impus entitățile din toate domeniile, decizia înnoirii sistemelor interne de operare. Schimbări și implementări care ar fi putut dura ani de zile s-au realizat accelerat sub presiunea transformărilor din mediul de afaceri din ultimii ani. Efectele noilor tehnologii sunt resimțite de fiecare actor al sistemului de învățământ, atât cursanții, cât și profesorii abordează și manipulează eficient cu rezultatele progresul tehnologic.*

Keywords: profesia contabil, progres tehnologic, digitalizare, viitorul profesiei contabile

JEL Classifications: M40, M41

Introducere. Evoluția tehnologică are loc în fiecare domeniu, dar în deosebi în profesia contabilă, implementând software noi, inteligența artificială, cât și analiza complexă a datelor. Profesorii din domeniul contabilității, cât și studenții, este important să înțeleagă rolul digitalizării contabilității, precum și instrumentele tehnologice disponibile, în eficientizarea practicii acesteia, în condițiile digitalizării cu viteză nemaivăzute până acum.

Profesia contabilă, în esența ei, înfățișează mult mai mult decât niște înregistrări, un profesionist contabil fiind capabil să interpreteze informațiile ce rezultă în urma înregistrărilor în programul informatic, cel din urmă neavând acest atu [1, p.44].

În mediul de afaceri ca urmare a transformării digitale, apar următoarele probleme: ce se întâmplă în entitățile din Republica Moldova cu capacitatea contabililor practicieni să se adapteze schimbărilor și în ce măsură mediul academic este capabil să pregătească viitorii angajați care își îndeplinesc sarcinile într-un mediu foarte complex, exigent și în continuă schimbare?

Este evident faptul, că angajatorii sunt îngrijorați, deoarece odată cu globalizarea economiilor și complexitatea afacerilor și a tranzacțiilor au evoluat și nevoile acestora, dezvoltându-se tot mai multe activități și cerințe de la contabili care necesită mai multă pregătire și cunoștințe, nevoi care nu pot fi susținute fără sisteme educaționale de calitate, capabile să răspundă acestor provocări. [2, p.10].

Lumea se schimbă dinamic în jurul nostru și se schimbă rapid și fiecare activitate simte impactul fără precedent al schimbărilor demografice rapide, al schimbărilor economice, al deficitului de resurse în creștere, al urbanizării și al progreselor tehnologice. Provocările în educația contabilă sunt, de asemenea, asociate cu schimbările în caracterul generației X la generația Y sau cunoscută pe scară largă ca generație milenară. Generația milenară a atras o atenție extraordinară pentru ei caracteristici unice în comparație cu generațiile anterioare. [3, p.523].

Contabilitatea este principala sursă de informații pentru manageri și investitori, iar oferirea unor date complexe cu privire la situația financiară a întreprinderii se poate face numai cu ajutorul unor softuri care permit analiza datelor. Practic tehnologia informațională reduce timpul de muncă pentru colectarea datelor și totodată se reduc și unele costuri pentru întreprindere [4, p.44].

Conținut. Accelerarea procesului digitalizării și intervenția informatizării în domeniul economic determină modificări masive în sfera contabilității și, implicit, schimbări ale profilului actual al profesiei contabile.

Sistemul informațional contabil oferă întreprinderii și utilizatorilor de informații financiar-contabil, suport pentru luare unor decizii adecvate de investiții; administrarea riscurilor și intervenirea rapidă în diminuarea acestora; determinarea și analiza rezultatelor întreprinderii; întocmirea situațiilor financiare și a declarațiilor aferente activității întreprinderii [4, p.47].

Competențele digitale dețin un rol fundamental în definirea complexă a imaginii contabilului orientată către un viitor în totalitate digitalizat. Prin urmare, educația universitară contabilă corespunzătoare, dezvoltarea competențelor digitale în conformitate cu exigențele actuale referitoare la calitatea informației contabile reprezintă temelia pentru continuitatea profesiei și în menținerea relevanței acesteia pe piața muncii, astfel putem evidenția următoarele aspecte cheie privind schimbările din profesia contabilă (figura 1):

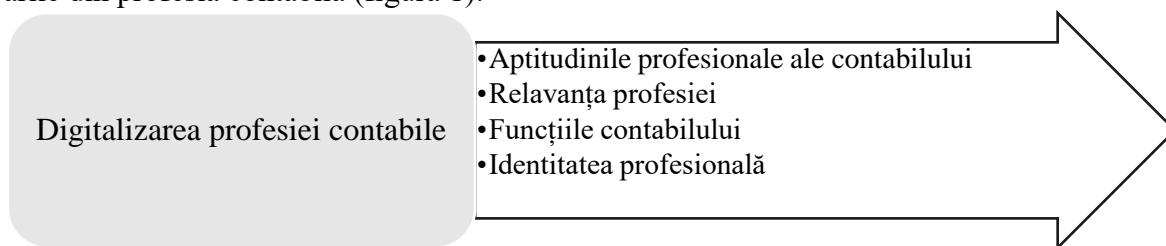

Figura 1. Aspectele cheie privind schimbările din profesia contabilă

Sursă: elaborată de autor

Profesia contabilă se desfășoară într-o zonă în care 97% dintre activități sunt pretabile digitalizării, fiind nevoie de adaptare la noua realitate și de reconfigurarea activității contabilului [5]. La momentul actual putem evidenția următoarele incitații în ceea ce privește tehnologia, cu impact în profesia contabilă:

Figura 2. Provocările profesiei contabile

Sursă: elaborată de autor

Utilizatorii informațiilor furnizate de rapoartele financiare devin din ce în ce mai conștienți de menirea contabilului pentru entitate și dezvoltarea economiei naționale. Contabilitatea nu trebuie confundată doar cu întocmirea documentelor contabile și ținerea evidenței acestora. În actuala eră a digitalizării, noul profesionist contabil va fi ancorat în management. Este necesar ca acesta să dețină bune competențe de comunicare, digitale, de management, iar etica și deontologia să rămână punctele forte ale profesiei, ca urmare putem evidenția următoarele avantaje:

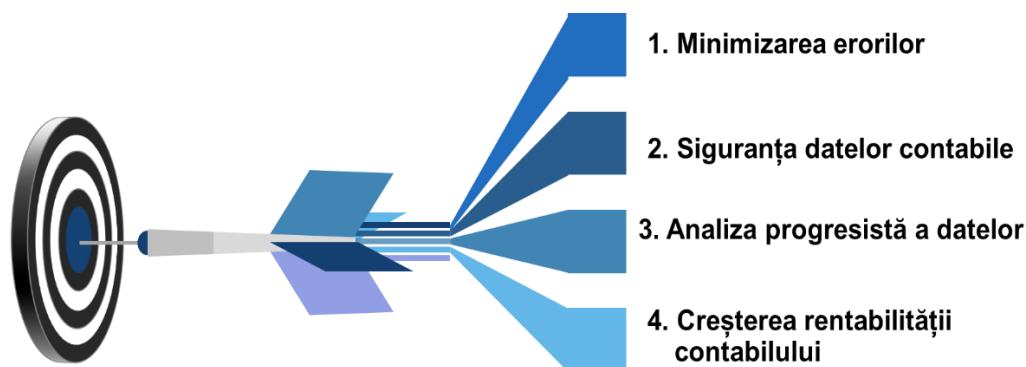

Figura 3. Avantaje transformării digitale a profesiei contabile

Sursă: elaborată de autor

Impactul avantajele enumerate este atât de puternic încât anumite țări și zone geografice și-ar putea modifica statutul economic și geopolitic doar ca urmare a exportului de date relevante din punct de vedere economic. Se poate estima că digitalizarea va rescrie contractul social dintre oameni și mediul de afaceri, cea mai mare discrepanță va apărea nu între economiile dezvoltate și cele mai puțin dezvoltate, ci între generațiile născute și educate în diferite ere digitale [6, p.254].

Concluzii. În acest context, cadrele didactice formatoare trebuie să se asigure că viitorii absolvenți în domeniul contabil au o fundație solidă a cunoștințelor de specialitate împreună cu capacitatea aplicării acestora pe fondul instrumentelor tehnologice moderne. Accesul la internet de mare viteză facilitează aplicarea potențială a procesului de învățământ prin intermediul acestuia, cum ar fi platforma de clasă online sau videoconferință. În plus, cu internetul de mare viteză, transferul de date, desigur, este mai confortabil. Infrastructura tehnologiei informației este percepută ca o resursă „activatoare” care poate ajuta la dezvoltarea studenților și a unor structuri mai flexibile care pot răspunde rapid la dinamica unui scenariu de piață în schimbare rapidă. Contabilul trebuie să învețe continuu pe parcursul activității profesionale și să iasă permanent din zona sa de confort profesional. Continuarea promovării principiului educației prin învățare pe tot parcursul vieții constituie soluția pentru asigurarea unor servicii contabile de înaltă ținută profesională.

Referințe bibliografice

1. Mihaila, S; Bădicu, G; Codrean, V. Aspecte evolutive privind profesia contabilă în contextul digitalizării: un imperativ al secolului XXI. În: *Economica*, 2022, 122.4: 44-61.
2. Grigoroii, L; Lazari, L. „Educația universitară contabilă: avem nevoie de schimbare?” În: Conferința Științifică Internațională „Contabilitatea și auditul în condițiile globalizării: realități și perspective de dezvoltare”, consacrată Zilei Profesionale a Contabilului, Ed. a 7-a, 19-20 aprilie 2018, mun. Chișinău, 331 p., pag 9-16.
3. Phillips, C., Trainor, J. 2014. Millennial Students and the Flipped Classroom. *Journal of Business and Educational Leadership*, 2014, 519– 531.
disponibil la [http://www.asbbs.org/files/ASBBS2014/PDF/P/Phillips_Trainor\(P519-530\).pdf](http://www.asbbs.org/files/ASBBS2014/PDF/P/Phillips_Trainor(P519-530).pdf)
4. Gherman Bursuc, M; Melega, A; Grosu, V. Contabilitatea în era digitalizării, International scientific conference on accounting, ISCA 2021 : 10 Edition:, April 1-2, 2021, Chisinau : Culegere de articole științifice : ASEM, 2021, 311 p., pag 43-48.
5. Botea, R. , Profesia de contabil este cea mai în pericol de a fi înlocuită de digitalizare. Contabilul care se adaptează schimbării va rămâne, în timp ce contabilul care nu ține pasul va ieși din piață, *disponibil la* <http://bit.ly/2MR1mwE>
6. Gușe, G.R. and Manguic, M.D., Digital Transformation in Romanian Accounting Practice and Education: Impact and Perspectives. *Amfiteatru Economic*, 24(59), 2022, pp. 252-267. DOI: 10.24818/EA/2022/59/252

**AȘTEPTĂRILE ȘI REALITĂȚILE MEDIULUI DE AFACERI DE LA ABSOLVENȚII
CONTABILI**

**EXPECTATIONS AND REALITIES OF THE BUSINESS ENVIRONMENT FROM
ACCOUNTING GRADUATES**

CZU: 334.7:657-057.87(478)

DOI: <https://doi.org/10.53486/isc2023.15>

FRUNZE Rodica,

Academia de Studii Economice din Moldova, frodica2007@mail.ru

***Abstract.** Începem cu o afirmație ce conține un adevăr demn de luat în considerare: A face previziuni asupra viitorului este riscant, dar, companiile și oamenii de afaceri care nu privesc spre viitor vor rămâne în urma lumii de astăzi, care este competitivă și globalizată. Expunerea studenților încă din timpul facultății la mediul de afaceri este esențială pentru alinierea așteptărilor acestora cu cele ale angajatorilor. Aceasta este una dintre principalele concluzii ale dezbaterii generațiilor viitoare: inserția tinerilor pe piața muncii. O schimbare în gândire și mentalitate este binevenită în lumea afacerilor și nu numai. Durata crizei actuale, ca și consecințele ei sunt nesigure; este adevărat că suntem expuși la o piață volatilă și riscantă, dar în același timp putem afirma că actuala criză ne-a adus multe oportunități și provocări. Oamenii de afaceri sunt chemați să se re poziționeze fundamental pentru a supraviețui și a se reînscris pe un trend crescător.*

Keywords: așteptări, realități, sistemul educațional, mediul de afaceri, absolvenți, parteneriat.

JEL Classification: M40, A20

Introducere. Scopul prezentei teze este acela de a identifica care sunt percepțiile antreprenorilor cu privire la aptitudinile profesionale (competențele) și integrarea tinerilor absolvenți în colectivul entității. Totodată, subiecte precum ce își doresc studenții, paralel cu ce caută companiile și cum se poziționează universitatea, în relația cu piața muncii, modul în care universitatea poate ajuta la ridicarea barierei dintre statutul de student și cel de angajat și de a identifica principalele provocări cu care se confruntă profesioniștii din resurse umane în ceea ce privește angajarea tinerilor. Complexitatea problemelor legate de capitalul uman calificat și atragerea tinerelor talente cer o implicare decisivă a conducerii executive a entităților. Aici trebuie să includem și sistemul educațional care dorește și de cele mai multe ori reușește să fie suficient de flexibil pentru a veni în cel mai înalt grad la nivelul așteptărilor mediului de afaceri. Astfel, mediul de afaceri are o sursă valoroasă prin parteneriate cu universitățile. De aceea este de datoria noastră să facem ca această sursă să se dezvolte, să se întărească, să devină tot mai efektivă. Să fim conștienți că această direcție prioritară de investiții poate aduce un retur imediat și sustenabil de valoare adăugată și avantaj competitiv. Complexitatea problemelor legate de capitalul uman calificat și atragerea tinerelor talente cer o implicare decisivă a conducerii executive a entităților.

Conținut. Cu toții căutăm soluții la provocările și constrângerile climatului economic de astăzi cum ar fi cerințele legate de obținerea de profit, de menținerea și atragerea unei forțe de muncă calificată, ca și abilitatea limitată de a obține finanțare și de a investi. Găsirea unor soluții la aceste provocări sunt cruciale pentru supraviețuirea și continuarea afacerilor. Când vorbim de educație universitară constatăm că stăm bine cu programele orientate spre cerințele mediului de afaceri, ne putem lăuda cu seminare, conferințe și sesiuni științifice, dar constatăm că mai avem mult de făcut în direcția dezvoltării spiritului de echipă și antreprenorial în rândul tinerilor. Procesul acesta complex, obiectiv necesar în lumea competitivă de astăzi este reprezentat 20% de tehnici (instrumente, metode) și 80% de acțiune, de mentalitate modernă avansată. Spre acest deziderat trebuie să se îndrepte mediul

COLOCVIU ȘTIINȚIFIC CU PARTICIPARE INTERNAȚIONALĂ
În memoriam Profesorului Viorel ȚURCANU, ediția II, 17 noiembrie 2023
Învățământul superior contabil: provocări și soluții
Teze

universitar în parteneriat cu mediul de afaceri Dezvoltarea și utilizarea cunoștințelor în domeniu pentru creșterea competitivității în afaceri este un proces complex care se poate baza pe experții și lucrătorii existenți, ca și prin acțiunea de atragere în fiecare an a unor absolvenți universitari bine pregătiți în urma dezvoltării unui parteneriat, care să deruleze programe de cercetare croite pe necesitățile entităților. Pentru mediul de afaceri toate aceste direcții pot aduce eficiență, flexibilitate, un mai bun raport cost/rezultate și o mai mare capacitate de a face față concurenței și provocărilor viitorului. Analiza climatului de afaceri local ne duce în situația de a identifica și eventual de a înlătura unele piedici care mai produc efecte de îngreunare a ieșirii din dificultăți a entităților, și anume:

- Dorința de cele mai multe ori ca investiția în capitalul uman să aibă efecte imediate;
- Corelarea insuficientă a creșterii salariilor și acordarea de bonusuri cu creșterea productivității muncii;
- Dialogul și parteneriatele cu mediul universitar care ar putea aduce avantaj competitiv se situează uneori în faze incipiente.

Complexul de calități profesionale și personale (competențe) solicitate de antreprenori de la absolvenții contabili sunt: abilități de comunicare; capacitatea de a lucra în echipă; stabilirea obiectivelor; creativitate etc.

Sinteza privind așteptările și realitățile antreprenorilor privind mediul universitar și capacitatea practică a absolvenților contabili sunt:

- Teoriile prea multe din primii ani îi demotivează pe studenți
- Absolvenții trebuie să fie mai înclinați către dorința de a învăța și de a munci
- Practica ar trebui făcută serios și să dureze câteva luni
- Deschiderea profesorilor către studenți și mentoratul sunt probleme deficitare
- Superficialitatea studenților e reală
- Contabilitatea este o profesie plină de responsabilitate, necesară, dar care nu aduce profit entității
- Contează mult proiectele la care studenții au participat
- Există unele domenii mai deschise spre antreprenoriat decât altele
- Resursa umană a întregii societăți are probleme
- Nu au competențe practice profesionale și antreprenoriale în deajuns
- Companiile trebuie să se implice în educația viitorilor lor angajați
- Companiile care țin legătura cu Universitatea obțin angajați de calitate
- Nu există investitori în educație și cercetare
- Angajatorii au tot mai puține cerințe și așteptări de la absolvenți
- Absolvenții au probleme de comunicare
- Abilitățile de adaptare sunt importante
- Nu este dezvoltat spiritul de lucru în echipă și nu pot vedea situațiile cap-coadă.

În conformitate cu clasificarea adoptată în Moldova, absolvenții trebuie să aibă competențe culturale generale, profesionale generale, profesionale și alte competențe determinate de organizațiile educaționale. Blocul de competențe profesionale ar trebui să fie alcătuit din competențe antreprenoriale. Ele pot fi, de asemenea, văzute ca și competențe importante ale altor absolvenți universitari, indiferent de profilul educației lor. Pentru formarea competențelor profesionale, inclusiv a celor antreprenoriale, o persoană are nevoie de o gamă largă de cunoștințe, nu numai științifice, ci și condiționate social (adică cunoștințe cotidiene). Conform conceptului lui G. Gardner, inteligența este un multiplu. O persoană are mai multe competențe-cheie, numite și inteligențe, care există în diferite proporții pentru diferite persoane: inteligență abstractă (gândire simbolică, abilități în matematică și logică formală), inteligență socială (înțelegerea contextelor sociale și comunicare adecvată cu oamenii), inteligență practică (bun simț), inteligență emoțională (conștientizare de sine și autogovernare), inteligență estetică (simțul formei, abilitate în design, muzică, artă și literatură), inteligență kinestezică (abilități fizice). Deci, în formarea competențelor, este necesar să se treacă de la gândirea convergentă (restrângerea gamei de oportunități și căutarea unui singur răspuns corect) la

COLOCVIU ȘTIINȚIFIC CU PARTICIPARE INTERNAȚIONALĂ
În memoriam Profesorului Viorel ȚURCANU, ediția II, 17 noiembrie 2023
Învățământul superior contabil: provocări și soluții
Teze

cea divergentă (formarea abilităților mentale complementare asociate cu gândirea creativă, inovația, imaginația și ingeniozitatea). Implementarea paradigmei învățării pe tot parcursul vieții este posibilă numai pe baza platformei științifice a universităților. Universitățile nu numai că formează competențe profesionale de bază, dar asigură și dezvoltarea și transformarea lor în abilități profesionale practice. Acest lucru devine posibil prin implementarea programelor de educație cât mai strins legate de teorie cu practica.

Împreună cu competențele profesionale (cunoștințe în economie, afaceri, finanțe etc.) și personale (aspirația spre succes, inițiativă, independență în stabilirea obiectivelor), se subliniază și importanța competențelor sociale (capacitatea de a lucra în echipă, de a interacționa cu alți oameni, cooperare etc.). Intrând în activitate profesională, un tânăr absolvent contabil trebuie să treacă printr-o adaptare socială și profesională. Adaptarea socială constă în dezvoltarea calităților sociale (coordonare și interacțiune cu alte persoane, cooperare, asistență reciprocă, comunicare și interacțiune în procesul muncii, luarea deciziilor comune). Acest proces este deosebit de dificil pentru un tânăr specialist, deoarece dezvoltarea acestor calități nu este inclusă în procesul educațional și în conținutul educației. Prin urmare, este necesar să căutăm astfel de metode care să asigure dezvoltarea întregii game de competențe.

Tehnologia învățării contextuale a semnelor, este o metodă creată în cadrul abordării activității, care are ca scop formarea unei structuri integrale a viitoarei activități profesionale a studentului. Pentru formarea competențelor profesionale ale studenților, este necesar să se creeze astfel de condiții de învățare, în care se asigură trecerea de la activitatea exclusiv cognitivă la un tip profesional de activitate. În același timp, nevoile, motivele, scopurile acțiunii, mijloacele se schimbă. Abordarea contextuală presupune crearea condițiilor în care cunoașterea nu este dată în forma sa pură, ci este dată în contextul general al situațiilor de producție. Cunoașterea nu este izolată, ci sistemică. Se manifestă natura colectivă a muncii profesionale, ceea ce presupune interacțiuni interpersonale ale specialiștilor, schimb de opinii și luarea deciziilor. Esența învățării contextuale a semnelor constă în modelarea subiectului și a conținutului social al viitoarelor activități profesionale. Astfel, este recomandabil a utiliza tehnologia învățării contextuale a semnelor pentru a dezvolta competențele practice ale studenților.

Concluzii. Din cele relatate mai sus foarte succint, rezultă un model de competență pentru tinerii absolvenți contabili, format din câteva direcții: succese și realizări; interacțiune și relaționare; educație/studii; capacități personale; capacități de lider și gândire antreprenorială. Astfel, pentru satisfacerea mediului de afaceri de la absolvenții contabili propun:

- Inovația în sistemul educațional - parteneriate între mediul academic și mediul de afaceri
- Implicarea angajaților în stabilirea curriculei și în finanțarea unor asemenea programe
- Implicarea personalului din partea angajatorilor pentru desfășurarea master-class și alte cercuri practice în cadrul ASEM
- Cursul “Bazele contabilității” sa fie inclus în Planul de studii în sem.I la an.1 și să fie introdus încă un curs practic sau prelungit cel existent pentru o mai bună integrare a teoriei în practică.

Scopul principal al învățământului modern este asigurarea unui program de studiu realizat în așa fel, încât studentul să se poată adapta ușor pentru a răspunde cu maximum eficiență cerințelor social-economice. Profesionalismul cadrelor didactice presupune un spectru larg de cunoștințe, capacități și deprinderi care vor facilita adaptarea optimă la mediul universitar.

Referințe bibliografice.

1. <https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:0168-ssoar-71677-2>
2. <https://www.bnr.ro/Parteneriatul-Universitate-%E2%80%93-Mediul-de-afaceri-O-privire-spre-viitor-9232-Mobile.aspx>
3. <https://www.ub.ro/inginerie/studenti/proiect-parteneriat-pentru-stagii-de-practica-pro-practica/testimoniale-studenti>
4. <https://www.trendshrb.ro/oameni/combinarea-teoriei-cu-practica-este-esentiala/>
5. https://newsbucuresti.ro/foto-tinerii-si-companiile-si-au-aliniat-asteptarile-la-dezbaterea-generatia-viitoare-insertia-tinerilor-pe-piata-muncii-organizata-de-universitatea-romano-americana-care-sunt-nev/#google_vignette

**CONTRIBUȚIA ACTIVITĂȚII INDIVIDUALE A STUDENTULUI ÎN FORMAREA SA
PROFESIONALĂ**
**THE CONTRIBUTION OF THE STUDENT'S INDIVIDUAL ACTIVITY IN HIS
PROFESSIONAL TRAINING**

CZU: 657:378.147.111(478)

DOI: <https://doi.org/10.53486/isc2023.17>

LAZARI Liliana,

dr, conf. univ., Academia de Studii Economice din Moldova, liliana.lazari@ase.md

ORCID ID: [0000-0001-8310-2341](https://orcid.org/0000-0001-8310-2341)

***Abstract.** The research presents the importance of the student's individual activity in university professional training. The provided ratio between direct contact and individual study was examined and presented for the training field Accounting, Bachelor's and Master's cycle within the Academy of Economic Studies of Moldova. The following scientific research methods are used in the study: analysis of the legal framework governing the study, synthesis of information, analysis and comparison to identify distinctive features, deduction of challenges related to conducting the individual study.*

Keywords: activitate individuală, formare profesională, student.

JEL Classification: M40, M41, A22, A23

Introducere. Activitatea individuală reprezintă munca intelectuală depusă de către student cu scopul de a însuși cunoștințele și a-și forma priceperi și deprinderi în domeniul educațional, este o formă de activitate complexă și variată de învățare independentă, liberă, personală, atât pentru realizarea obiectivelor procesului de învățământ, cât și a activității extradidactice în cadrul timpului ce-l dețin. *Prin această activitate la student se dezvoltă simțul necesității dezvoltării și instruirii continue* [1].

S-au studiat cercetările existente utilizând datele Instrumentului Bibliometric Național și datele furnizate de Google Scholar prezentate în tabelul 1.

Tabelul 1. Strategia de căutare a articolelor științifice

Sursa de căutare	Instrumentul Bibliometric Național		Google scholar
Cuvinte cheie	Activitatea individuală a studentului	Studiul individual al studentului	Student's individual activity
Perioada	2010-2023		
Rezultate	1 articol științific (autori din țară)	2 articole științifice (autori din țară)	17 800 articole
Sursa de publicare	în materialele conferințelor	în reviste	articole în reviste

Sursa: elaborat de autor în baza Instrumentului Bibliometric Național [2] și Google scholar [3]

Informațiile privind studiile existente determină un decalaj enorm dintre cele prezentate de instrumentul bibliometric național și cele prezentate de Google Scholar la nivel internațional cu privire la activitatea individuală a studentului.

Metodologia cercetării. Obiectivul acestui studiu este de a cerceta prevederile cadrului normativ educațional pentru învățământul superior și aplicarea acestuia în cadrul programelor de studii pe domeniul Contabilitate în cadrul Academiei de Studii Economice din Moldova. Din punct de vedere al modului de analiză a informațiilor supuse cercetării fiind o cercetare calitativă atât a cadrului normativ aferent studiului, cât și a cercetărilor existente. În baza cercetărilor realizate au fost stabilite următoarele direcții: care este raportul dintre contactul direct și activitatea individuală pentru programele de studii de la ciclul Licență și ciclul Master pe domeniul de formare Contabilitate și care este contribuția activității individuale a studentului la formarea sa profesională. În cadrul studiului sunt utilizate următoarele metode de cercetare științifică: analiza cadrului legal care guvernează studiul, sinteza informațiilor, compararea pentru a identifica trăsăturile distinctive, deducerea provocărilor.

COLOCVIU ȘTIINȚIFIC CU PARTICIPARE INTERNAȚIONALĂ
În memoriam Profesorului Viorel ȚURCANU, ediția II, 17 noiembrie 2023
Învățământul superior contabil: provocări și soluții
Teze

Conținut. În sistemele contemporane de formare profesională și de profesionalizare continuă, studiul individual (sau forme similare lui) își confirmă statutul de activitate educațională predominantă. Asistăm la diminuarea graduală a raportului dintre timpul petrecut de student în sala de studii și timpul angajării lui în activități de învățare independentă [7].

Conform prevederilor Plan-cadru pentru studii de licență (ciclul I), de master (ciclul II) și integrate [4], la ciclurile I și II, unitatea de curs /modulul se constituie din activități didactice auditoriale sau de contact direct cu studenții (ore de curs/prelegeri, seminare, lucrări de laborator, lucrări practice, lucrări de proiectare, stagii didactice, clinice și alte forme aprobate de Senat) și activități didactice neauditoriale (proiecte sau teze de licență/de master; **studiu individual** etc.). Raportul contact direct/**studiu individual** va fi stabilit în funcție de domeniul de formare profesională, de specialitate/program de master, de finalitățile de studiu, specificul unității de curs/modulului, gradul de noutate și/sau complexitate și asigurarea metodică-didactică. Acest raport se stabilește de catedra/departamentul de profil, în baza unei metodologii specifice pentru fiecare domeniu general de studiu, aprobată de Senat, la propunerea Consiliului facultății care organizează programul de studii respectiv.

În rezultatul examinării prevederilor Regulamentului de organizare a studiilor superioare de licență (ciclul I) și integrate [5], conținutul unității de curs/modulului trebuie să corespundă conținuturilor domeniului de formare profesională/programului de studiu și include obligatoriu:

a) conținutul de bază al unității de curs, repartizarea orelor pe teme de studiu, cu divizarea acestora conform tipurilor de activități (prelegeri, seminare, lucrări practice și de laborator, **studiu individual** etc.);

d) **activitatea individuală**, inclusiv descrierea formelor interactive utilizate în procesul de studiu individual ghidat de profesor, temele, sarcinile și numărul de ore.

În rezultatul examinării raportului contact direct versus activitatea individuală la programul de studii Contabilitate ciclul Licență învățământ cu frecvență conform Planului de învățământ 2023 au fost stabiliți următorii indici de raport prezentați în tabelul 2.

Tabelul 2. Raportul "ore contact direct – ore studii individual" programul de studii 0411.1 "CONTABILITATE" ciclul Licență, învățământ cu frecvență

Categoria unității de curs	Puncte credite	Ore contact direct	Ore studiu individual	Raport
Unități de curs fundamentale	5	60	90	1 : 1,5
	4	48	72	
Unități de curs de specialitate	6	90	90	1 : 1
	5	74	76	
	4	60	60	
Unități de curs generale	5	50	100	1:2
	5	60	90	1:1,5
Unități de curs de orientare socio-umană	4	30	90	1:3

Sursa: elaborat de autor în baza Planului de Învățământ la programul de studii Contabilitate, ciclul I Licență

În baza datelor prezentate în tabelul 2 se poate constata că pentru unitățile de curs fundamentale este stabilit un raport dintre contactul direct și activitatea individuală de 1 la 1,5 ore, pentru unitățile de curs de specialitate de 1 la 1 oră, pentru unitățile de curs generale de 1 la 1,5 - 2 ore și pentru cele de orientare socio-umană de 1 la 3 ore. Deci, formarea de specialitate este echivalentă dintre orele de contact direct și cele de studiu individual, iar pentru unitățile de curs fundamentale și generale – activitatea individuală impune un efort mai mare față de orele de contact direct, și pentru unitățile de orientare socio-umană activitatea individuală este triplă față de contactul direct.

Conform prevederilor Regulamentului de organizare și desfășurare a studiilor superioare de master – ciclul II [6], corelarea ore în auditoriu (contact direct) și ore de activitate individuală se stabilește de către instituția de învățământ superior în funcție de forma de învățământ, tipul programului de master și specificul unității de curs/modulului, fiind stabilit, în general, pentru ciclul II, învățământul cu frecvență, raportul: 1 oră de auditoriu (de contact) – 2-3 ore de activitate

COLOCVIU ȘTIINȚIFIC CU PARTICIPARE INTERNAȚIONALĂ
În memoriam Profesorului Viorel ȚURCANU, ediția II, 17 noiembrie 2023
Învățământul superior contabil: provocări și soluții
Teze

individuală, la învățământul cu frecvență redusă/la distanță, raportul: 1 oră de auditoriu (de contact) – 4 ore de activitate individuală. Analiza acestui raport pentru programul de studii Contabilitate și Audit pentru ciclul II Master se prezintă în tabelul 3:

Tabelul 3. Raportul ”ore contact direct – ore studii individual” programul de studii ”CONTABILITATE și AUDIT” ciclul Master, învățământ cu frecvență

Denumirea unității de curs	Puncte credite	Ore contact direct	Ore studiu individual	Raport
Unități de curs fundamentale	6	44	136	1:3,09
	5	36	114	1:3,17
Unități de curs de specialitate	4	32	88	1:2,75
	5	36	114	1:3,17
	6	44	136	1:3,09

Sursa: elaborat de autor în baza Planului de Învățământ la programul de studii Contabilitate și Audit, ciclul II Master
 Conform informațiilor din tabelul 3, pentru ciclul Master, raportul dintre orele de contact direct și activitatea individuală este în creștere pentru cea din urmă și se triplează față de contactul direct, fapt ce determină o maturitate profesională și implică o mai mare contribuție a studenților în formarea și dezvoltarea profesională individuală. Cu toate acestea se poate constata o ușoară depășire a prevederilor stabilite de cadrul normativ, fiind puțin peste limita de 3 ore, dar nesemnificativ.

Reieșind din raportul și numărul de ore prevăzute pentru activitatea individuală a studentului este necesară conștientizarea de către fiecare student a contribuției individuale proprii la formarea profesională sub ghidarea fiecărui cadru didactic pentru unitatea de curs corespunzătoare. În acest context putem constata doar că implicarea continuă a studenților pentru activități individuale în cadrul fiecărei unități de curs va dezvolta și forma aptitudinea de dezvoltare profesională continuă pe parcursul desfășurării activității profesionale.

Concluzii. În rezultatul examinării carului normativ aferent educației universitare din Republica Moldova s-a constatat stabilirea unor limite stricte a raportului dintre activitățile directe și activitățile individuale ale studenților, atât la învățământul cu frecvență cât și frecvență redusă pentru ciclul II Master și lipsa unor astfel de limite în cadrul ciclului I Licență, în acest context departamentele responsabile de programele de studii dispun de posibilități în stabilirea gestiunii fondului de timp în scopul dezvoltării competențelor și rezultatelor învățării inițiale în domeniul profesional contabil. Studiul Planului de învățământ a constatat un număr mai mare de ore pentru activitatea individuală a studenților decât contactul direct și în creștere la ciclul Master față de Licență. În aceste circumstanțe responsabilitatea studentului dar și a profesorului pentru rezultatele educaționale este în creștere, iar pe măsura maturizării și evoluției universitare, studentul își asumă responsabilitatea învățării individuale. Or, activitatea individuală a studentului reprezintă o contribuție esențială la formarea sa profesională. Învățarea și dezvoltarea reprezintă un proces continuu de dezvoltare și menținere a competenței profesionale pe tot parcursul carierei unui profesionist contabil [8, p. 12].

Referințe bibliografice.

- LAZARI, L. Activitatea individuală a studentului – fundament în dezvoltarea profesională a contabilului. P.23-28. Disponibil: https://caae.ase.md/files/caae/conf/conf_feb_2014.pdf
- Instrumentul Bibliometric Național. Disponibil: https://ibn.idsi.md/ro/ibn_search_result?data_search_0=activitatea+individual%C4%83+a+studentului&metadata_0=key_title_abstract&option_1=and&data_search_1=&metadata_1=key_title_abstract&from=2010&to=2023
- Google scholar. https://scholar.google.com/scholar?q=STUDENT%27S+INDIVIDUAL+ACTIVITY+&hl=ro&as_sdt=0%2C5&as_ylo=2010&as_yhi=2023
- Plan-cadru pentru studii superioare de licență (ciclul I), de master (ciclul II) și integrate din 10.02.2020. https://mecc.gov.md/sites/default/files/ordin_8.pdf.
- Regulament de organizare a studiilor superioare de licență (ciclul I) și integrate nr. 1625 din 12.12.2019. https://mecc.gov.md/sites/default/files/ordinul_nr_1625_din_12.12.2019.pdf.
- Regulament cu privire la organizarea și desfășurarea studiilor superioare de master – ciclul II nr. 80 din 16.02.2022. https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=130035&lang=ro.
- SEMIONOV, S. Studiul individual al studentului: parcurs evolutiv. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/10.Studiul%20individual%20al%20studentului.pdf
- Manualul de reglementări Internaționale de educație, ediția 2019. International Accounting Education Standards Board. Disponibil: <https://ceccar.ro/ro/wp-content/uploads/2021/01/HANDBOOK-OF-INTERNATIONAL-EDUCATION-PRONOUNCEMENTS-RO.pdf>

ÎNVĂȚAREA PE TOT PARCURSUL VIEȚII: O NECESITATE SAU O OBLIGAȚIE?

LIFELONG LEARNING: A NECESSITY OR AN OBLIGATION?

CZU: 657:005.963(478)

DOI: <https://doi.org/10.53486/isc2023.18>

CARAMAN Stela,

asistent universitar, Academia de Studii Economice din Moldova, caraman@ase.md

ORCID ID: [0000-0003-1523-7126](https://orcid.org/0000-0003-1523-7126)

Abstract. *In the 21st century, we all need to be lifelong learners. We need to continually keep our skills sharp and up to date so that we have an edge in all we do. Of course, we all have a natural desire to learn for adapting to change, enriching and fulfilling our lives. This review article is an attempt to present the main advantages which follow lifelong learning.*

In this article the author considers with questions development of a system of continuous education, describes the status and future prospects taking into account the trends in education. Lifelong learning should be a process of conscious continuous learning that goes throughout life and directed towards providing both the individual needs and that of the relevant community. In order to stimulate learning and to establish a learning society, one has to define the fundamental elements relevant to it.

Keywords: Lifelong learning, education, skills, knowledge, abilities

JEL Classification: I20, I23

Introducere. Învățarea pe parcursul vieții are o importanță vitală atât pentru oameni, cât și pentru societățile moderne. Pentru oameni, învățarea pe tot parcursul vieții este cheia nu numai pentru asigurarea capacității de angajare continuă, ci și pentru bunăstarea personală și împlinirea de sine. Pentru societate, învățarea pe tot parcursul vieții poate fi un factor important în găsirea de soluții la provocări insolubile, cum ar fi inegalitatea, sărăcia, bolile, conflictele, populismul, intoleranța, schimbările climatice și degradarea mediului.

Conținut. Provocările economice și sociale actuale au determinat necesitatea dezvoltării unei noi direcții a educației - cea de *Învățare pe tot parcursul vieții* și conștientizarea faptului că educația nu se finalizează cu obținerea unei diplome sau a unui loc de muncă, învățarea continuă fiind o condiție necesară pentru adaptarea la cerințele profesionale, economice, sociale, informaționale și tehnologice mereu în schimbare.

Conform art. 123, al. (1) al *Codului Educației al Republicii Moldova*, învățarea pe tot parcursul vieții include activitățile de învățare realizate de o persoană pe parcursul vieții, în scopul formării sau dezvoltării competențelor din perspectivă personală, civică, socială și profesională [1].

Componentele învățării pe tot parcursul vieții sunt redate în Figura 1.

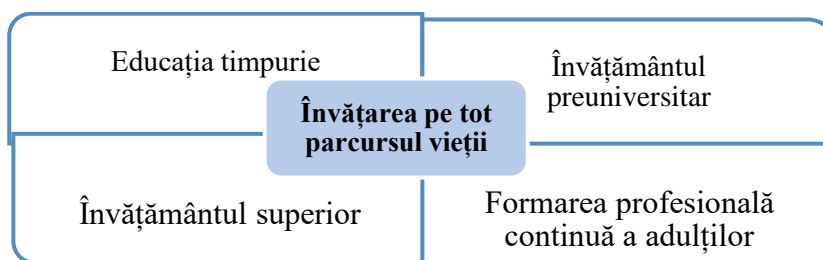

Figura 1. Componentele învățării pe tot parcursul vieții

Sursa: Elaborat de autor în baza Codului Educației al RM [1]

Învățarea pe tot parcursul vieții se realizează prin învățare formală, nonformală și informală.

COLOCVIU ȘTIINȚIFIC CU PARTICIPARE INTERNAȚIONALĂ
În memoriam Profesorului Viorel ȚURCANU, ediția II, 17 noiembrie 2023
Învățământul superior contabil: provocări și soluții
Teze

În mod tradițional, educația este concentrată pe învățarea formală. Învățarea pe tot parcursul vieții se focusează pe învățarea nonformală și informală, ceea ce reprezintă o schimbare de paradigmă în modul în care oamenii gândesc despre educație și învățare.

Învățarea pe tot parcursul vieții îmbunătățește cunoștințele, abilitățile și competențele unei persoane, care au ca rezultat o performanță mai bună în activitatea desfășurată de către acesta, iar conținutul acestora este redat în figura 2.

cunoștințe	abilități	competențe
• capacitatea de a înțelege informații	• capacitatea de a desfășura o activitate	• cunoștințe și abilități care asigură capacitatea de atingere a obiectivelor

Figura 2. Conținutul cunoștințelor, abilităților și competențelor

Sursa: Elaborat de autor

Trebuie de menționat, că Parlamentul European și Consiliul UE a adoptat *Recomandarea privind competențele-cheie pentru învățarea pe tot parcursul vieții din 22 mai 2018* [4], care recomandă „furnizarea de competențe-cheie pentru toți ca parte a strategiilor lor de învățare pe tot parcursul vieții”. Iar, *Cadrul european de referință al competențelor-cheie pentru educație și formare pe parcursul întregii vieți* [3] a definit competențele de care fiecare cetățean are nevoie pentru dezvoltarea personală, pentru ocuparea unui loc de muncă, pentru incluziune socială și cetățenie activă

Astfel, în economiile moderne bazate pe cunoaștere, se vor solicita lucrătorii calificați, cu un portofoliu impresionant de cunoștințe, abilități și competențe, iar aici îi va ajuta învățarea pe tot parcursul vieții. În acest context, putem menționa cele mai mari beneficii ale învățării pe tot parcursul vieții, cum ar fi:

- 1) adaptarea la schimbare. O persoană de-a lungul vieții va ține pasul cu noutățile, rămânând la curent și conștient de schimbările din domenii, precum tehnologie, economie, politică și altele. Oamenii care învață pe tot parcursul vieții caută oportunități de a îmbrățișa noile tehnologii;
- 2) creșterea carierei și avansarea profesională. Șanse mai mari de promovare la locurile de muncă vor avea angajații care sunt cei mai versați și educați în domeniile lor de muncă;
- 3) stimularea creativității și inovației. Învățarea continuă stimulează gândirea creativă și inovația. Profesionalistul care continuă să învețe este mai predispus să vină cu idei noi și să găsească soluții inovatoare la problemele complexe;
- 4) satisfacția personală și dezvoltarea personală. Oamenii pentru care învățarea continuă devine o prioritate, vor avea parte de o viață activă și plină de sens;
- 5) întărește economia. Cu cât oamenii dezvoltă mai multe abilități, cunoștințe și competențe, cu atât mai puternică devine economia. O economie mai puternică înseamnă că cetățenii beneficiază de șansa de a câștiga mai mult, de a trăi mai bine și de a contribui la economia țării.

Învățarea pe tot parcursul vieții a devenit o prioritate și în politicile educaționale ale Republicii Moldova, datorită rolului și importanței ce îi revine în dezvoltarea economico-socială și în dezvoltarea personală a fiecărui cetățean, precum și a beneficiilor ce le oferă.

Astfel, obiectivul nr. 7 al *Strategiei de dezvoltare "Educația 2030"* prevede asigurarea oportunităților de învățare și educație pentru toți cetățenii pe tot parcursul vieții în context formal, nonformal și informal [2].

Printre direcțiile prioritare prevăzute pentru realizarea acestui obiectiv se enumeră:

COLOCVIU ȘTIINȚIFIC CU PARTICIPARE INTERNAȚIONALĂ
În memoriam Profesorului Viorel ȚURCANU, ediția II, 17 noiembrie 2023
Învățământul superior contabil: provocări și soluții
Teze

- extinderea și consolidarea procesului de validare a competențelor profesionale dobândite de către adulți în contexte de educație nonformală și informală din perspectiva asigurării integrării acestora pe piața muncii și reintegrării migranților moldoveni în viața socială și economică a țării;
- valorificarea surselor de educație informală (mass-media, asociații profesionale, pe interese) în vederea dezvoltării tinerilor și adulților;
- diversificarea mecanismelor de finanțare a sistemului de învățare și educație a adulților în context formal și nonformal;
- învățarea și educația adulților din perspectiva formării competențelor digitale și a valorificării tehnologiilor informaționale [2].

Concluzii. Învățarea pe tot parcursul vieții nu mai e un lux, ci o condiție necesară pentru adaptarea la cerințele profesionale, sociale, economice și informaționale mereu în schimbare. Ea pune în valoare toate formele de învățare: formală, nonformală și informală.

Într-o societate bazată pe cunoaștere, învățarea pe tot parcursul vieții este o necesitate imperativă pentru forța de muncă. Într-adevăr, complexitatea cu care evoluează societățile actuale necesită facilități de transfer continuu de cunoștințe. Învățarea pe tot parcursul vieții contribuie la oferirea de soluții sau, cel puțin, de răspunsuri la noile probleme cu care se va confrunta societatea viitorului. Creșterea rapidă a cunoștințelor tehnologice și științifice; apariția roboticii și a inteligenței artificiale în toate domeniile societății, înlocuind o mare parte din forța de muncă; vârsta de pensionare mai mare și o pondere mai mare a persoanelor în vârstă care muncesc, toate necesită o actualizare continuă a nivelului de cunoștințe al forței de muncă.

Educația pe tot parcursul vieții a devenit din ce în ce mai înțeleasă ca obligația persoanei de a se educa pe tot parcursul vieții lui, sau mai degrabă ca responsabilitate personală a individului pentru dezvoltarea sa personală. Învățarea pe tot parcursul vieții nu mai este, așadar, o chestiune de liberă alegere a individului, ci este o necesitate. Dacă cineva dorește să supraviețuiască pe piața muncii într-o perioadă de schimbări sociale, economice și tehnologice rapide, trebuie să-și adapteze constant cunoștințele și abilitățile la cerințele imprevizibile ale pieței muncii.

Referințe bibliografice.

1. Codul Educației al Republicii Moldova, COD Nr. 15 din 17-07-2014. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=138940&lang=ro#;
2. Strategia de dezvoltare „Educația 2030” și a Programului de implementarea acesteia pentru anii 2023-2025 aprobată prin HG Nr. 114 din 07-03-2023. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=136600&lang=ro;
3. Cadrul european de referință al competențelor-cheie pentru educație și formare pe parcursul întregii vieți. Disponibil: <https://mec.gov.md/ro/content/cadrul-european-de-referinta-al-competentelor-cheie-pentru-educatie-si-formare-pe-parcursul>;
4. Recommendation of the European Parliament and of the Council of 18 December 2006 on key competences for lifelong learning. Disponibil: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=celex%3A32006H0962>;
5. КОСЯКОВ Д. Роль непрерывного образования и преемственность, как его основа. Disponibil: <https://zaochnik.com/spravochnik/pedagogika/obrazovatelnaia-sistema-rossii/rol-nepreryvnogo-obrazovaniia-i-preemstvennost/>

**PROBLEME AFERENTE PREDĂRII DISCIPLINELOR CONTABILE LA
SPECIALITĂȚILE ECONOMICE**

**PROBLEMS RELATED TO THE TEACHING OF ACCOUNTING DISCIPLINES IN
ECONOMIC SPECIALTIES**

CZU: 657:378.147(478)

DOI: <https://doi.org/10.53486/isc2023.19>

Maia BAJAN,

dr, conf. univ., Academia de Studii Economice din Moldova, bajan.maia@ase.md

Abstract. *The mission of teaching accounting subjects to economic specialties within higher education institutions resides in the formation of the skills and competencies necessary for young specialists for their immediate employment after graduating from university. The purpose of the given paper is to establish the problems that arise in the teaching of accounting subjects for economic specialties (with the exception of the Accounting specialty) within higher education institutions. Starting from the small number of accounting subjects and the small number of hours, the volume of accounting information based on specific accounting procedures and principles is very difficult to capture the interest of students from other economic specialties to master these subjects after general economic training.*

Keywords: accounting disciplines, university curriculum, economics branch, professional training.

JEL Classification: A22, I25, M40,

*Toți contabilii, aflându-se într-o corabie, n-ar putea schimba direcția vântului,
dar sunt ferm convinși că, ar ști corect să poziționeze pânzele.*
Anonim

Introducere. Pregătirea specialiștilor în domeniul economic din cadrul instituțiilor de învățământ superior necesită predarea disciplinelor contabile, fie la nivel general unde cunoașterea contabilității trebuie să fie axată pe fundamentele teoretice ale disciplinei, fie la un nivel mai aprofundat/detaliat – continuând cu modul de contabilizare a fiecărui element patrimonial.

Or, misiunea predării disciplinelor contabile la specialitățile economice în cadrul instituțiilor de învățământ superior rezidă în formarea abilităților și competențelor necesare tinerilor specialiști (studentilor) pentru inserarea imediată a acestora în câmpul muncii după absolvirea universității. Pentru a face față cerințelor actuale și de perspectivă ale pieței forței de muncă la nivel local și internațional, universitățile au misiunea de a actualiza și discuta cu mediul de afaceri curricula universitară în scopul pregătirii unor specialiști competenți și integri.

Scopul lucrării date constă în stabilirea problemelor ce apar la predarea disciplinelor contabile pentru specialitățile economice (cu excepția specialității Contabilitate) din cadrul instituțiilor de învățământ superior. Pentru depistarea acestora au fost utilizate diverse metode de cercetare, precum: analiza sinteza, comparația disciplinelor contabile predate la specialitățile ASEM la ciclul I – Licență, precum și experiența altor universități atât din țară, cât și a celor de peste hotare.

Conținut. Pornind de la cerințele față de studiile pe care trebuie să le dețină un contabilul-șef [2, art.18], discipline contabile trebuie să se regăsească într-un număr mai mare în planul de învățământ nu doar la specialitatea Contabilitate, ci la toate specialitățile cu profil economic. În conformitate cu art. 18(6) din Legea contabilității și raportării financiare, contabilul-șef, cu excepția entității de interes public, trebuie să dețină diplomă de studii superioare sau de studii profesionale tehnice postsecundare în domeniul economiei. Iar pentru entitățile de interes public contabilul-șef trebuie să dețină în mod obligatoriu diplomă de studii superioare în domeniul economiei. Totodată legislația aferentă domeniilor specifice de activitate poate prevedea și cerințe suplimentare (studii masterale, profilul activității) față de contabilul-șef al entităților de interes public [2,

COLOCVIU ȘTIINȚIFIC CU PARTICIPARE INTERNAȚIONALĂ
În memoriam Profesorului Viorel ȚURCANU, ediția II, 17 noiembrie 2023
Învățământul superior contabil: provocări și soluții
Teze

art.18(7)]. Practica țărilor europene printre care se enumeră și România are clar stabilit că în calitate de contabil-șef poate activa deținătorul diplomei de studii economice superioare [1, art.10(2)].

Pentru a vedea cine poate activa în calitate de șef-contabil, trebuie să analizăm specialitățile și/sau domeniile de formare profesională cuprinse în ramura Științelor economice. Vizând Nomenclatorul domeniilor de formare profesională și al specialităților în învățământul superior [3], la domeniul de formare *științe economice* se includ următoarele domenii de formare profesională: economie; contabilitate; finanțe și bănci; business și administrare; marketing; merceologie și comerț. Efectuând o comparație a ramurii de *Științe economice* prevăzută în Nomenclatorul domeniilor și specializărilor/programelor de studii universitare din România [4] cu domeniile incluse în Republica Moldova, observăm că acesta este mult mai desfășurat și cuprinde suplimentar următoarele domenii de studii universitare: cibernetică, statistică și informatică economică; economie și afaceri internaționale; administrarea afacerilor (prin numărul de specialități diferă enorm față de domeniul Business și administrare din RM).

Reieșind din șirul specialităților economice care oferă posibilitatea de a activa în calitate de contabil, profesia de contabil deține rolul de a **asigura o bună funcționare a entității, oferind antreprenorului o imagine clară asupra situației financiare a activității în scopul luării deciziilor curente cât și celor strategice. Pentru o bună asigurare a acestei profesii, persoanele trebuie să dispună** de anumite aptitudini și competențe profesionale în domeniul contabilității ca să facă față exigențelor și provocărilor în condiții de relevanță socială, utilizând metode și instrumente adecvate în concordanță cu practicile și tendințele actuale.

În acest context, specialitățile economice ale acestor domenii de formare profesională (cu excepția domeniului Contabilitate), trebuie să conțină mai multe discipline contabile cu statut obligatoriu în curricula universitară, precum și să acorde posibilitatea de a selecta disciplinele contabile din rândul celor opționale și/sau la libera alegere, ceea ce ar permite de a dezvolta competențe și abilități necesare tinerilor specialiști necontabili în baza cărora ar avea posibilitate de a activa în domeniul financiar-contabil.

Disciplinele contabile incluse în curriculele universitare la specialitățile economice (cu excepția Contabilitate) din cadrul ASEM, statutul disciplinei, semestrul de studiu, precum și numărul de ore de contact direct sunt prezentate în tabelul 1.

Tabelul 1. Disciplinele contabile studiate la specialitățile economice din cadrul ASEM

Disciplinele contabile	Specialitatea economică, ASEM	Tipul disciplinei	Semestrul de studii	Numărul de ore cu contact direct		
				Total	Prelegeri	Seminare
Bazele contabilității	BA, A	obligatorie	2	74	44	30
	CIB, EG, FB, MRU, MKL, MERC		3	60	30	30
	ESE		3	48	30	18
Contabilitate	EMREI	obligatorie	2	60	30	30
Contabilitatea întreprinderii	BA, A	obligatorie	3	60	30	30
Contabilitate financiară	FB	obligatorie	4	60	30	30
	EG	opțională	4	60	30	30
Contabilitate managerială	BA, MRU	opțională	5	60	30	30

Sursa: elaborat de autor în baza [5]

În baza datelor din tabelul 1, observăm că la specialitățile economice din cadrul ASEM se studiază un număr redus de discipline contabile, preponderent acestea au incluse în curriculele universitare o singură disciplină contabilă, ca excepție pentru specialitatea Finanțe și bănci (FB) sunt două discipline (Bazele contabilității și Contabilitatea financiară), și specialitatea Business și

COLOCVIU ȘTIINȚIFIC CU PARTICIPARE INTERNAȚIONALĂ
În memoriam Profesorului Viorel ȚURCANU, ediția II, 17 noiembrie 2023
Învățământul superior contabil: provocări și soluții
Teze

administrare (BA) unde mai apare și a treia disciplină (Contabilitatea managerială) cu statut de opțională care are șanse minime de a fi selectată din motivul că este fixată în ultimul an de studiu.

Concluzii. Pornind de la numărul redus de discipline contabile studiate de specialitățile economice, precum și de la procedeele specifice contabilității și a principiilor contabile constatăm că e foarte greu de „a pătrunde” în interesul studenților de a însuși/învăța particularitățile acestor discipline după pregătirea economică generală.

Ținând cont că informațiile furnizate de contabilitate servesc ca bază în luarea deciziilor manageriale, financiare, comerciale, de creditare etc. realizăm că se întâmpină probleme în predarea disciplinelor contabile la specialitățile economice prin limbajul specific al contabilității, precum și volumul informațional al acestora care trebuie asimilat într-un număr foarte mic de ore (Contabilitatea întreprinderii/Contabilitatea financiară), care necesită efort comun atât din partea cadrelor didactice, cât și al studenților pentru a însuși materia contabilă.

Prin urmare, cadrele didactice care predau disciplinele contabile la specialitățile economice trebuie să înlăture bariera care impune o atitudine de respingere a acestor discipline prin argumentul studenților că nu țin de specialitatea aleasă și să le altoiască competențe contabile prin diverse metode de predare în baza cărora să le insufle necesitatea de studiere a contabilității în tangență cu specialitatea economică selectată.

Or, cadrele didactice, în permanență trebuie să actualizeze informația prezentată studenților, să facă trimitere la actele normative în vigoare, precum și să exemplifice unele situații din practica entităților referitor la aspectele financiar-contabile. În baza celor menționate prin diverse argumente și studii de caz le va reuși (profesorilor) să capteze interesul studenților necontabili față de aceste discipline catalogate deseori ca dificile.

Referindu-ne la finalitățile de studiu ale disciplinelor contabile, studenții/absolvenții trebuie să cunoască nu doar situația economică și financiară a entității la un moment dat (bilanț) sau pe o perioadă de timp (situația de profit și pierdere, situația modificării capitalului propriu, situația fluxului de numerar), ci și modul de desfășurare a activității acesteia în perioada analizată, modificările efectuate în volumul și structura elementelor patrimoniale în scopul luării deciziilor eficiente, ceea ce constituie efort suplimentar din partea studenților pentru asimilarea informației contabile într-un număr redus de ore.

Referințe bibliografice.

1. Legea contabilității nr. 82 din 24.12.21991. Disponibil: <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/224183>
2. Legea contabilității și raportării financiare nr. 287 din 15.12.2017. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=136356&lang=ro#
3. Nomenclatorul domeniilor de formare profesională și al specialităților în învățământul superior. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=137314&lang=ro#
4. Nomenclatorul domeniilor și al specializărilor/programelor de studii universitare Disponibil: https://www.edu.ro/sites/default/files/ANEXA_1_NOMENCLATOR_2020_2021_0.pdf
5. Planuri de învățământ Ciclul I, Licență, ASEM. Disponibil: <https://ase.md/programe-licenta/>
6. Standardele Internaționale de Raportare Financiară. Disponibil: <https://mf.gov.md/ro/lex/contabilitate-%C8%99i-audit#legislatie-page-3>
7. Standardele Naționale de Contabilitate. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=131868&lang=ro#

AUTONOMIA FINANCIARĂ ȘI CALITATEA EDUCAȚIEI: CORELAȚII ȘI IMPACTURI

FINANCIAL AUTONOMY AND QUALITY OF EDUCATION: CORRELATIONS AND IMPACTS

CZU: 378.094:657(478)

DOI: <https://doi.org/10.53486/isc2023.20>

Liliana ȚURCANU,

Drd., Academia de Studii Economice din Moldova, lilianaturcanu82@gmail.com

ORCID ID: 0009-0004-2982-166X

Abstract. *One of the priority objectives of the educational system is the formation of the skills and abilities necessary for socialization and the formation of the skills of integration on the labor market and the achievement of a professional career. Ensuring development in this direction requires understanding the mechanisms underlying the consolidation of the processes of ensuring and improving academic quality, but also the existence of a good strategy in order to achieve the performance objectives in this field. Through this paper, we aim to carry out a study on the identification of the correlation between financial autonomy and the quality of university education, in order to come up with ways of improvement with the support of the processes and procedures of financial autonomy of universities.*

Keywords: higher education, university autonomy, financial autonomy, quality.

JEL Classification: M41, I23

Introducere. Învățământul superior (ÎS) din Republica Moldova trece în ultimul deceniu printr-un amplu proces de reformare și restructurare continuă, principalul obiectiv fiind calitatea studiilor și performanța universitară în condiții de autonomie financiară. Or, procesul de restructurare și reformare este dictat atât de transformările educaționale la nivel global, cât și a celor de la nivel național, ca urmare a influenței unor factori cum ar fi creșterea educației „transfrontaliere”, masificarea studiilor universitare, diversificarea populației studențești, reorientarea universităților către marketing și branding, creșterea așteptărilor studenților privind calitatea actului educațional, competiția internațională între universități sau introducerea învățământului virtual. Întrucât Republica Moldova este parte a Spațiului European al ÎS [1], este important să avem aceleași abordări și principii de calitate și autonomie. Astfel, începând cu anul 2013, instituțiile de ÎS funcționează în regim de autonomie financiară [2], autonomia fiind o precondiție a sporirii competitivității încadrată în termeni de performanță și atractivitate a ÎS. Un nivel calitativ nou, în procesul de dezvoltare a ÎS autohton, este marcat prin aprobarea Codului Educației al Republicii Moldova [3], substituind, pe fundalul cerințelor actuale ale sistemului educațional, Legea Învățământului din 1995. Deci, scopul lucrării constă în identificarea corelației între autonomia financiară și calitatea educației universitare, pentru a concluziona cu privire la impactul și căile de îmbunătățire cu suportul proceselor și procedeele de autonomie financiară a universităților.

Conținut. Asigurarea calității reprezintă indubitabil una dintre misiunile principale ale instituțiilor de învățământ superior. Definirea conceptului de calitate în învățământul superior este un subiect pe larg discutat și cercetat în literatura de specialitate. Crosby (1979) definește calitatea ca fiind „conformitatea cu cerințele”, în timp ce pentru Juran și Grya (1980) calitatea înseamnă „corespunzător pentru utilizare” („fitness for use”). Deming (1986) definește calitatea ca având „un grad previzibil de uniformitate și încredere; are costuri reduse și este adaptată la cerințele pieței”. Un grup de autori din România [7] susțin că „asigurarea calității înseamnă crearea încrederii în rândul publicului, sistemul național de ÎS răspunde așteptărilor, face ce trebuie, cheltuiește banul public în chip eficace (se întâmplă ceva cu sens) și eficient”. De fapt, ideile cercetărilor menționate se regăsesc

COLOCVIU ȘTIINȚIFIC CU PARTICIPARE INTERNAȚIONALĂ
În memoriam Profesorului Viorel ȚURCANU, ediția II, 17 noiembrie 2023
Învățământul superior contabil: provocări și soluții
Teze

în definiția conceptului de calitate în învățământul superior din Republica Moldova. Astfel, conform prevederilor Codului Educației al Republicii Moldova [3], „calitatea în învățământ este ansamblu de caracteristici ale unui program de studiu și ale ofertanților acestuia, prin care sunt satisfăcute așteptările beneficiarilor în raport cu standardele de calitate.”

Drept consecință a cerințelor de calitate, în 2014, în Republica Moldova, conform Codului Educației, s-a înființat Agenția Națională de Asigurare a Calității în Învățământul Profesional (ANACIP). În 2018, prin absorbția Inspectoratului Școlar Național și a Consiliului Național de Atestare și Acreditare, ANACIP a devenit (ANACEC) [6], având drept succesor de drepturi și obligații entitățile absorbite și respectiv obligația de a verifica și evalua calitatea în educație și cercetare.

Evaluarea calității în ÎS constă în examinarea multicriterială a măsurii în care o instituție ofertantă de educație și programele de studii ale acesteia îndeplinesc standardele naționale de referință. Evaluarea calității presupune un mecanism complex de activități de evaluare și anume [5]:

- *Evaluare internă* a calității este realizată de către structurile instituționale responsabile de asigurarea calității, în conformitate cu standardele naționale în vigoare.
- *Evaluare externă* a calității în ÎS este realizată de către Agenția Națională de Asigurare a Calității în Educație și Cercetare (ANACEC) sau o altă agenție de evaluare a calității, înscrisă în Registrul European pentru Asigurarea Calității în învățământul Superior (EQAR)

Procedurile pentru asigurarea calității se aplică în cazul tuturor activităților desfășurate în cadrul instituției: administrarea instituției, predarea, învățarea, cercetarea, serviciile pentru studenți, relațiile de parteneriat cu organisme de resort, relațiile cu societatea etc.

Activitatea instituției	Proceduri pentru asigurarea calității
<i>Administrarea academică</i>	Plan operațional (1 an) și Plan strategic (5 ani) coordonate de Consiliul de Dezvoltare Strategică Instituțională și propuse spre aprobare Senatului universitar.
<i>Procesul de predare-învățare-evaluare</i>	Curricula și proiectarea didactică, managementul procesului de predare-învățare-evaluare; strategia de predare, resursele de învățare; stagiile de practică și evaluările finale.
<i>Evaluarea studenților</i>	Modalități transparente, reglementarea, comunicarea modalităților de examinare și a obiectivelor evaluării.
<i>Serviciile sociale</i>	Sunt evaluate anual conform metodologiei elaborate de persoanele responsabile de problemele sociale, reieșind din nevoile speciale ale studenților și ale altor actanți ai procesului educațional.
<i>Relațiile cu societatea</i>	Sunt evaluate anual conform unei metodologii elaborate de cei responsabili pentru problemele sociale, având la bază nevoile specifice ale studenților și altor participanți la procesul educațional.

Sursa: elaborat de autor în baza [8]

Astfel, cerințele față de calitatea educației universitare se consolidează, fapt ce necesită și finanțare adecvată pentru a implementa o educație de calitate. Or, în condiții de autonomie financiară, responsabilitatea socială revine echipei de management. Respectiv, universitățile sunt puse în situația de a căuta individual soluții financiare pentru a implementa și satisface cerințele de calitate înaintate de beneficiarii studiilor, autoritățile statului, angajatorii. Practica universităților demonstrează că între calitatea studiilor și autonomia financiară a universităților există o relație direct proporțională. De exemplu, universitatea își dorește să organizeze admitere în format online. Este și aceasta un element de calitate. Se pare foarte real de organizat, fiindcă universitatea este la autonomie financiară și poate decide să implementeze admiterea în format online. Însă autonomia financiară mai înseamnă că universitatea trebuie să găsească resurse financiare. Cum, unde, când? Finanțare de la stat? Proiecte de dezvoltare-dezvoltare-inovare?

COLOCVIU ȘTIINȚIFIC CU PARTICIPARE INTERNAȚIONALĂ
În memoriam Profesorului Viorel ȚURCANU, ediția II, 17 noiembrie 2023
Învățământul superior contabil: provocări și soluții
Teze

Analizând Regulamentul cu privire la modul de funcționare în condiții de autonomie financiară a instituțiilor de ÎS de stat [2] identificăm mențiunea despre necesitatea corelării autonomiei financiare cu principiile responsabilității publice pentru calitatea întregii activități de formare profesională, de cercetare științifică și de prestare a serviciilor pe care le desfășoară instituția cu gestionarea eficientă a mijloacelor bănești și a patrimoniului statului. Astfel, autonomia universitară dă dreptul comunității universitare să-și stabilească misiunea proprie, strategia instituțională, structura, activitățile, organizarea și funcționarea proprie, gestionarea resurselor materiale și umane. O problemă importantă fiind resursele financiare, recunoscută și în Strategia națională „Educația 2030” [7], în care se stipulează că „investițiile în educație, care nu asigură un nivel înalt de calitate și funcționalitate a sistemului de învățământ, nu vor asigura nici dezvoltarea durabilă a economiei și nici a societății în general”.

În acest context Ministerul Educației și Cercetării, a venit cu un șir de modificări la Metodologia de finanțare bugetară a instituțiilor publice de ÎS. Prin urmare, instituțiile care vor înregistra indici de performanță înalți vor putea avea bugete cu până la 20% mai mari. Acești indicatori se referă la: ponderea venitului propriu al universității, atragerea proiectelor, diversificarea ofertei educaționale, numărul cadrelor didactice care dețin certificate de cunoaștere a unei limbi străine, de nivelurile B1 și B2, fonduri atrase din proiecte internaționale, etc. Autonomia financiară permite instituțiilor de ÎS să decidă asupra stabilirii propriilor sporuri pentru performanță.

Concluzii. Autonomia financiară universitară presupune drepturi mai largi în a planifica folosirea resurselor financiare de care dispun instituțiile de ÎS. Scopul acestei libertăți este să contribuie la formarea de universități puternice. Astfel, studiile de calitate pot fi obținute prin adaptarea continuă a conținuturilor programelor de studii în cadrul procesului privind consolidarea și restructurarea sistemului de ÎS, din perspectiva calității actului educațional universitar și a relevanței sale pentru piața muncii. Calitatea personalului didactic din universități este o condiție importantă pentru sporirea calității studiilor, astfel o soluție ar fi elaborarea propriei grile de salarizare, cu introducerea sporurilor de performanță.

Asigurarea calității externe în vederea acreditării, prin recomandările pentru elaborarea planurilor de învățământ și organizarea procesului de învățământ contribuie la îmbunătățirea procedurilor pentru asigurarea calității și necesită alocare de resurse financiare.

Referințe bibliografice.

1. STRATEGIA învățământului superior din Republica Moldova în contextul Procesului Bologna. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/292-307.pdf
2. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova cu privire la modul de funcționare a instituțiilor de învățământ superior de stat în condiții de autonomie financiară nr. 983 din 22.12.2012. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=121883&lang=ro
3. Codul Educației al Republicii Moldova, cod nr.152 din 17.07.2014, publicat 24.10.2014, Monitorul Oficial
4. Crosby F. Quality Philosophies Series. Disponibil: <https://hksq.org/The-Quality-Philosophy-of-Philip-Crosby.pdf>
5. Juran, J.M., Gryna, F.M. Quality Planing and Analisis, Editura McGraw Hill, New York, 1980
6. Deming, W.E., 1986. Out of the crisis, Cambridge, Manchester: MIT Press.
7. Popescu, S. Bratianu, C. Atanasiu, G. Rusu, C. Buzărnescu, Ș. Ghidul calității în învățământul superior (2004).
8. Velișco, N. Asigurarea calității în învățământul superior din Republica Moldova, 2017. Disponibil: http://erasmusplus.md/sites/default/files/media_file/2019-12/n.velisco_studiu_heres_2017.pdf
9. Hotărârea Guvernului Nr. 114 din 07.03.2023 cu privire la aprobarea Strategiei de dezvoltare „Educația-2030”. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=136600&lang=ro
10. COTELNIC, Ala. Finanțarea universitară în Republica Moldova: situația actuală și perspectiva autonomiei financiare . In: *Analele Științifice ale Academiei de Studii Economice din Moldova*, 2013, nr. 11(2), pp. 6-11. ISSN 1857-1433.